

Luceafărul

JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICINr. **16** (647)

Miercuri, 28 aprilie, 2004

Curiozități contemporane. Poezia română postbelică a experimentat până acum trei geniași: Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Mircea Cărtărescu. Succesiunea fiecăruia n-a putut avea loc decât prin reducția numelui precedent, în prețuirea critică exponențială, ergo în „instituționalizare”. Cu toate că ludicul Cărtărescu mi se pare mai curând aflat în competiție cu ludicul Marin Sorescu... Locul prim pe podium, cel atât de râvnit, n-a fost totuși niciodată propus unui Leonid Dimov sau unui M. Ivănescu sau - de ce nu? - unui Ion Caraion!

gheorghe grigurecu

mihai șora

Dacă restrângem toată problematica la țara noastră, putem afirma că avem de-a face cu o populație ce a fost sistematic infantilizată de-a lungul a aproape o jumătate de secol și care se complăce în acest statut de infantilitate, un statut de persoane asistate care așteaptă ceva de la cineva mai “mare” care să le asigure un viitor.

pag. 16

literatura lumii

Edificiu complex

maria irod

versiuni

Onor și onorariu

leo butnaru

pag. 15

Cum se începe o proză

horia gârbea

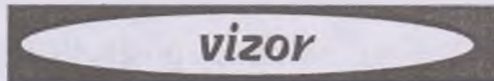
Pe Pavel, miracolul îl prinse înjurând și anume de penis și de Dumnezeu. Nu era clar de ce Dumnezeu, unicul, lua la el o formă plurală, câtă vreme organul genital rămânea absolut unic. Poate că astfel înjurătura căpăta mai multă greutate. Pavel se chinuia, în curtea lui, destul de întinsă de altfel, să îndrepte o sârmă care i se păruse că i-ar fi servit la bolta de viță. Sârma însă nu era bună pentru așa ceva, era groasă, oțelită, rigidă, potrivită numai spre a fi blestemată. Se răsucea la loc ca un arc.

Numai ce o înjurase cu voce tare, dar neauzit de nimeni, lucru neplăcut când te hotărăști să înjuri, că observă, în treacăt, cu coada ochiului ceva foarte neobișnuit. Pe piatră apăruse o pată colorată. "Piatra" era un colț de stâncă, de mărime apreciabilă, e o formă indiscutabil phalică. Ea se afla dintotdeauna în curtea lui Pavel și i se spunea în familie, când era vorba de ea, "piatră". Când Pavel și amicii lui, după o țuică sau două nu-i ziceau direct, fără menajamente, "p...". Bunicul lui Pavel, când făcuse casa, o găsise acolo și n-o mutase, nici tatăl lui Pavel nu se atinsese de ea. Psihanalizabil doar aparent. Indiferență... Stătea așa, ca un sex masculin răzbelit spre cer, în răspărul oricărei explicații.

Cine va fi adus-o și când, nu știa nimeni. În afară de momentele rare când o foloseau ca nicovală, nu avea nici o utilitate. Era doar un bolovan mare, de o erecție piezișă, aparent rotund, dar în realitate prismatic, de culoare cenușie. Era destul de neted pe fețe și lustruit încă și mai tare de ploii. Latura de deasupra, ușor înclinată, era cea mai plană și acolo Pavel zări așa, în treacăt, o pată colorată pe la mijlocul ei. Se apropie curios, mai mult ca să facă o pauză în încercarea fără speranță de a-și îndrepta sârma, și așa cam scurtă pentru ce-i trebuia lui.

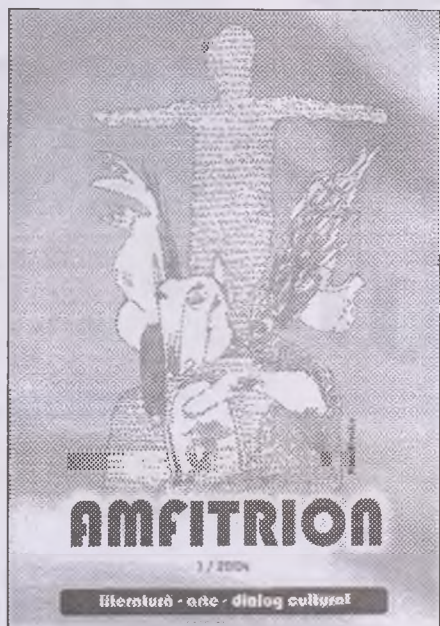
Pe piatră apăruse o imagine destul de vagă, dar al cărei subiect era clar: Era o icoană nu mai mare de o palmă a Fecioarei cu Pruncul în brațe. Părea că se află într-un strat al pietrei, ceva mai adânc și nu vopsită pe suprafața ei. Ca și cum ar fi ieșit din miezul ei spre exterior. Culorile, deși palide, aveau o luminiscentă ușoară în dimineața înnorată.

Pavel Ciubotaru își exprimă uimirea mai întâi printr-o nouă înjurătură. Apoi se apropie, cam cu frică, și șterse cu mână suprafața pietrei cu speranța că poate imaginea o să dispară. Dar nu, puținul praf se îndepărtă și icoana apără și mai bine. Se vedeau trăsăturile destul de vagi ale celor două chipuri și mai bine aureolele, una mare și alta mai mică, ale sfințelor capete. Omul se aplecă asupra lor privindu-le de aproape.

Văzându-l pe Pavel preocupat de ceva, câinele se apropie și el, curios, dând din coada neagră. Când ajunse la doi pași de piatră, se opri însă cu un scheunat de teamă și supunere, își băgă coada între picioare și se culcă, umil, mai încolo. Stăpânul său nu băgă de seamă reacția câinelui.

Se gândi că asemenea descoperiri nu-s bune în curtea unui om. Anul trecut, Ion Zugravu găsise, săpând niște gropi pentru pomi, un obuz sau o bombă, dracu' știe. O pusese în curte pe niște scânduri și tot satul trecuse s-o vadă. Atunci Pavel îi spusese lui Ion că lucruri găsite așa, pe neașteptate, nu pot fi aducătoare de bucurii. Ion ridicase din umeri în semn de "ce-o vrea Dumnezeu". Iar Dumnezeu vrusese ca puștii lui Ion și alții din vecini să se joace lovind bomba cu o piatră ca să vadă cum sună ca un clopot dogit. După câteva încercări, sunetul le-ar fi depășit așteptările, dar ei nu-l mai auziră.

În sfârșit, prin pana poetei Ileana Roman, cei mai mulți scriitori severineni recunosc că nu eu s-au dezis de marele scriitor care-i D.R. Popescu, ci un ins care nu merită să i se facă publicitate. Acum, îi dă târcoale, însă nu mai e luat în seamă.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL
Cont în valută: 472161601590
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94
Abonamentele se pot face la toate sucursalele
RODIPET și la oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă
în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

stelian tăbăraș

Întâmplări ieșite din comun(ă)

A devenit un clișeu mental să-ți imaginezi la vederea absurdului, a forțării bunului simț: „ce-ar zice Cutare dacă ar mai trăi?“ Prin Cutare înțelegând personalități de indubitabilă autoritate în cultura română. Probabil că, într-un inedit top al acestora, Caragiale ar domina, doborând recordul lui Napoleon, cel mai invocat la mesele de spiritism. Eminescu însuși simțea nevoia invocării unui înaintaș (Țepeș) care să facă ordine în viața politică a vremii lui.

Dar cum ar fi să-i mai invocăm și pe alții, mai apropiați nouă? De pildă, pe Marin Preda. Iată că un post de televiziune ne oferă o știre - nu auzită la Fierăria lui Iocan, nici la arie, pe căldură -, ci pretinzând că se respectă, că e o televiziune obiectivă și bine informată: vestea că la Mănăstirea Siliștea-Gumești (nu glumești?), chiar în satul lui Monșer, o

de plastic, recuperate (iată unul din cei trei R!) din ambalajele de ulei de 5 litri (nu spunem de care ulei, ca să nu ni se reproșeze publicitatea mascată).

- Și ce faceți cu el, întrebă profesional reporterița, după principiul ridicării mingilor la fileu.

- Păi, împărțim oamenilor care ne vizitează, răspunseră călugării (nu „în cor“, că erau în pauză). Sânge nu voiau!

Ce salcâm, nea Mărine, ce jurnal citit la Fierăria lui Iocan, ce (re)întâlnire din Pământuri? Aici poate doar Delirul să se fi potrivit. Te uitați și la reporteriță: după-mbrăcăminte nu părea să fie negustor (de gogoși). Și când te gândești că știrea urma să fie reluată de mai multe ori, precum *Buletinul Meteo*, *Buletinul Becali*, *Buletinul Onțanu*, *Cursul valutar*, *Vaci inteligente*... Trecuse un trimestru de când nu mai plânsese vreo icoană, iar știrea asta inedită nu mai provenea doar din cele patru surse din care iau contact cu viața corespondenții locali - telefoanele (două la Primărie, pentru știrile „pozitive“, două la Poliție, pentru crime, incendii, înjurături). De-acum, corespondenții diferitelor televiziuni știindu-se bine între ei, se mai ajută și ei practicând diferite trucuri („ofer viol babă contra crimă cuțit bucătărie“).

Revenind însă la „lichidul cu miros de busuioc“: nu e cu păcat? Satul lui Marin Preda nu are încă apă curentă „Și dacă apă nu e, nimic nu e!“

Am putea lua telecomanda și schimba postul. Dar riscăm. Riscăm ca tocmai atunci să ne intre unii în casă, deschizând ușa cu piciorul, să ne vadă la ce privim și să ne mai bage pe gât un televizor care oricum n-ar încăpea în micile apartamente. Nu-i nimic, a doua zi am vedea un reportaj de la A.N.L. în care un mustăcios tot mai burtoș (unii zic c-ar avea panglică de la inaugurări) ne-ar promite pentru 2007 apartamente tot mai mari și mai luminoase, cu... busuioc la ferestre.

icoană a plâns... „Dar nu-mi plânge cum se plânge/ci îmi plânge de se frânge/ tot cu lacrimi de sânge“, cum spune balada despre acea oaie năzdrăvană, strămoașă a Bisicicăi. Institutul de hematologie a ratat momentul - tocmai când se comenta, pe alt post, că românul nu mai vrea să fie... donator. Îndată ce icoana s-a oprit totuși din plâns, a început să plângă o cruce de altar, de data asta nu cu sânge, ci cu un lichid transparent, citez: „mirosind puternic a busuioc“ (vezi, nea Mărine, îți scăpă „dresul busuiocului“). Și atunci călugării ce mi-și făcură? Se gândiră ei să adune lacrimile într-un vas mare (lacrimăriile antice fiind pe lângă el abia subdiviziuni de capacitate de ordinul miilor...), adică în canistre babane

la limită

Nacă știm - și totodată credem - că Iisus este Cuvântul, înțelegem astfel, între multe altele, infinit de multe, că el este întreaga cunoaștere; "calea, adevărul și viața" unite într-un singur adevăr, o singură cale, una și aceeași viață, în afară de care o alta nu mai există. Cum desfășurăm noi, apoi, cunoașterea în concepte; care sunt modalitățile verificării ei prin și pentru știință - acestea sunt alte aspecte ale marii probleme a spiritului. Iisus știa ce reprezintă El însuși în ordinea umană și divină și, totuși, El niciodată nu a pretins a fi creatorul unei noi credințe, ci doar Cel care vestește Împărăția lui Dumnezeu și adună ființele rătăcite într-o lume creată pentru adevăr, adăpostind însă neadevrul. A înnoi lumea, sau orice în lume, revine la a restaura adevăruri, înseamnă a reveni la origine și - în chip cu totul paradoxal - a reda prezentului rolul unei perfecte

caius traian dragomir

continuități cu trecutul și viitorul. În istoria profană - eventual în aceea a culturii -, ca și în istoria sfântă, lucrurile, în această privință urmează același model și nici nu ar avea cum să fie altfel. Am scris nu de mult că renașterile care au marcat evoluția ultimelor două mii de ani de cultură - renașterea carolingiană, cea italo-nord europeană postmedievală, sau iluministă - sunt regăsiri incomplete ale programului inițial elenolatinal al culturii și civilizației vestice. Viitorul iluminism - sau adevărata renaștere viitoare - va însemna redefinirea integrală, în conștiința și în reflecțiile celui prezent a întregului program existent și relevabil în marile texte ale Antichității. Nu avangardele, în sensul trivial al termenului, vor reprezenta adevărata înnoire, adevărata schimbare la față a omenirii. "Împărăția lui Dumnezeu vine pe nesimțite" - așa se impune orice autentică înnoire.

Eminescu este creatorul spiritului unei națiuni moderne - în sensul în care Homer, Dante, Cervantes, Rabelais și Shakespeare au fost și rămân creatorii unor civilizații eterne. Erorile lor ca scriitori - și mai ales ca interpreți ai valorilor care structurează umanitatea umanului - sunt cel puțin tot atât de numeroase și grave ca și calitățile exprimate de ei pe terenul artei sau pe acelea ale eticii, ori cunoașterii, ori accesului la transcendență, al capacității de a percepe imanentul, al credinței, sau a orice altceva. Pentru aceasta ei nu reprezintă mai puțin centrele de iradiere ale culturilor care au organizat, prin reciproca lor asamblare, universalitatea creativității conștiinței și emoționalității omenești. Ei sunt - cum spune Flaubert - "mari cu toate greșelile lor și chiar datorită acestora". Au avut ei conștiința faptului inovării, a stării noi pe care o creează în lume prin operele lor? Probabil că Dante a fost, în cea mai mare măsură, cel mai mult dintre toți, convins de noutatea operei sale, ca și de obligația sa la noutate. Totuși nici el nu lasă să se creadă că este pătruns de conștiința faptului de a

sta la începutul unei noi perioade istorice a umanității.

Mihai Eminescu socotește că aparține unui prezent cu mult inferior adevăratelor valori ale literaturii române, deja exprimate în operele unor predecesori. Depășindu-i cu mult, el se înclină în fața lor cu o infinită iubire, apreciere și deferență. Ceea ce Eminescu presupune a se fi realizat în trecutul îndepărtat al culturii noastre abia se îndeplinea prin opera sa. Zilele de aur ale literelor române poetul le deplânge pentru faptul de a fi fost și a nu fi lăsat urmele și efectele meritate, atunci când ele abia se schițează prin acțiunea și geniul său. Marele poet nu observa că națiunea noastră se constituie sub privirile sale și, în mare măsură, prin efectul actelor sale, ca voință identitară, creație originală și contribuție la marea cultură europeană. Vehiculul uman cel mai important al acestui proces istoric nu era altul decât el însuși. Cineva, nu demult, scria că nu are nici o nevoie de Eminescu (evident, în aceste condiții nu poate avea nevoie nici de Dante, Cervantes, Ronsard sau Villon) - desigur aceasta

Înnoirea și conștiința ei

pentru că nu are nici o speranță culturală, de nici un fel și de nici un nivel, pentru el însuși.

Constantin Cavafis este, în opinia multor critici și istorici literari, aparținând celor mai diferite culturi, poetul cel mai mare, mai subtil, mai împlinit, mai desăvârșit, al secolului XX. Oricum, el este unul dintre cei mai îndreptățiți, pentru care se poate aspira la o asemenea calificare și condiție. Originalitatea pură, aproape lineară a trăirii, perfecțiunea de nedepășit a frazării, eleganța compactă și totuși transparentă a expresiei, viziunile sale de dincolo de timp, estetismul care în acest caz susțin, nu neagă, un umanism al respectului pentru instantaneitate, pentru perisabil și care totuși vede în instantaneitate și în dezintegrare o formă a posibilității eternizării momentului în memorie - toate acestea fac din Cavafis un neoclasic al experienței în care, precum în epoca cvasidivină a antichității, imanență și transcendență erau referențiale fuzionate, indisolubile. Neîndoiește, poezia lui Constantin Cavafis reia tradiția marii lirici a clasicismului elen. Până la ce punct? Până la a forma un singur corp expresiv cu poezia perfectă a lumii vechi, în ceea ce aceasta a avut cu adevărat desăvârșit, până la identificarea formei de exprimare a unui geniu modern cu maniera de a transfera ființa în vers a celui mai mare poet antic. Anne Carson publică la Alfred & Knopf (New York, 2002), în ediție bilingvă, o nouă traducere a fragmentelor lui Sappho. Totdeauna marea poezie vorbește despre moarte, această punte între imanență și transcendență: "Dead you will lie and never memory of you" / "Will there be nor desire into the aftertime - for you do not/ share in the roses" / "Of Pieira, but invisible too in Hades' house" / "You will go, your way among dim shapes. Having been/ breathed out."

Cui ar putea să aparțină mai curând aceste versuri - lui Sappho, lui Cavafis? Lumea se schimbă, probabil, doar prin eternizarea acelei părți a trecutului care merită accesul la eternitate - un infinit al nemuririi, retrăit acum. Așa se întâmplă credinței, așa se întâmplă cu marea artă sau cu artele prin care culturi și civilizații își află o identitate durabilă și vie.

acolade

Potențial dramaturgic

marius tupan

Imediat după răsuceala din decembrie, spectacolul străzii a acaparât publicul, devenind mai fascinant decât cel de pe scenă, astfel că sălile teatrelor nu mai cunoșteau afluența de altădată. Autorii înșiși renunțau la scris, rămași mereu în documentare pe un șantier ineputabil parcă, doldora de subiecte, necunoscute în alte ocazii. Cine a avut ochi de privit și urechi de auzit nu a stat pe margine și n-a vizat vreun turn de fildeș. Rezultatele încep deja să se simtă. Toate tulburările sociale stimulează modificări și regrupări în realitate. Iar acelea, din creație, devin exemplare dacă-s bine tâlmăcite. Ca după un pojar (una din bolile copilăriei), intelectualii de consum au început să frecventeze sălile, îndeosebi pe acelea în care se jucau piesele autorilor străini. Măcar pentru o vreme, căutau luciul fructului oprit. Nici acum dramaturgii români nu-s la ei acasă. Piesele le rămân în sertare sau se joacă mai ales în teatrele din provincie. Ești tentat să crezi că ar mai fi nevoie de noi imbolduri, venite de la un Kogălniceanu modern, prin care să fim avertizați că traducțiunile omoară în noi duhul național. Acum, cu globalizarea, parcă altele-s comandamentele. Și opinia noastră diferă de a unor înaintași. Orice epocă, marcată și remarcată artistic, e susținută de modele, impuse de creatori, care nu oglindesc și nu depun doar mărturie, ci interpretează fenomenele ce-o însoțesc. Credem că a venit timpul să anunțăm ivirea uneia ale cărei caracteristici le bănuim, însă nu le putem stabili încă. Ar fi aproape imposibil, știind cât de schimbătoare-s modelele și cât de capricioase-s curentele receptării. În acest context trebuie să aplaudăm fondarea Clubului de dramaturgie de la celebra Sală a Oglinzilor, Casa Monteoru, și lectura dramatizată a unei comedii, semnată de Paul Vinicius. Judecând după disputele și controversele morale, momentul era previzibil. Vinicius valorifică emblematic faptele unei tranziții colorate și prelungite, aducând la rampă personaje bine individualizate, încât desenul din covor (felia de viață, cum îi mai spun unii) capătă pregnanță, într-o țesătură surprinzătoare. Naivii și întreprinzătorii ies în prim-plan într-un timp al bulversării valorilor și al cultului, necenzurat, pentru Occident. Spectatorii, cărora li se pasează astfel de meditații, nu pot rămâne indiferenți. Se înțelege că Vinicius a sesizat grotescul unei lumi prin care trecem și amendează comportamentul unui primar, sau al unui preot, în combinații amuzante cu ale altor indivizi importanți dintr-o comunitate (gardian, factor poștal, preparatoare), realizând o comedie suculentă, în care rolul principal îi revine replicii: spontană, caustică, avertizatoare. Calitățile piesei au fost semnalate de Ioana Ieronim, Jeana Murărescu, Mircea Ghițulescu, Alexandru D. Lungu, Ion Cocora, Dan Ozeranschi, Marius Tupan, dar, înainte de a fi scoase în evidență alocuțiunile, trebuie să semnalăm un demers care, sperăm, va fi rodnic. Iar, peste un an, cum ne atrăgea atenția Mircea Ghițulescu, să putem stabili o retrospectivă benefică. Prin atitudinea sa, teatrul românesc adâncește o criză a instituțiilor, nu a creației. Poate se va fixa asupra unui autor român, pentru a-l plasa pe afiș în stagiunile viitoare.

arina lungu

Jocul de-a viața, jocul de-a moartea

Copera volumului *Grația-Dizgrația* de Radu Sergiu Ruba propune ochiului același joc de contraste pe care poemele adunate în interior îl sugerează privirii de adâncime, aceluși ochi „închis-afară” ce-„năuntru se deșteaptă”. Urmărind variația în zigzag a literelor și se relevă unitatea dintre cele două concepte în aparență antinomice. Grație? - grație divină, harul poetic, inspirația, cele trei Grații, armonia sferelor, din care se naște poezia, și muzica, lumina interioară care se revărsă asupra celorlalți, rafinement, grațiere-iertare, a fi în grațiile cuiva - a fi în armonie, poate, cu universul său interior. Dizgrație? A cădea în dizgrație, a pierde, luciferic, armonia, a deveni, așadar, dizgrațios, în dezacord cu ordinea universală.

Cei doi termeni par a fi selectați din sfere semantice care-și corespund antitetic doar parțial. Cu toate acestea, licența poetică forțază noi corelații metaforice, relevând o unitate de sens acolo unde se putea bănuși cel mult o nonconcordanță. Întregul volum vorbește de (diz)grația unui destin poetic individual, al cărui blestem - acela de a trăi „nu în întuneric după cum își închipuie tembelomulțimea, ci într-o ceață luminoasă” (91) - se transformă într-o misiune p(ro)f(et)ică asumată și dusă la îndeplinire cu tenacitate. Fiecare pagină se constituie într-o autoevaluare apogetică în manieră postmodernistă, centrată whittmanian în jurul sinelui, dar fără a dilata, după modelul bardului american,

cronica literară

substanța eului până la cuprinderea tolerantă, fără discriminare, a întregii umanități, ci absorbind lumea exterioară într-o mișcare centripetă de definire și potențare a propriei identități.

Proiecția autoconstruită a autorului (pseudo)real se impune insistent până la stridență, atrăgând sfidător atenția cititorului distrat prin mijloace preluate din industria mediatică, atât de caracteristică spiritului contemporan. În termenii lui Baudriallard, ceea ce volumul promovează nu reprezintă decât un simulacru, o hiperrealitate construită din semne lingvistice al căror referent este irrelevant sau inexistent: „La ce bun realitatea? / Întrebare pusă cu biciul/ ca să rămână săpată în carne/ și ca să te ferești să-i răspunzi/ pentru că nu ochiul inventează lumea/ ci cuvântul/ și nu numai ca să o facă să sune.” (La ce bun?)

Discursul omnipotent își dovedește într-adevăr capacitatea de a crea o lume în care realitatea reprezintă doar una dintre variantele interpretative posibile. Cititorul este pus în situația de a-și revizui propriile prejudecăți și tabieturi critice - pe care textul le anticipează și demontează într-un demers ludico-satiric, menit pe alocuri să camufleze sfâșierea internă generată de conștiința imposibilității de comunicare. „Se zice prin urmare că ai pe cineva/ care-ți transcrie cuvintele/ le corectează/ potrivește/ se crede că acela e adevăratul scriitor/ ajutându-te pe tine să te legeni în iluzii/ ca terapie/ ca salvare de la iminenta nebunie./ Se mai crede și că autorul real/ va ieși până la urmă la iveală/ când tu vei fi ce vei părea a fi.// Căci omul nu este ceea ce devine/ cum conferențezi tu pe unde apuci/ ci este ceea ce pare a fi în ochii altora/ iar ochii ăștia nu știu să vadă/ așa cum nu știu nici să uite.” (Ochiul dintre sprâncene).

Această reinterpretare a raportului dintre aparență și esență, în favoarea celei dintâi,

semnalată de toți criticii fenomenului cultural postmodern, pare să se fi strecurat și în fisura nou-creată între autor și operă. În consecință, poetului i se refuză consolarea romantică a solitarului neînțeles, dar incontestabil superior grație produsului minții sale geniale, menit să fie cândva descoperit și elogiat de posteritate. În postmodernism textul este devorat de cititor, în ipostaza sa de monstru cu variate întrupări - criticul, ziaristul, neinițiatul, studentul plictisit și supraaglomerat cu lecturi obligatorii. Fantasma aceluși „cititor ideal suferind de o insomnie ideală” la care visa Joyce se pierde undeva în lumea (numai) retrospectiv utopică, a începutului de secol. Autorul a căzut în dizgrație, alături de toți idolii, antici și moderni, în prim-plan se profilează doar textul sau, mai bine zis, variantele textuale create de orizontul cognitiv și perceptiv al fiecăruia receptor. În plină era a realității virtuale, autorul însuși poate fi recreat prin variate procedee mediatică, astfel încât imaginile construite, prin suprapunere, ajung să fie mai „veridice” decât banala reflexie în oglindă.

Pe de altă parte, autorul însuși poate fi un creator de imagini, poate utiliza cuvântul cu subtilitate pentru manipularea cititorului. Victimizarea reprezintă una dintre modalitățile esențiale de definire a eului auctorial postmodern. Anti-eroul, vinovatul fără vină tinde să ia locul eroului (mult prea) convențional. Nemulțumitul, damnatul, neînțelesul sunt măști poetice ale epocii anterioare care pot fi valorificate și în noua strategie a complotului universal. Singur împotriva tuturor - iată o sintagmă care poate constitui cheia de boltă a cărui autoportret liric, dar care s-a dovedit extrem de eficace și în domeniul industriei cinematografice, muzicale și chiar al discursului politic.

În volumul lui Radu Sergiu Ruba, eul auctorial își dezvăluie traumele, conștiința marginalizării de natură socială sau politică, dar în același timp își celebrează triumful asupra societății care, din ignoranță sau dezinteres, tolerează această situație. Textul ca atare este un act vindicativ prin care se recuperează, la nivel simbolic, orgoliul poetic lezat în confruntarea cu realul. Din acest motiv, măștile lirice își pierd valoarea general-umană și devin simple instrumente de autodefinire, simple nuanțe pe paleta artistului angajat în refacerea imaginii ideale despre sine.

În consecință, vocile feminine aflate în dialog în seria de poeme din finalul volumului schițează de fapt liniile generale în care eul poetic se vrea reflectat de conștiința „ei” - femeia eternă, conturată în două ipostaze tipice societății românești contemporane.

E(A) este, pe de o parte, reprezentanta birocrăției absurde, intimidanta funcționară publică plină de capricii, de a cărei bunăvoință depinde realizarea oricărui proiect și mai ales, care poate permite sau nega, după bunul plac, accesul la puterea reală - financiară, politică, socială - în a cărei anticameră se postează, Cerber implacabil.

Într-o altă cheie, (E)A concentrează misterul senzualității feminine, devine seducătoarea capabilă să-și insereze prezența în orice minte masculină, nu întâmplător definită ca o voce, sau o atingere irezistibilă, cu evidente trimiteri mitice - aluzia la cântecul fatal al sirenelor îi domină, de altfel, discursul.

Dialogul cu inflexiuni erotice dintre cele două voci ale Evei tinde să adopte, gradat, accente de venerare a personajului masculin introdus ca subiect de discuție. Ca urmare a unui joc postmodernist sau ca simplă încercare de autodefinire, acest personaj împrumută identitatea autorului real, care își domină astfel (pseudo)eroinele dintr-o dublă perspectivă, intra- și extradiegetică. EA devine astfel un simplu fundal pe care se proiectează personalitatea dominantă a artistului - tot astfel cum, în cheie romantică, iubita se

transformă în simbol abstract al inspirației poetice. Însăși senzualitatea feminină, care pare să intimideze inițial, este subordonată unui joc al seducției intelectuale controlat de personajul masculin: „Vocea este tocmai ce ne trebuie/ miere/ limpede/ floare de salcâm/ adiere de mai/ mă-nnebunise cu metaforele/ fremătam// Simțeam că mă soarbe cu privirea aceea a lui/ interioară” (A.) „Închipuie-ți-I pe Ruba sau pe altul ca el, ajungând să le vorbească în astfel de citate unor șefi de-ai noștri mai slabi de inger: ar rămâne oamenii cu gura căscată într-o admirație continuă: ce inteligent este, ce capabil, ce erudit /.../ Dacă Ruba ar începe să exercite a responsabilitate publică, oricare ar fi ea, chiar dacă, să zicem, ar ajunge să predea un curs la studenți, mâine s-ar ciocni jumătate din tramvaiele Bucureștilor.” (E)

În cele din urmă, discursul liric trece de la tiparul versului la cel al prozei, a dată cu intervenția, din ce în ce mai pronunțată, a vocii masculine. De altfel, confesiunea feminină este adesea fragmentată de inserții ale „celuilalt”, care își trădează prezența la nivelul subconștientului prin intermediul memoriei involuntare. În acest spirit al canibalismului textual, vocile se devorează reciproc, poliglossia tinde să se redefiniească drept monoglossia.

Finalul aparține, în mod previzibil, vocii masculine, care preia responsabilitățile auctoriale într-o ultimă încercare de cristalizare la nivel textual a propriei identități. Printr-un artificiu formal, discursul dobândește caracter indirect, sugerând filtrarea printr-o altă conștiință înainte de întâlnirea cu cititorul. Această mediere implică, într-o anumită măsură, și un model de interpretare, camuflând gradul real de subiectivitate a discursului. Textul își dovedește, în cele din urmă, semnificațiile general-umane, puse în umbră în mod constant de intervenția insistentă a incidentului biografic.

Volumul se declară o tentativă de sfidare a eternului dușman - neobosit, implacabil, inevitabil: moartea. Scrisul, cu precădere scrierea despre sine, se constituie într-un antidot menit să vindece eul poetic de teama dizolvării în neant, să amâne la nesfârșit, prin jocul lui de semnificații deschis oricărui cititor, „marea trecere”. De aici, mișcarea de potențare a individualității creatoare, care tinde să absoarbă, cu o sete teribilă de viață, orice prezență strecurată în paginile cărții și se îndreaptă, cu același instinct de pasăre de pradă, către cititor.

În primele pagini ale acestui volum, autorul avertizează că a realizat o carte „gata/ să-i înjunghie pe toți de la spate”. Un avertisment care ar trebui privit cu toată seriozitatea de cititorul inocent, înainte de a se aventura în jocurile subtile ale „grației și dizgrației”.

Nuda veritas

bogdan-alexandru stănescu

Povestirile lui Teodor Mazilu (*Singurătatea și diavolul milos*, Editura Curtea Veche, 2004) - antologate de tânărul critic Marius Chivu - produc cititorului senzația că ar ține de o "altă" epocă a lecturii: este prezentă în ele o atât de acută priză la realitate, cum n-am mai întâlnit de ceva vreme (în această rubrică, cel puțin). Frapant la ele este tocmai felul direct și simplu în care autorul știe să pună în gura personajelor adevăruri pe care alții le-ar deghiza dintr-o ciudată pudoare profesională...

Totul este însă minat de o ironie amorsată în subsolul tonului, atunci când nu reprezintă chiar scopul în sine al prozei. Adevărul gol-

drastică a registrului: de la ironia rece, gogoliană, se trece la vagul sentimentalism-realist (iertată fie barbaria) și la analiza psihologică realizată în cel mai pur stil camil petrescian (n-am merge până acolo încât să vorbim despre proustianism): "Mă înduioșau tristețile și aspirațiile ei, dar eu duceam dorul Anei de odinioară, al depărtării și înstrăinării. Căci ceea ce unește oamenii e numai distanța - îmi spuneam eu îngrozit de oboseala care mi-o lăsase în suflet apropierea de Ana. Adevărat și pur e numai ceea ce ne desparte de semenii noștri. Căci îndepărtarea e un vis, speranța că la capătul ei toate frumusețile sunt posibile. Când ne apropiem unul de altul vedem că totul n-a fost decât amăgire. Sigur, putem să iubim pe cei apropiați, putem să-i ajutăm, putem să le împărtășim suferințele, dar nu putem să dorim cu patimă decât pe cei străini.

Simțeam că venise timpul despărțirii de Ana. Simțeam că despărțirea stătea de acuma în puterile mele. Înfricoșat, îndrăgostit și laș, pândeam oboseala și mediocritatea Anei pentru a aduna puterea de a o părăsi. Acum înțelegeam că ideea despărțirii încolțise în sufletul meu din clipa în care o cunoscusem. Știam însă că numai iubind-o, trăind alături de ea, puteam căpăta puterea de a renunța la ea." Motorul care pune în mișcare acest personaj "chinuit" al lui Teodor Mazilu nu este, spre deosebire de Ștefan Gheorghidiu sau Ladima, acea conștiință egoistă a propriei superiorități, a "drepturilor" oferite de rangul de intelectual. Gelozia sa nu vine din orgoliu (ba chiar, am putea spune că el e aproape lipsit de această trăsătură) și nici din faptul că ar fi un misogin, ci se hrănește din cultivarea lucidă a pasiunii, a sentimentului aflat (datorită aceleiași lucidități - într-adevăr, luciditatea, chiar dacă retroactivă, este cea care apropie acest personaj fermecător de cele ale lui Camil Petrescu) încă de la început sub sentimentul propriei pieiri.

Atunci când ironia își recapătă drepturile, ea se realizează printr-o *îngroșare* aproape imperceptibilă, care o ferește în același timp de grotesc, păstrând-o în limitele "naturalului": "Din fotoliul unde zăcea aproape nemișcat, vedea cu durere, dar și cu o anumită curiozitate, cum viața mergea înainte, fără consimțământul lui. Din pricina atâtor păreri îndelung chibzuite și niciodată exprimate, avea convingerea că, drept compensație, el ar trebui consultat de-acum înainte în toate marile probleme. De aceea, tot ce se petrecea îl nedumerea. Mereu se petreceau evenimente asupra cărora nimeni nu-i ceruse sfatul. O nouă expediție la Polul Sud, schimbări guvernamentale în America

Latină, cutremure în Chile" Ciudat, foarte ciudat, el nu-și dăduse consimțământul."

Cam între aceste două coordonate evoluează proza lui Teodor Mazilu: atunci când ironia acidă și necruțătoare este abandonată, intervine o duioșie greu de disimulat, o analiză *implicată* a vieții, a dragostei lipsite de orice artificiositate sau disimulare. Avem de-a face cu un scriitor care și-a pus acele *mari întrebări*, la care a și reușit să răspundă, în felul său...

Între ironia apocaliptică gogoliană și psihologismul interbelic se desfășoară o lume autentică, sprijinită de participarea unui autor *al acestei lumi*. Dar, la oricare dintre aceste coordonate ne-am referi, un lucru rămâne constant: autorul privește realitatea, o observă cu un ochi intransigent, chiar dacă este vorba despre propria persoană.

Ajuns aici, nu-mi pot reprimă neliniștea citind cuvintele lui Lucian Raicu, care-mi demonstrează ce înseamnă să fii un critic de clasă: "Literatura lui Teodor Mazilu pare neverosimilă, bătând spre bizar și absurd: este efectul adevărului ei. Un adevăr nu sugerat, ci afirmat în fraze solid articulate, foarte deschise, neobișnuit de răspicate. Uneori cititorul ei are impresia (vag neplăcută) că este luat la rost, brutalizat. Impresia nu este întru totul greșită, Mazilu nu-și cruță cititorul, ci îl constrânge să ia act de propria existență(falsă). Obiectul literaturii lui Mazilu nu este unul accidental, periferic, ci unul necrezut de general, un obiect global, tradus în zeci de variante - și omenesc prin excelență."

"În fața Cameliei adevărul apărea ca o impietate..." sunt cuvinte izbitoare în contextul a ceea ce am spus până acum, cu-

cronica literară

vinte ce deschid proza omonimă volumului. Dacă acest personaj se bucură de o oarecare "duioșie" auctorială, desfrământul logodnic Isidor ar putea fi identificat, în schimb, datorită capacității sale de a "îndulci" adevărul (aici fiind vorba de o cosmetizare în toată regula, prin care un Stavroghin superficial apare ca un fel de Werther), cu scriitorul incapabil de a da adevărata importanță aceluia adevăr: "După zile și nopți de beție, îi făcea o reală plăcere s-o viziteze pe Camelia câteva ceasuri. Obiceiul acesta se dovedea la fel de util ca și ciorba de potroace. În prezența fetei, Isidor discuta despre poezia romantică germană, moțăia, se dregea și perora despre aspirația spre o viață demnă și echilibrată." Bineînțeles că soarta stupid de ingenui Cameliei va fi eterna singurătate împodobită cu ipocrizia unui soț absent, nebunia clocită în orele de așteptare, în fine, toate, efecte ale "conspirației universale" de a nu-i spune Cameliei adevărul. Putem spune cu mâna pe inimă că această povestire conține un adevărat crez al autorului, lucru pe care l-a intuit foarte bine Marius Chivu, hotărând să numească volumul tot așa.

Și dacă tot veni vorba despre Marius Chivu, faptul că el este antologatorul acestei ediții mă face să cred că tinerii critici din generația căreia îi aparțin și eu au început să fie, în sfârșit, luați în serios. Ceea ce nu poate decât să ne bucure...

gol, dezbrăcat de hainele oricărei masca-
rade intelectualiste, lipsit de apanajul volu-
telor stilistice, lasă aceluiași cititor sentimentul
că este agresat (așa cum o face orice
contact cu adevărul, nu-i așa?)... Iar asta nu
înseamnă că livrescul lipsește cu desăvârșire,
că miturile și motivele literare ar fi
reinventate ori negate: Teodor Mazilu adoptă
aceste figuri de pe tabla de șah a literaturii,
pentru a le recontextualiza, a le combina
printr-o hibridizare "naturală": marele secret
al impactului acestei proze este că
respectivele mituri sunt integrate în text fără
ostentație, cu naturalețea pe care numai un
mare scriitor o poate avea. Un Ivan Ilici
încercând să-și omoare moartea așteptată cu
nerăbdare de soție (care-și face provizii de
nescafe în vederea unui trai îmbelșugat
"după"), consumându-i prețioasele droguri
(un fel de Ivan Turbincă, dacă vreți), o
iubire provincială vizitată după zece ani va
lăsa în picioare ambiguitatea în care se
scaldă frumoasă acrită Ana (un fel de
Ela/Emilia dovedindu-se finalmente a fi
chiar o Doamnă T.) etc. Chiar numai aceste
două proze dau la iveală o schimbare

Intensitatea stării de literatură

ION ROȘIORU

În toamna lui 2003, la Editura Prier din urbea de baștină a lui Caragiale, vede lumina tiparului volumul secund al unui **Jurnal incomod** având-o ca semnatară pe binecunoscuta scriitoare polivalentă Marta Bărbulescu.

Asemenea scrieri se parcurg pe nerăsuflăte și ele informează și instruiesc în egală măsură, suplinind în chip miraculos rafturi întregi de biblioteci doar printr-un singur op. Cronologic vorbind, jurnalul își toarce substanța epică din ultimii ani ai tranziției, dar analepsele de rigoare au bătaie mult mai lungă în biografia autoarei, impresiile cvasicotidiene alternând fericit cu amintirile care irump proustian pe scena textului altminteri cum nu se poate mai alert și

galaxia cărților

cultivând cu dezinvoltură registrul fantastic alături de cel preponderent realist. Autoarea nu e deloc o vanitoasă și tigrui orgoliului omenesc nu-i dau târcoale, dovadă că ea evită să-și treacă în revistă izbânzile literare. Vorbele lui Maiorescu: „Ferește-te a doua zi după succes!”, amintite în carte, s-au constituit pentru Marta Bărbulescu într-un adevărat imperativ deontologic. Crezul ei artistic stă sub respirația smereniei: „Între o zi generoasă în succese și una echilibrată de lumina Domnului Iisus Hristos - o prefer pe a doua” (p. 17). Atitudinea perspectivală o amintește pe cea a lui

Racine din ultima parte a vieții, când laudele treceau pe lângă urechile părintelui **Andromacăi** precum pe lângă cele ale unei statui, în timp ce criticile îl întristau profund și-l paralizau.

Cartea Martei Bărbulescu e, în primul rând, un „acatist de iubire” cum ar spune Maria Pop și poate că mult mai inspirat s-ar fi putut intitula **Jurnal (in)comod**, numeroase fiind secvențele inspirate de omenia aparte și de frumusețea morală a celor ai căror pași s-au încrucișat într-un moment sau altul cu ai neobositei observatoare ce nu poate să-i uite pe cei care i-au întins și continuă să-i întindă o mână călduroasă și s-o învâluie într-un zâmbet confratern autentic. Și nu puține sunt portretele celor de la polul opus al cumsecădeniei și ospitalității românești proverbiale, tulburătoare în acest sens fiind rândurile despre Constantin Ciopraga, Demostene Botez, Ioan Alexandru, Aurel Rău, Liviu Papu, Horia Zilieru, Ștefan Augustin Doinaș, Cassian Maria Spiridon, Vladimir Streinu, Alexandru George, Șerban Codrin, Titus Vâjeu, ca să amintim doar o infimă parte a numelor adăpostite în jurnal, alături, prin forța lucrurilor, de „oameni” pe care funcțiile administrative și gloria literară, cel mai adesea una de circumstanță, i-a dezumanizat până la hidoșenie. Pentru aceștia din urmă și cărora le-ar sta poate bine într-un ungher de infern dantesc a fost instaurat prefixul negativ din titlul cărții unde nu întotdeauna apar cu numele întreg, ci doar cu inițialele, ușor decodabile, sau ca simple și elocvente ipostazieri ale răului: plagiatorul, agramatul, descurcărețul etc. E, probabil, creștinește ca acestora scriitoarea să le ierte incivi-

litățile, unele incredibile prin disprețul și mitocănia portretizaților, dar asta nu înseamnă că-i și poate uita, așa cum n-o lasă insensibilă suferința imensă de viață și de-o viață a criticului și istoricului literar Simion Bărbulescu, nelipsitul Sim din tot ceea ce are legătură cu literatura și cu arta în acest jurnal de netăgăduită valoare documentară. Și cu greu îmi pot imagina ceva din istoria cuplului celor doi scriitori pentru care cochetul oraș Bușteni nu mai reprezintă de mult un burg de provincie unde nu se întâmplă nimic, ci însuși centrul universului, cum ar spune Șerban Codrin. Aici cei doi primesc cărți și reviste din toată țara și chiar de peste hotare, uneori. Aici primesc vizitele confracților, grație culului nedezmintit al prieteniei care e dintotdeauna pentru ei un *modus vivendi* și tot de aici pleacă, în mașina lor uzată pe care au botezat-o *Rosinanta*, în mașinile, poate mai luxoase ale apropiaților, sau, de cele mai multe ori cu trenul, spre Ploiești, spre Brașov, spre Cluj, spre Iași, spre București, spre acolo unde își fac auzite vocile în Agora literaturii române actuale, întruniri care învrăstează singurătatea neștiută de la masa de scris de nu cumva îi sporesc dimensiunile cum li se întâmplă celor mai mulți din cei angajați pe acest drum trudnic, îndeletnicire tot mai puțin apreciată în justa ei valoare.

Spectacol în primul rând al lumii literare, ca și meditație pioasă asupra timpului neiertător, **Jurnal incomod II** al infatigabilei și plurivalentei Marta Bărbulescu se citește cu plăcere și real interes. Așteptarea volumului al III-lea e subînțeleasă și mai mult decât îndreptățită, chiar dacă pentru mulți dintre noi el rimează cu o necruțătoare oglindă în care ne privim într-o reajustare ținută morală sau în care descoperim cu încântare bobul de lumină divină din sufletele noastre zbuciumate.

1) *Istoria poeziei românești moderne și contemporane* (Emil Manu), Editura Curtea Veche

4) © (Daniela), Editura Călăuza

7) *Să îngropăm trecutul* (Anatolie Paniș), Editura Snagov

2) *Cuvinte despre Cuvânt* (Dania Vasilescu), Editura „Mitropolia Olteniei”

5) *Umbrei* (Lidia Lazu), Editura Vinea

8) *Cuvânt în cuvânt (Antologie)*, Editura Junimea

3) *Nicolae Breban - 70* Editura Fundației Culturale Ideea Europeană

6) *Cameleonul* (Emil Stănescu), Editura Bibliotheca

9) *Neliniștea gândului* (Simion Todorescu), Editura Waldpress

Cei care citesc literatura română mai veche, dar nu foarte veche, să zicem aceea cu subiecte din contemporaneitatea primului Război Mondial sunt uneori neplăcut izbiți de câte un termen desuet, ceea ce nu se întâmplă în cazul că întâlnești în proza de acum o sută cincizeci de ani cu cuvinte precum *popol*, *fidanțară*, *sugeturi* sau *demozelă*, acestea fiind resimțite ca elemente ale unui limbaj de epocă, adică o situație în care se află și turcisme, și grecisme din I. Ghica, Anton Pann sau chiar Filimon. În comedii de salon sau dramele unui Victor Eftimiu sau A.D. Herz, I. Minulescu, dar chiar și în textele altora mai recent, întâlnești apelativul de politețe „coniță”, pe care nu doar bărbații galanți îl adresează unor tinere doamne. Acest „coniță”, pe care și Camil Petrescu îl ridiculiza descoperindu-l într-o traducere din **Hedda Gabler** de Ibsen, a fost înlocuit destul de rapid de turcismul „dudui”, cu care cei din Țara Românească au ajuns în contact în refugiu din 1918-1919 în Moldova, unde el este curent. (Să notez că însuși autorul **Sufletelor tari** i s-a înlocuit la o reprezentație la Studioul Casandra pe *socot*, înlocuit cu *cred*, studenții actori refuzând să admită prima versiune care li s-a părut ridiculă.

Mai acum câteva zile, întregind romanul meu **Seara târziu**, în vederea unei noi ediții, și compulsând niște notații autentice ale mele de pe la începutul anilor '50, am dat peste un loc în care o prietenă observa dispariția cuvântului „șic”, un franțuzism pe care în copilăria și adolescența mea îl întâlneai în toate raioanele magazinelor elegante, cravată șic, pălărie șic,

opinii

ținută șic erau cuvinte prea banale. Tot atunci constatam dispariția cuvântului „gentil”, dar observa prietena mea de o vârstă cu mine, *pardôn* începuse a fi pronunțat *pardôn*, ceea ce nu zgăria la amândoi urechile. (Doamna mama gazdei mele a intervenit în discuție cu *taxi*, pronunțat cu accentul pe *a* și câte altele.)

N. Steinhardt care s-a stabilit foarte de mic în București povestește că, pe străzile foarte aglomerate, dacă doi trecători se atingeau își cereau scuze cu câte un *pardôn!* desigur pronunțat corect și își scoteau pălăria în semn de salut. (Aș fi foarte recunoscător celui care mi-ar da informații despre cântecul semnalat admirativ de Argezi, dar pe care eu nu l-am apucat: „Ninetă! Ninetă!// Ridică-te, gambetă!”) Tot Steinhardt se arăta îngrozit (cu un termen mai recent intrat în limbă: *oripilat*, scris uneori greșit *horipilat*, ca și *hanorac*, în locul formei corecte: *anorac*) de apariția lui *a voma*, variantă mai pretențioasă, de uz rezervat, a lui *a vomita* (care îl înlocuise în limbajul distins pe autohtonul *a vărsa*). Nici mie nu-mi place *a voma*, dar cred că nu e nimic de făcut deoarece el a fost introdus în mai curenta vorbire de medici, cu autoritatea lor de alt ordin.

Am făcut aceste observații asupra unor fenomene petrecute sub ochii mei, adică în curs de 50-60: unele arhaisme au ajuns acum să fie evitate și eliminate pentru că par vulgare. O să dau un exemplu ce m-a frapat și pe mine neplăcut, la Mateiu Caragiale, o mină nepuizabilă de astfel de contrarietăți și de delicii, în **Sub pecetea tainei**, descriind vocația cazanieră a banalului domn Gogu Nicolau, el spune că acesta, seara, se retrăgea în fundul curții sale foarte mici, și lua cina „la lumina chioară a unui felinar de masă, în mirosul cotețelor și

Pornind de la niște cuvinte

alexandru george

privăților din vecini”. Acest *privăți* (pluralul de la *privată*, în dublet cu *private* m-a făcut și pe mine să tresar, încă din copilăria mea el fusese înlocuit de *closet* (de la *water closet*) ceea ce-l va face să cedeze pasul lui WC, pronunțat *vece*. *Toaletă* a fost eliminat desigur din cauza faptului că putea fi o încăpere cu altă destinație. (Mai avea curs și forma feminină *closetă*, pe care eu am auzit-o doar în gura, dacă-mi dați voie, persoanelor în vârstă.)

Un termen care mi se părea vulgar și mă irita pentru că-l auzem în copilărie relativ la propria-mi persoană era a avea ochii culoarea *lăturilor de pește*, adică verde deschis cu reflexe galbene, aurii, aproape de incolorare; mult mai târziu am descoperit că Mateiu Caragiale care face din Pena Corcodușa o femeie nu de tot frumoasă, dar ciudat-seductivă, posesoarea unor ochi lapoși, lături de pește. (În cazul meu, ca al oricărui om, în decursul vremii, culoarea aceasta s-a mai schimbat, s-a întunecat, apoi a revenit la ceea ce fusese, sau pe aproape: în descrierea din pașaport eu figurez cu ochii „verzi”. Despre utilizarea (și fabricarea unui stil arhaizant, marele stilist (iată un nou cuvânt de care până acum câteva decenii mulți s-ar fi ferit) folosește o mulțime de arhaisme obscure, necorespunzând anilor 1910-1911 în care se petrec întâlnirile crailor... voința lui de arhaizare depășește generația precedentă și se lovește și de faptul că atât Pașadia, cât și Pantazi, apoi Conul Rache sunt oameni de cultură occidentală care s-au format în mediile culte ale unei societăți care vorbea cu totul altfel decât „cronicarul” care le reproduce vorbele. (Eu însumi am fost obligat să mă gândesc la asta când am scris **Oameni și umbre, glasuri, tăceri**, a cărui acțiune se desfășoară în jurul primului Război Mondial, fiind deci contemporan cu **Ultima noapte...** a lui Camil Petrescu și cu **Întunecare** de Cezar Petrescu, eventual cu **Rusoaica** lui Gib Mihăescu; am fost silit să introduc unele particularități de vorbire din acea epocă, dar le-am atribuit mai ales numeroaselor personaje mai în vârstă, născute înainte de Războiul de Independență.

Acesta e și rostul observațiilor mele într-o revistă literară: limba română trăiește de mai bine de un deceniu, șocul „globalizării”, acțiunea unei tendințe spre standardizarea limbajului, care afectează cel puțin vorbirea personajelor recent aduse pe scenă, dar relatările, cât sunt de extinse, au de suferit mult mai puțin. Ce va fi nu știu, eu am consemnat doar unele date ale experienței mele din trecutul mai ales comunist...

... Dar vreau să las de o parte unele obiecții asupra unor termeni care mi-au fost făcute cu toată supărarea de Marian Popa și care se reduc la neînțelesuri. Când a apărut **Istoria...** sa așa de violent comentată, i-am închinat aici nu mai puțin de patru foiletoane, plus alte două sau chiar trei în alte reviste, ceea ce denotă marele meu interes, tradus prin observații, dar mai ales prin tonul admirativ. Cred că nu i s-a mai întâmplat așa ceva în cariera mea de publicist și excepția e pe măsura mării importanțe pe care am acordat-o acestei cărți. În mai mult de o duzină de locuri, începeam câte un paragraf prin „Marea importanță a Istoriei... de față

constă în... Marele merit al lui Marian Popa este de a fi și așa mai departe... Cel astfel caracterizat s-a supărat pe mine pentru folosirea unor epite, într-o afacere de terminologie, de pildă când am spus că e o natură plebee, care desconsideră pe scriitorii din clasele de sus, cultivatori ai unui anume stil și aspiră spre integrarea noastră culturală cât mai deplină în lumea civilizației. Că este un temperament politic (eu, la rândul-mi, declarându-mă așa ceva!) nu cred că e o insultă, pentru că e și o evidență. Că înclină spre personalitățile abrupte mi se pare indiscutabil, termenul acesta pe care M.P. mi-l întoarce și mie afirmând că aș fi abrupt la cap, este propriu unui Hasdeu, unui Iorga, unui Pandrea, unui Cioran, unui Adrian Păunescu și este foarte inofensiv: el e opus lui *plat*, tipului echilibrat sau molcom temperamentului pe care-l constatăm mulți oameni de cultură: A.D. Xenopol, V. Pârvan, E. Lovinescu, sau de mari merite: Bacovia, Blaga etc.

Toate afirmațiile mele se găsesc în propriul portret pe care și-l face autorul în **Dicționarul...** său de scriitori (ed. I): „Fiul unei spălătoare... interesat mai mult de literatură decât de literați, a sancționat (atenție la termen!) producția literară contemporană cu o ferocitate atingând uneori subversiunea, faptul avându-și explicația în perspectiva acceptată, aceea a absolutului”. Nu știu ce ar mai fi de adăugat aici, decât că asemenea aptitudini nu sunt proprii unui istoriograf literar, care lucrează în relativul omenesc și încearcă să-l reconstituie pentru a-i da apoi justificarea într-un tablou cât mai cuprinzător. (Se cere de asemenea corectată prima fază, căci M.P. este mai mult interesat de literați decât de literatură, a scris o carte structurată pe „personalități”, nu pe direcții și curente artistice în care, cum spunea cu mult umor un critic, personajelor mai trebuie să le dea amprente digitale și fotografia din față și din profil.

Dar termenul „denunț” care de asemenea i-a displăcut trebuie să spun că l-am întrebuițat în sens camilpetrescian (el regăsindu-se și la M. Sebastian, printre alții) și n-are nici o legătură cu „informațiile” pe care istoriograful le-ar fi dat Securității, el fiind de cu totul altă natură. De altfel eu nici nu cred că M.P. a fost informator sau colaborator al acestei instituții; tipul lui uman retras, voit periferic vieții literare, nu este acela relaționat, specific turnătorului și pe care eu l-aș vedea mai degrabă la cei cu vocația „secretariatului”, tipul jovial și simpatic: C. Țoiu, I. Hobana, Radu Lupan.

În sfârșit, revenind la seria elogiilor, cu care începusem abordarea cărții lui Marian Popa, să precizez că dincolo de puterea de muncă, de vocația critică, de inteligența și justa înțelegere a multor fenomene, el este un om al vremii sale, format atunci și martor apropiat al unei realități, pe care a trăit-o „fără mască de gaze”, după cum însuși spune.

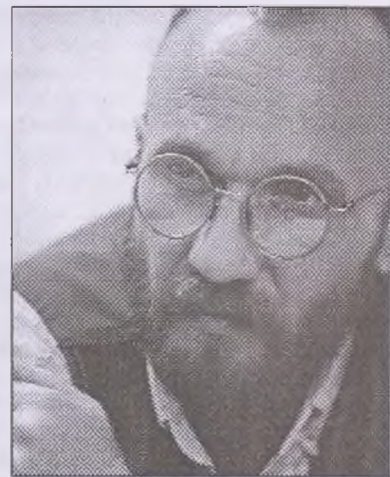
Un avantaj prin firesc, dar care-l împiedică să se înalțe într-un punct mai înalt de perspectivă la care e necesar să fie situat un istoric.

ioan es. pop

Confort 2 îmbunătățit

Poemele care urmează fac parte din secțiunea "Val-deale" a volumului "Confort 2 îmbunătățit", pe care cei doi autori l-au scris împreună.

lucian vasilescu

boii au tras la bar și-au întrebat: al nostru e cumva pe-aici? pe bulevardul pache, fost republicii, nu mai trecuseră boi de o sută de ani. nu-i, a zis barmanul, dar dacă vreți o vodcă și plătiți cum plătea, intrați și beți-vă băutura în pace, de-i musai să-l duceți, o să apară el de undeva.

la doișpe m-am întors și am văzut carul tras pe trotuar. boii, la bar, lingeau vodcă după vodcă și bere. mi-a fost cumva să le spun: băieți, m-am întors. nu cred că le-ar fi făcut plăcere.

am zis c-o să dorm măcar pînă dimineață, dar paiele lor stăteau peste sicriu grele de ploaie și pînă să intru am dat că se-ndreaptă spre mine, beți-turtă și cu răsufări greoaie.

m-au adulmecat și m-au lins, dar duhneau atît de tare, încît, chiar mort, am început să chicotesc. la naiba, pînă în zori or să uite că m-am trezit, ia să mai trag eu o raită prin bar. cînd m-am întors, rumegau cu ochii închiși. nici de drum, nici de mine nu mai aveau habar.

*

așa n-am mai scris niciodată. legat cu fire de celălalt. cînd unul e jos, celălalt e-n înalt. așa n-am mai trăit niciodată - înveșmîntat în cabluri. între pereți imbecili, ferestre veștede și oameni.

se făcea că plecasem de-acolo, că dibuisem o ieșire decentă. părea că prin server s-a fost deschis o poartă prin care și-a luat zborul viața mea cea moartă.

așa n-am mai scris nicicînd. cu biți, printre ilustrații mei contemporani trilobiți. născători de neant, de vid, de nimic. în preajma lor chiar frigul tremură de frig.

*

într-o bună dimineață m-am trezit mai tînăr cu mai bine de o mie de ani. am căutat strada pe care-am copilărit, dar ea nu fusese încă inventată. am intrat prin bodegi, dar nu mi-am întîlnit amicii. am încercat să-mi găsesc un rost și nu l-am găsit. vreme de o mie și mai bine de ani nu se schimbaseră nimic. adia vîntul. urma să înceapă un război însemnat. m-am înscris și eu, de partea celor care aveau să fie învinși. i-am îmbărbătat. le-am spus că, de vor găsi într-înșii puterea să piardă, viitorul avea să fie al lor. că a celor înfrînți va fi împărăția viitorului. a celor zdrobiți. că timpul curge pe dos, răsturnat. că va veni o vreme cînd îmi vor da dreptate. a doua zi au învins și-au murit. adia vîntul. vreme de o mie și mai bine de ani nu se schimbaseră nimic. de atunci caut pe cineva care să se lase răpus. să-l pot găsi într-o seară, rezemat de-un pahar, la tejghea. să se bucure cînd mă vede. să bem, să vorbim, și astfel să treacă o mie și mai bine de ani.

*

aveam doisprezece ani cînd am văzut prima oară morga și am rămas minute întregi paralizat în fața ușii ei. era așa cum mi-o închipuisem de mult: săpată pe jumătate-n pămînt și cu spitalul zidit deasupra. era vară și ferestrele-i erau deschise larg. o iarbă zemoasă și strălucitoare creștea primprejur, ca nicăieri în altă parte.

am văzut multă lume intrînd pe ușa cea mare a spitalului, dar de ieșit

nu ieșea nimeni. mintea mea vedea cum, din spital, toți oamenii erau coborîți direct în morgă și numai acolo erau aleși cei vii și li se dădea drumul afară. abia peste ani am aflat că ieșirea din spital era prin altă parte.

m-am întors de multe ori în vara aceea. așteptam un miros plin de oroare, ceva care să-mi descrie moartea de sus pînă jos. și poate că nările mele au și adulmecat acel parfum fără egal, mai degrabă subțire și indecis, care într-o după-amiază m-a pus pe fugă. dar poate n-a fost decît o părere.

mai tîrziu, în toți anii mei de liceu, n-am încetat să dau tîrcoale morgii, vara, mai ales vara, cînd iarba înverzea ca nicăieri altundeva și cînd speram că voi avea parte de un miros îndeajuns de năucitor încît să mi se facă frică, atît de frică încît să mă pot ruga cu adevărat.

iar cînd să termin liceul, am hotărît să rămîn repetent pentru a mă mai păstra o vreme în preajma ei, și așa m-am mai rugat doi ani tot acolo, ascuns în iarba neobișnuit de verde, dar pînă la urmă tot n-am scăpat de viață.

astăzi, cînd a bătut vîntul, ca întotdeauna, dinspre trecut, a adus vești despre mine. aici, în niciunde, veștile sînt rare și ținute la mare preț. cînd bate vîntul dinspre trecut, ieșim cu toții din vîgăuni și adulmecăm. astăzi, vîntul a rostogolit pînă la noi amintiri despre mine.

aici, în niciunde, veștile sînt rare și ținute la mare preț.

dar vîntul a bătut astăzi puțin, abia de-a fost o adiere. aproape c-a încetat înainte de-a se porni cu adevărat. le-am spus celorlalți că acesta este doar începutul. să aibă răbdare, că va urma vijelia. dar vijelia n-a mai venit. nici furtuna. nimic.

apoi, mult mai tîrziu. peste cîteva vieți, o dată, o singură dată a bătut vîntul de dincolo. dinspre ceea ce încă n-a fost atunci, veștile despre mine au smuls copacii din rădăcini. au sumețit apele, au răsucit toate obișnuințele. dar toți plecaseră către ținuturi mai primitive. doar eu rămăsesem. ghemuit în vîgăună, să-mi adulmec amintirile răvășite de furtună.

dacă m-ar fi crezut. dac-ar fi avut măcar puțină răbdare, ar fi căpătat și ei. fiecare. ieșire la mare. și port cu corăbii. și răsărituri de soare. și nori de furtună răzvrătindu-se-n zare.

aici, în niciunde, veștile sînt rare și ținute la mare preț. astăzi, aici doar bate vîntul învîrtind împrejurul meu, an după an, rotundul, pămîntul.

*

eu mă scufund în altă parte, nu mă mai scufund în jos. dar în altă parte nu seamănă deloc cu dreapta și stînga, cu înapoi și-nainte. și dreapta, și stînga, și-napoi, și-nainte duc tot într-acolo. voi ce faceți acolo, ticăloșilor?

ne-am născut pe verticală. nu pricepem deloc ce înseamnă înainte și înapoi, la dreapta sau la stînga. e drept, facem exerciții, ne dedăm la pendulări de tot felul, dar ațipim repede și, poate, dacă am adormi și mai repede, asta n-ar face rău nimănui.

așadar, să-ți zic: mă prăbușisem, eram un zero, un rahat, copilule, și cînd voiam să dorm pe spate aveam cratere și cînd să dorm pe pîntece aveam puroi. trupul e o mașină de urît și de provocat dezgust, puiule, te-ai născut doar ca să afli asta.

altfel ce să cauți aici unde pînă mai ieri era seară și nicăieri?

„D ragostea e ca un inel, iar inelul nu are sfârșit“ (proverb rusesc).

„Când vezi câți sunt înaintea ta, gândește-te la câți sunt în urmă“ (Seneca).

„Adevărata fericire costă puțin; când costă mult, nu e de soi bun“ (Chateaubrian).

„De câteva săptămâni, mii de pelerini indieni vin să se adreseze unui arbore de mahon, aflat într-un parc din centrul capitalei New Delhi. Oamenii sunt convinși că pomul respectiv are capacități de vindecare, după ce, în urmă cu câteva săptămâni, un bărbat care dorise să taie câteva crengi din el a declarat că ar fi auzit o voce, venind din tulpina copacului, cerându-i să se oprească. Și imediat, sub privirile uimite ale omului, din scoarța mahonului au început să curgă picături sângerii... Vestea despre copacul vorbitor s-a răspândit cu iuteala fulgerului și astăzi toată lumea crede că este un pom sfânt, care trebuie venerat ca atare. Deja se vorbește despre câteva cazuri de vindecări miraculoase, inclusiv aceea a unei femei mute din naștere, care a început să rostească primele cuvinte după ce, susține ea, copacul sfânt a salutat-o, cu vorbe numai de ea auzite! Aglomerația provocată de mulțimile dornice să atingă măcar coaja copacului dă mari bătăi de cap poliției și, deși câțiva biologi care au studiat copacul au stabilit că nu are nimic supranatural în el, afluxul de pelerini continuă. Desigur că șarlatanii nu au întârziat să-și facă apariția, în zonă

memorii

luând naștere un înfloritor comerț cu bucați de lemn «tămăduitor», pentru care vizitatorii trebuie să ofere echivalentul a 5-7 dolari. Pentru a stăvilii pelerinajul, edilii locali au anunțat tăierea pomului, dar, confrunțați cu o veritabilă revoltă populară, au fost nevoiți să revină asupra deciziei și așteaptă acum ca spiritele să se liniștească de la sine. Să sperăm că pe români această manie a copacilor sfinți îi va ocoli anul acesta...“ („Dracula“, 2002).

„La orizont, își face din nou apariția un concept clasic al propagandei culturale de tip stalinist: *vinovăția*. Nu există scriitori buni și proști, talentați și netaientați. Există scriitori juști și nejuști. Nu există cărți reușite și cărți ratate. Există cărți periculoase și cărți recomandabile. Vinovați sunt, în aceste condiții, nu doar autorii care produc texte periculoase, ci și cititorii care le citesc. Și care, eventual, o fac cu plăcere. /.../ Asta se și cere. Căci nu teama de fascism explică rigoarea factice a cenzorului (bucureștean sau trans-atlantic), ci ura pentru cel care are succes, care ajunge în centrul atenției, ocupând locul altora, în speță «al nostru». /.../ Tuturor le zic: «Creșteți și înmulțiți-vă!». Iar pe cititorii de toate vârstele îi sfătuiesc să se bucure de libertatea de a alege, fără a ține seama de umorile acre ale noilor activiști care se aferează spectral (sic!) pe «tărâmul» culturii și artelor“ (*Vigilența resentimentară*, în „Dilema“, nr. 541/2003). Citind asemenea rânduri, vorba ceea „echidistante“ ale lui Andrei Pleșu, îmi vine să mă întreb cu vorbele lui André Gide: „De crede într-adevăr așa, ce prost e! De e inteligent, cât e de fals!“. Înclin spre a doua ipoteză, fără a

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

o neglija pe cea dintâi, deoarece falsul, oricât de ingenios, conține irevocabil o trădare a inteligenței.

Încă din copilărie, de pe la vreo zece-doisprezece ani, încercam momente de grea tristețe. Câte un nimic ce căpăta proporții (observația învățătorului, o notă ușor scăzută, jignirea adusă de un coleg etc.) mă azvârlea într-o stare în care mă simțeam nedreptățit, părăsit, deznădăjduit pe vecie, amuțindu-mă, prăbușindu-mă parcă definitiv în abis. Ce se întâmpla? Nu putea fi vorba de-o experiență consumată care să fondeze melancolia, dar dimensiunea ei dramatică se prefigura anticipator, creștea dintr-un germene ce-i proiecta de la început umbra staturii finale. Stăteam așa, câte un ceas-două, imobil, cu bărbia sprijinită-n palme, cu privirea ațintită-n gol, trăindu-mi viitorul...

Curiozități contemporane. Poezia română postbelică a experimentat până acum trei genialoizi: Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Mircea Cărtărescu. Succesiunea fiecăruia n-a putut avea loc decât prin reducția numelui precedent, în prețuirea critică exponențială, ergo în „instituționalizare“. Cu toate că ludicul Cărtărescu mi se pare mai curând aflat în competiție cu ludicul Marin Sorescu... Locul prim pe podium, cel atât de râvnit, n-a fost totuși niciodată propus unui Leonid Dimov sau unui M. Ivănescu sau - de ce nu? - unui Ion Caraion!

Extraordinarul poet al **Norilor**, Petru Creția, *tace* încă, precum un diamant de mare preț ascuns în seiful unui cunoscător mizantrop, care-l ferește de ochii lumii.

Cu Brâncuși am luat contact în preistoria ființei mele, pe la patru-cinci ani, când priveam de la distanță *Coloana Infinitului*, întrebându-mă ce rost are acel „stâlp lung“. Tot pe atunci mă jucam în preajma *Porții sărutului* cu o gălețică pe care o umpleam cu nisip, topăind apoi ca o vrabie pe *Aleea scaunelor*, fascinat cumva de acele obiecte de piatră poroasă cu sugerau o moliciune, o familiaritate. Atât de neștiutor, mă aflam într-un Eden inclusiv estetic... Nici mai târziu, la șapte-opt ani, când, în urma unei teme școlare, schițam cu pasiune planul orașului, în mai multe variante, sperând mereu să-l amelioroz, nimeni n-a explicat prichindelului avid de cunoaștere care eram ce e cu acele *pietre* cu care mă obișnuisem vizitând aproape zilnic Parcul municipal, însoțit de bunica maternă, cu acele *pietre* pe care le „domesticisem“ într-un fel (cum s-ar întâmpla cu un cățel sau cu o pisică). De marele sculptor aveam să aflăm mult mai târziu, ca licean la Oradea, realizând retrospectiv că i-am fost, cu atâta precocitate, un... apropiat.

Mereu pe fază: foarte atent nu la curente, ci la curenții de aer din viața literară. Ce să facă dacă are o vocație de giruetă?

„Locuitorii din orașul indian Bangalore au căsătorit cu mare fast doi măgari, sperând ca acest ritual străvechi va dezlanțui ploile musonice care se lasă așteptate. Cei doi măgariși se numesc Ganda (mireasa) și Varuna (mirele) și au fost cununați la un templu de lângă oraș, în uralele mulțimii. Locuitorii orașului au recurs la acest ritual hindus, după ce rugăciunile de ploaie nu dăduseră nici un rezultat. Deși în alte provincii din India au căzut precipitații, Bangalore a fostocolit până acum de muson. Nunta s-a derulat după tradiția hindusă, mireasa fiind îmbrăcată într-un sari de mătase verde. O atenție deosebită a fost acordată invitaților, florilor aruncate peste tinerii însurați și formației care le-a cântat nuntașilor“ („Adevărul“, 2003).

„Porcului doctorat îi mai trebuie (pentru că-l enervează noțiunea de porc Păunescu). Educație să fie, dar de ce? (Pentru că avem cel mai prost ministru.) Păunescu își ia porție la doctorat (pentru doctoranzi, doctori și mame cu copii în brațe). Sau **Cum o dai, tot rău trebuie să iasă**. Când e vorba de doctorat la nivel înalt. Nu-i nimic rău să învețe omul până la adânci bătrâneți. Lui Adrian Păunescu îi place ziua de vineri, 18 septembrie, ora 13, și de sala de Consiliu a Facultății de Litere. Păunescu Adrian a asistat acolo la o nemăintâlnită activitate universitară: primele referate și examene în doctoratul poetului, memorialistului, omului de cultură, cenaclistului de renume, realizatorului de emisiuni TV, deținătorului de trei mașini Nubira, Mercedes și Jeep, fermecătorului scuipat din fața ambasadei americane din decembrie 1989, adulatului lui Ceaușescu, în sfârșit, omului de 150 de kilograme Adrian Păunescu. Nevoia de bunăstare materială și spirituală este normală, dorința de a-ți căpăta titlurile ce ți se cuvin în viață fiind - normală, cheful de a-i executa pe cei mai mici din cultură din înălțimea funcției tale de șef de comisie parlamentară cultură-media - normal. Bine, repet, ce-i așa de rău că Păunescu începe un doctorat? Nimic. Alții încep o afacere. El încearcă desăvârșirea. Lucrarea sa face vorbire despre generația '60. Alții cunosc doar codul fiscal al firmei-căpușă. Mă rog, doctoratul va fi dat din amintiri, din amintirile Păunescului despre ce-a îngropat în urma lui cu penelu-i neînfricat. Și are amintiri: '64-'65 - student la Filologie și agitator comunist; '66-'67 - șef UTC; '68 - trimis de UTC în America; '69 - face „Flacăra“ cu acordul familiei Ceaușescu. Despre asta va vorbi cu Eugen Simion. Coordonatorul său neînfricat. Vor fi discuții adânci, ca de la președinte de Academie la președinte de Comisie Culturală și o singură îndoaială eternă: se face rapașa anul acesta?“ („Academia Cațavencu“, 2003).

anghel gâdea

Spor de colegialitate

Numai el, îmi șoptește grav la ureche Mărășan, i-a făcut figura Veronichii. El, că fata asta, așa cum e, nici unul dintre noi nu o lua în seamă: subțirică, prea subțirică, înaltă, cea mai înaltă din clasă, ca un spic de secară cu suflet... Asta este Veronica!... În clasa noastră cu 34 de bărbați - toți nesimțiți, prost crescuți și indiferenți, că nu știu să ofere o floare cuiva, la o zi mare, fie soție, soră sau mamă - numai el a putut s-ocurce pe biata fată! Dacă stai să judeci bine, cu calm, altfel nu se poate: mai întâi că au fost colegi de bancă, nedespărțiți. În clasa noastră de seral, repet, am fost 34 de bărbați și numai

cerneală proaspătă

o singură colegă, Veronica. Ce fericită ar fi fost fata asta dacă ar fi avut măcar un pic de carne pe ea! Dar nu, domnule! E cum nu ar trebui să fie niciodată o femeie, ca dracu'! Picioarele? Niște grisine! Fața? Un fel de riglă cu ochi! Numai părul, ah, părul, da, ce să-ți spun, este divin: lung, bogat, sănătos și abundent, ca de zeiță. Dar cum să o îndrăgești contemplându-i numai părul? Căci colegii, răi, fără pereche, parcă o urâțiseră și mai mult cu rânjetele și disprețul lor: "O prăjină cu mațe, mârâia unul, n-are de nici unele! Pe ce să pui mâna?!". "Asta cred că se spală pe picioare în damigeană!" sârea altul, ocolind-o cu indiferență. "Pe femeie, domnule, trebuie să o iei la carne mai întâi, s-o simți plină, lângă tine, în pat, asta e! Altminteri, de ce dracu să te mai încurci cu ea? Cum zicea Ionel Teodoreanu: grasă-n așternut!", rânjea pe deasupra tuturor cu o superioritate prostească, pășind mărunț și frecându-și genunchii ca un cocoș deșelat, Bălătică, deșteptul clasei...

Dar, după ce s-a întâmplat ce s-a întâmplat cu colega noastră, toți, ca la un semn nevăzut, au pus ochii pe Dragotin: "El e pișicherul...!"

- Eu, fraților?! sare Dragotin, apărându-se cu palmele, ca de un obiect invizibil, gata să-l izbească drept în față. Să mă întind pe scândura aia? Păi mi-aș fi julit pielea, mă, că așa e de uscată... Adică eu am fost cel mai prost din toată clasa, asta vreți să insinuați, nu?! Cine să se încurce cu Veronica? Da, cine să facă o așa bosoadă decât eu, nărodul clasei, că d-aia am stat cu ea în bancă... Foarte bine! Așa mi se cuvine, dacă sunt bun și sincer... Când a zis domnu' diriginte... "apoi cu Veronica cine să

steie?", că toți fugeați de ea, m-am oferit eu, așa, mai mult din jenă, ca să nu-l băgăm pe domnu' profesor la încurcătură, și... acum, iată isprava, cu mine Veronica a rămas grea; copilul, pruncuțul acela sfânt, că nici nu l-am văzut, este al meu... No, că-i fain! Eu sunt vinovatul! Voi, regătenii ăștia, vă credeți tare deștepti, măi! Asta o auzisem eu mai de mult, dar am aflat-o expres, fără de jenă, de la instructorul cu care am învățat conducerea, aici, în școala de șoferi amatori. Auziți și voi ce mi-a putut zice, chiar din prima zi, adică la prima oră:

„Bă, ia spune-mi de unde ești dă pricepi așa greu?”

„Da' ce importanță are, domnule?”

„Are, îți spun eu!”

„De unde, de pe lângă Aiud, am răspuns...”

„Aaa?!, s-a mirat el cu o gură mare; din Ardeal vrei să zici? Daaa?!”

„Exact, ați ghicit!”

„Păi, așa spune, fratele meu, că voi sunteți cei mai proști, mă! Fii atent și bagă bine la deavla: când am făcut eu armata, aveam în unitate un singur ardelean, unul de pe la Covasna, sau cam așa ceva, și asta era cel mai prost, da, să știi... Nu știa să-și încheie nici șireturile de la bocanci, pricepi?!”

Auziți, fraților regăteni și colegi; cum puteam eu să nu mă încurc în comenzi când mi-a spus direct, fără pic de jenă și respect, că sunt cel mai prost, auzit-ați?, cel mai prost, de la început, dintre toți. Și asta numai pentru că sunt din Aiud, după cum suna teoria domniei sale. Culmea! Dacă mama ar fi trecut munții ca să mă nască la Nehoiu, de pildă, aș fi putut deveni mai deștept sau, oricum, n-aș mai fi ajuns prostul școlii de șoferi amatori. Na, că-i bine!

- Eu cred că adevărul ar putea să fie altul, intervine împăciuitor Nae Patâc. Dragotin are dreptate! El a stat în bancă doi ani cu Veronica. Nici nu s-a atins de ea, măcar; poate doar așa, din întâmplare... De ce să tăbărăm toți pe el acum? Cu ce este el vinovat că colega noastră nemăritată a născut, așa, cam pe furiș, un băiat? De unde să știm noi ce combinații o mai fi avut ea?

- Este, domnule, îl contrazice categoric și cam răstit, colegul său Nanu. Copilul e al lui... și-ar trebui să nu mai stea pe gânduri și să-l înfieze. Dragotin e însurat de zece ani și nevasta lui nu i-a dăruit nici un copil. Sigur că e sterilă, din moment ce, acum, că s-a încurcat cu Veronica, a ieșit voinicul din... cetate.

Dragotin, deși-i zâmbește complice, ripostează cu tărie:

- N-am făcut eu treaba asta, dragii mei, fiți serioși, pentru Dumnezeu! Mie-mi plac femeile trupeșe, și nu mai discut, slăbiți-mă cu Veronica! Or, dac-ar fi, și-ar fi, eu...

- Măi Dragotin, tu ai făcut ceva, măi băiatule, tu ai pus mâna pe acolo..., nu se poate,

frățioare! Îți cam place tăria, aia e, și nu prea mai ții minte, mă, insistă Mărășan, tot mai aprins.

- Da, dar copilul nu se face așa... cu mâna și nici cu coniacul, frații mei cei dragi și ai dracului!

- Uneori, insinuează Nanu, pletele Veronichii alunecau așa, ca din întâmplare, pe caietul tău și tu le răsfireai ușor și delicat cu pixul, șmechere, nu te-am văzut eu? Las' că ne mai pricepem și noi la...

- Până aici! devine categoric Dragotin. La noi, în Ardeal, ca să știți și voi, în atari situații de jignire personală, aș fi înfipt cuțitul în această masă, sau în vreun ins de pe lângă ea. Clar?!

Și Dragotin răsuțește paharul gol între palme, foindu-se pe scaun, mai mult mândru decât înfuriat.

„Vasăzică tot așa este, cade el pe gânduri, cu bărbia rezemată în piept, în timp ce colegii se prefac a nu-l mai lua în seamă. Copilul acela e al Veronichii și al lui; toți știu, toți îl asigură, numai el se încăpățânează să nu recunoască Neagă prostește. Și nu de frică, nici din lașitate. Nu! Pur și simplu din convingerea stupidă, aberantă, că el nu poate concepe copii. De zece ani e căsătorit cu Sofica lui, de zece ani așteaptă, și... nimic! Doctori, tratamente, băi stațiuni, munte, mare, numai pe Lună nu au fost, și degeaba! Iar acum, nitam-nisam, Veronica să-i trântescă un copil. Cum a fost cu puțință? Nevasta lui, sănătoasă, țepănă, hrănită bine, ocrotită și menajată, să nu rămână!?!... pe când asta slăbănoagă, prăpădită, auzi, domnule!! Nu! că nu se poate! E un adevărat complot la mijloc. Ș-apoi când?! Că la o adică, știi, să fim serioși, copiii nu se fac așa, în bancă, privind la Veronica, la pletele ei frumoase și la ce mai atârnă pe ea... Auzi, cu pixul, cu contemplatul cuuu...! Ptiu! Toți își bat joc de mine! N-au cum să se mai distreze și gata! Cum să iasă pruncul din fața asta numai pe bază de... că eu... Dar ce să mai vorbim, că nu se poate, asta este adevărul, nu se poate...!!”

Intuindu-i frământările, Mărășan îi șuieră din nou la ureche:

- Adu-ți aminte bine, măi dobitocule, ce mi-ai spus tu mie, odată, în noaptea aceea, târziu, când ne-am întâlnit pe stradă, sau nu-ți mai amintești nici măcar atât? Că tu numai acolo, la gară, la serviciu, unde lucrezi, nu te cherchelești! În rest... Cum lași salopeta, primul popas îl faci la "Rapid", în fața gării, trosnești unul mare și... gata! Începi s-o iei la vale, încât nu mai știi pe unde te duci și ce faci. Așa se întâmplă că mereu întârzi de la prima oră de curs și chiar de la a doua... Da, să știi că din această cauză te-ai încurcat și cu Veronica. Tu mi-ai spus, de ce nu mai vrei să recunoști? Într-o seară s-a nimerit să întârziția amândoi; v-ați oprit la ușă, că aveam filozofia cu nea Ion

de la Raion, care știi că nu te primește dacă intri după dânsul, și...

- Și?! îl îndeamnă Dragotin din privire...

- Păi nu mai știi ce mi-ai mărturisit atunci?! Că tocmai veneai de la ea! Ascultă, omule, tu te prefaci, sau ești bolnav de amnezie?!

- Zi-i frate..., insistă Dragotin, și-o fi spus, că eu uit, asta e, a cam trecut timp de atunci... Recunosc... Mi se întâmplă, mai ales când beau nițel...

- "Hai, Veronico, în parc!", ai zis tu, "ce să mai stăm aici la ușă, până trece ora, că poate ne mai vede și domnul director și ne mai ia și dânsul la întrebări!"... și v-ați dus, dar nu ați rămas în parc. Fiindcă era frig, ai invitat-o pe fată la bar, ați băut ceva, pe urmă ați uitat de școală și, în seara aceea, ai devenit curtezan. Târziu, ai condus-o acasă, fata te-a invitat în garsoniera ei, ai mai băut ceva, apoi ai uitat de nevastă, ai luat-o de gât, mai întâi colegial, după care te-ai lipit bine de Veronica și, ca un măgar ce erai, beat și dobitoc, ai profitat, mai ales că fata era lipsită de orice experiență, adică i-ai scos îmbrăcăminte aceea intimă pe care ai așezat-o ușor pe noptieră... "Criminalule!", și-ar fi strigat ea într-un târziu, când, revenindu-și din vârtejul amoros în care o ademenisei, și-a dat seama, speriată, că ceva neobișnuit s-a petrecut acolo, în pat, alături de tine... "Ce mi-ai făcut?", ar fi sărit ea disperată, dar tu ai încercat să o mângâi din nou, să o liniștești, să o săruți, dar n-a mai fost cu puțință; aproape isterizată te-a dat afară blestemându-te și aruncând în urma ta cu pantofii, pe care, rătutit cum erai și tu, îi uitasei pe covor, în mijlocul camerei.

Din cauza luminii orbitoare de la lampa cu neon, de forma unui calup de gheață, fața lui Dragotin pare de un alb neverosimil. De-acum sigur că nu mai e cătuși de puțin atent la cei din jur și nici la ceea ce îi tot înșiră Mărășan la ureche... Cu un efort nebănuț încercă să-și aducă aminte seara când i-a spus el lui Mărășan toată povestea asta...

"Oi fi scormit-o așa... dintr-o prostescă mândrie, se întrebă el, sau e adevărat? Adică, vreau să spun, fiind adevărat, înseamnă că am fost sincer, că așa s-a întâmplat, că eu nu știu să mint, nici să inventez prostii sau alte bazaconii, că n-am nici un pic de fantezie... Deci, ce i-am spus eu atunci, așa se va fi petrecut... Numai că iar am fost beat, dacă zice că am uitat și la Veronica, și după aia am uitat totul... Ooo, de-ar fi al meu, de n-ar fi o scorneală de bețivan, de m-ar fi ajutat și pe mine soarta

măcar o dată, într-un ceas sfânt, când am adus pe lume unicul meu copil!"

"Veronicoooo!!!" se trezi strigând deznădăjduit, parcă de pe buza unei prăpăstii... Noroc, de data asta, cu hărmălaia din jur, că nimeni nu-l mai auzi și rămase mai departe prizonier în hățișul propriilor gânduri, în care nu putea să facă nici un pic de ordine...

"Dar nu-mi aduc aminte nimic, absolut nimic, Dumnezeuule, Doamne! Vag știu că, un timp, Veronica n-a mai voit să discute cu mine, dar nu m-am sinchisit să văd ce are... Mai degrabă cred că oi fi dezmiertat-o, cum zice Nanu, altminteri, Mărășan nu cred că e sincer... Mă minte... Toți mă mint și încearcă să mă tragă pe sfoară; e un adevărat complot la mijloc! De trei ani de când suntem colegi am reușit să ne cunoaștem destul de bine, aproape ca frații, mai ales la un pahar de țarie. Toți colegii mei știu de-acum că eu sufăr de această boală: când beau, cât de puțin, sunt ca un somnambul, adică a doua zi, după ce m-am trezit, am uitat tot, dar absolut tot. Mai târziu, când mintea mi se dezabrește de alcool, ei trebuie să-mi spună ce și cât am băut, dacă am supărat pe cineva, ca, eventual să-mi cer scuze, sau ce povești le-am mai îndrugat, mai mult sau mai puțin tâmpite... Ei pretind acum, Mărășan mai ales, că povestea cu Veronica o știu de la mine, că i-am spus-o chiar în seara când mă întorceam de la ea, că ar fi deci autentică. Dacă am fost cherchelit, sigur, nici nu mai încap vorbă că i-am spus-o, că fata, ca să nu se facă de rușine, a tăcut până s-a trezit cu burta mare... Ce putea să mai facă? Mi-ar fi șoptit ea, așa, într-o seară, scrâșnind, cu ochii în lacrimi: "Șă știi că dacă nu ești bărbat și nu iei nici o măsură, când îl fac, și-l aduc și pe prag și-l pun! Ține minte, domnule, mai sunt doar trei luni și o să devii tată!"

"Nu, nu este nevoie!" aș fi sărit eu în sus, fericit. "Nu trebuie să mă ameninți; dacă tu ești sinceră și susții cu mâna pe inimă că pruncul e al meu, vin și-l iau de la tine, că sunt mândru și mulțumit, să știi! Puțin o să-mi pese mie de gura lumii; pe nevastă-mea o lămuiesc eu... Îi spun că l-am găsit în parc, da, pe o bancă, seara, când mă întorceam de la școală... Plângea, mițitelul, de zbârnăiu copacii... Numai așa să fie, să am și eu un copil... De fericire, apoi, iar m-am îmbătat..."

Și totuși, adevărul cel adevărat, tot Mărășan, șeful clasei, pretinde că-l cunoaște. Veronica, așa cum e ea, cam rău făcută, urâtică, a fost singura lor colegă, în ultimii trei ani de la liceul seral. Întâmplarea a făcut, cum se știe, ca, încă din prima zi, să stea în bancă alături de Dragotin, colegul lor cel mai timid și politic, până se cherchește, ce-i drept, că pe urmă... Dumnezeu cu mila!

Acum, că Veronica a născut un băiat - nepotul clasei, cum îl alintă ei -, că s-a întâmplat să nu fie căsătorită și copilul nu are, deci, un tată oficial, că Dragotin, cu toate eforturile și străduințele lui, n-a putut încă să dobândească și el un copil de la nevastă, n-ar fi bine să... adică să-l cedeze celor doi soți, cât mai discret cu puțință. I-ar face fericiți.

Cu Veronica n-a discutat nimeni, dar e aproape sigur că ar accepta, mai ales că, într-o eventuală căsnicie, aducând cu ea un copil, fără să fi fost măritată, nu ar fi exclus să aibă mereu discuții și alte necazuri.

Mai trebuia însă, problemă mai delicată, să fie de acord și Sofica.

Adevărați colegi, săritori la bine, dar și la rău, ei au pus la cale, mai întâi, o întâlnire, așa, ca din întâmplare, Să vadă ce-o ieși... La început, toți s-au bucurat, felicitându-l discret pe Mărășan, pentru ideea lui grozavă...

Dragotin, bucuros că va avea și el, în fine,

un copil, nu numai că a acceptat, dar a venit între primii, ca la un mare eveniment...

- Dacă voi fi sortită să nu am un copil, mă consolez, și gata! Deocamdată, însă, mai aștept... Soția șefului uzinei noastre a născut chiar acum, de curând, la vârsta de 42 de ani, primul ei copil, o fetiță, și sunt înnebuniți de fericire. Dar noi? Suntem încă tineri, abia am trecut de 30 de ani... De ce să cresc copilul alteia?! Ca să mă compăttimească lumea? Să afle tot orașul că sunt sterilă? Nu! Spun și eu ce vreau curioșilor, ce mi-o trece prin minte, până la urmă... Că nu avem timp, că nu are cine să ni-l îngrijească, deoarece părinții noștri n-au ieșit încă la pensie, că vrem să ne mai distrăm, căă... Dar ce vă privește pe voi? s-a înfuriat ea brusc, vădit nemulțumită de un subiect atât de delicat pentru ea și la care nici nu se gândise mai înainte. Sunteți colegii soțului meu, vă mulțumim că ne purtați de grijă, însă ar trebui să fiți un pic mai drăguți și să nu vă amestecați așa, brutal, în viața noastră! Scurt și să punem capăt acestei discuții care a început să mă stânjenească!

- Dar de ce te superi, dragă? Am crezut și noi că vă facem un bine, a intervenit careva, încercând să o tempereze.

- Nici un bine! Eu copil străin, deocamdată, nu vreau în casa mea, să fie clar și să încheiem, am spus, această problemă care mă deranjează! Nu înțelegeți?!

- Păi..., păi nu este străin, Sofico, dacă vrei să cunoști adevărul până la capăt, a intervenit, cu vădită mândrie, Mărășan.

- Cum?!... Ce vreți să insinuați?!

- Copilul Veronichii e... al Veronichii, dee..., dar... știți...

- Ce dar, domnule? Ce să știu, domnule? a

cerneală proaspătă

sărit ca arșă Sofica.

Mărășan, fâstăcit, căci nu se aștepta la o asemenea întorsătură a lucrurilor, nemaiavând încotro, i-a spus-o verde, fără menajamente:

- Uite ce este, nu are rost s-o luăm mai pe ocolite; copilul acesta despre care vorbim e..., gata, e... făcut cu Dragotin al tău. Toată clasa noastră știe! Ce rost mai are s-o mai scâldăm...

- Aoleoooo, lua-m-ai, Doamne! a mai putut să spună femeia și s-a prăbușit mototol, sub masă, galbenă, cu mâna la inimă...

Au scos-o afară din local pe brațe, după ce au stropit-o zdravăn cu apă minerală de la gheață, dintr-o frapieră.

- Să vă ia dracu pe toți cu aranjamentele voastre neghioabe, de colegi, a înjurat Dragotin, după ce a înghesuit-o pe Sofica într-un taxi și a plecat bombănind acasă...

Obosit, Dragotin moțâie pe un scaun. Hărmălaia din jur s-a mai stins. Numai Mărășan nu se lasă și-l tot zgâlțâie, dojenindu-l frățește:

- Am vrut să te facem și pe tine om în rândul lumii. Asta am vrut. Că o casă fără copii e pustie, e moartă! ș-apoi... un băiat, he-hece!, un băiat e bulgăre de aur la curtea omului. Ce știi tu... Auzi, Dragotine?! Nefericitule?! Vai de tine, vai de capul vostru! O să vadă ea, Sofica... O să vedeți voi... Dar ce să mai vorbim... Fericirea nu se introduce cu sila în viața omului...

Bărbatul din fața lui, parcă nemailuându-l în seamă, strigă:

- Un pahar, încă un pahar! De ce stăm așa... cu dinaintea goală?! Că uite, mi se veștejesc buzele de sete... Îmi fierbe saliva în gură, fraților!

mihai șora:

„Boala de care suferim se numește *infantilizare*“

Daniel D. Marin: Cum vede Mihai Șora lumea?

Mihai Șora: E o întrebare atotcuprinzătoare. Împotriva tuturor așteptărilor, o văd frumos. În momentul de față, ea e convulsionată și pare chiar foarte urâtă, dar nu e făcută să fie urâtă, e făcută să fie frumoasă. În mare parte, oamenii o urătesc; lumea lăsată de Dumnezeu este minunată și, în măsura în care putem trăi în ea, viața noastră are un sens. Povestea se schimbă puțin când intrăm în lumea marilor aglomerări omenești, a marilor aglomerări urbane, în care o mulțime de pseudo-probleme ne dau asalt...

D.D.M.: În această poveste a urbanului, în care totul fuzionează, totul se întrepătrunde, e o lume a esențelor deghezate, e o lume a întregului, e o lume a discontinuităților?

M.Ș.: O, nu e o lume a întregului, din păcate. E o lume a discontinuităților, a contrastelor, a imposibilității de comunicare. E un drum lung al omenirii până să ajungă la o unitate pe care a pierdut-o.

D.M.: Ne-am afla pe un drum al regăsirii firescului?

M.Ș.: Nu-mi vine a crede. Sunt doar câteva voci de profeți în deșert, care mai strigă din când în când, dar urechi care să audă aceste voci nu prea există.

D.D.M.: Să-nțeleg că ne aflăm pe o parte secundară a unui drum foarte lung, nefiind încă pe drumul principal...

M.Ș.: Nu, și nici nu știu dacă de pe această parte secundară e foarte vizibilă traiectoria acestui drum principal pe care ar trebui totuși la un moment dat, să ne angajăm.

D.D.M.: Neputând contura certitudini, care ar fi totuși marea noastră „consolare“?

M.Ș.: Pentru fiecare în parte poate să existe o consolare anume. În măsura în care ajungem să ne înțelegem și să ne iubim, putem găsi o mare consolare, dar deocamdată acest lucru nu se întâmplă decât în cercuri restrânse.

D.D.M.: Ca o „soluție“ temporară...

M.Ș.: Trebuie să urmărim să ne angajăm în marile probleme contemporane, dar pentru asta e nevoie de energie, de continuitate și trebuie un capital de dezinteres foarte mare. Aș spune că e vorba de un dezinteres doar momentan; de fapt, de o foarte bună vedere a unui interes de lungă durată. Nu le poți cere oamenilor să fie dezinteresați, dar le poți cere să gândească bine interesul și, dacă-l gândește bine, îl văd pe termen lung și; în măsura în care-l văd pe termen lung, el trebuie să-și găsească un modus-vivendi cu toate celelalte interese care, dacă sunt judecate și ele pe termen lung, se pot, într-un fel oarecare, armoniza unele cu altele.

Trebuie investită energie, muncă și, în ultimă instanță, trebuie investită o cinste profesională care e singura compatibilă cu un interes pe termen lung văzut în realitatea lui.

D.D.M.: Dar unde s-a barat continuitatea și cine este conștient de acest baraj al continuității?

M.Ș.: Majoritatea oamenilor nu sunt conștienți. Dacă restrângem toată problematica la țara noastră, putem afirma că avem de-a face cu o populație ce a fost sistematic infantilizată de-a lungul a aproape o jumătate de secol și care se complăce în acest statut de infantilitate, un statut de persoane asistate care așteaptă ceva de la cineva mai „mare“ care să le asigure un viitor. În regim de libertate, asumată însă ca responsabilitate pentru propriile acțiuni, acest statut ar dispărea de la sine.

D.D.M.: Vă referiți și la un joc al mortalității spirituale?

M.Ș.: Vorbeam de moralitate, nu de mortalitate...

D.D.M.: Eu văd și o anumită mortalitate spirituală prin asumarea acestui statut, a acestui joc al infantilității...

M.Ș.: Evident, dar asta e un joc care se joacă peste capetele oamenilor, ei nu sunt conștienți de faptul că acest statut îi duce direct în mormânt.

D.D.M.: Dar îl adoptă.

M.Ș.: Pentru că simt într-un fel oarecare și simt în stânga și în dreapta coatele unor infanți, nerămânând deci singuri în condiția infantilă față de o modernitate exigentă care nu permite această condiție. Un asemenea infantil adult care, din dorința unui trai omenesc, se expatriază pe cont propriu și ajunge în mijlocul unei societăți care pretinde de la fiecare membru al ei răspundere autoasumată, un asemenea infantil adult pus într-o situație extremă, de alternativă neiertătoare (*ori se dă pe brazdă, ori moare*) va fi obligat să aleagă, și va alege viața: răspunderea, duritatea, munca, responsabilitatea față de terți - ca să poată supraviețui. Dar într-o societate în care lumea e semi-adormită și infantilă îți poți permite să rămâi semi-adormit și infantil. Nu pentru multă vreme. Va veni și un moment al trezirii, când va trebui să ne luăm în sfârșit soarta pe umeri și să răzbatem.

D.D.M.: Dar până atunci, care ar mai fi diferența dintre un mare luptător și un mare resemnat atunci când ne referim la încercarea de regăsire a marilor esențe?

M.Ș.: Marii resemnați oricum nu pot găsi esențe...

D.D.M.: Numai că, în cazul nostru, resemnatul n-a fost dintotdeauna resemnat, iar luptătorul n-a fost dintotdeauna luptă-

tor. Ei și-au schimbat succesiv (dar fără efecte de lungă durată) locul între ei. Problema este că resemnatul tot redevine luptător, luptătorul redevine resemnat, dar nici unul nu a ajuns într-un „loc“ din care să nu se mai poată întoarce, din care să spună: „da, acesta e drumul“.

M.Ș.: Părerea mea este că în ceea ce ne privește, statistic vorbind, în ultimii zece ani s-a schimbat este ceva, astfel încât există acum mai mulți oameni treji decât înainte.

D.D.M.: Dar există clar delimitate aceste două categorii? Există această grupare a luptătorilor și resemnaților în două „tabere“? Eu nu observ decât una și aceeași categorie care își predă stacheta sie însăși.

M.Ș.: Într-o societate nestructurată, ca a noastră, e foarte posibil să existe numai o singură categorie, întrucât nu există o alternativă reală („nu se poate decât așa, altfel nu se poate“).

D.D.M.: Nu ești pus în situația dramatică de a alege. Dacă se poate „și așa, și așa“ alegerea e foarte greu de făcut. Și e haotică.

M.Ș.: Însă dacă sentința e limpede și o realizezi în sinea ta, mergi înainte. Nemaiputându-te complăce. Pe măsură ce societatea noastră ce va structura nu se va mai putea „și așa, și așa“, iar oamenii vor începe, unul după altul, să se trezească.

D.D.M.: Există (și) această variantă. Dar aș suspenda această discuție și aș insista mult pe adevărata problemă, pe cea de liber arbitru: ne-a fost dat ca „sentința“ (tocmai pentru lejeritate) să nu poată fi limpede. Nu mă refer (numai) la noi, ci la oameni în general. Și aș extinde discuția, aș filozofa un pic, aș afirma că sunt sigur că, de pildă, nu există diferențe de fond nici măcar între un copac și o floare. Diferențe creează fiecare dintre noi, prin ceea ce vede într-un copac, prin ceea ce vede într-o floare...

M.Ș.: Copacul și floarea diferă prin dimensiuni, dar ambele sunt adevărate minuni.

D.D.M.: Dar dacă noi nu sesizăm clar această asemănare și aceste diferențe, fiecare văzând altceva, ne putem întreba: există oare o valoare în sine a lucrurilor?

M.Ș.: Toate lucrurile au o valoare. Valorile se diferențiază în raport cu fiecare ca valori de utilitate în sensul cel mai larg al cuvântului, incluzând aici până și contemplarea frumosului (frumosul, din punct de vedere al contemplativului, se traduce printr-o anumită plinătate existențială). Există însă și un fel de aparențe a lucrurilor, care sunt pseudo-valori, de par a fi și nu sunt, n-au consistență.

D.D.M.: Dar noi, ca oameni, am putea avea revelația valorii?

M.Ș.: E o întrebare măreață... Eu cred într-o revelație a valorii, dar pentru asta e nevoie de o disponibilitate de a le vedea și de a tinde spre ele. Dacă nu există o disponibilitate a agentului moral de a vedea valorile și dacă orizontul valorilor e obnubilat de lipsa de orizont a utilităților „de azi pe mâine“, valorile nu pot fi percepute. Dar ele n-au nici o vină, e vina agentului valorizant, căruia îi lipsește al șaselea simț.

D.D.M.: Acuitatea simțurilor fiind, oricum, scăzută, ne putem „încrede“ într-o (ulterioară) experiență obiectivă?

M.Ș.: Omul poate fi disponibil pentru valoare în măsura în care vede departe. Dacă ținește departe, vrând-nevrând întâlnește valorile. Iar valorile nu sunt milioane, sunt mii și mii de nuanțe ale câtorva valori fundamentale. Când ai spus „binele, adevărul, frumosul“ ai numit, deja, triada valorilor supreme. Restul sunt puncte pe o traiectorie, puncte care te apropie de ele. Dacă vizezi pe o direcție corectă, poate că nu ai dintr-o dată, la modul dezvoltării totale, valorile respective, dar le poți avea sub forme minimale, și apoi din ce în ce mai mari și mai apropiate.

D.D.M.: Depinde de reglajul optic...

M.Ș.: Trebuie să vezi departe. Dacă vezi departe e limpede că vei trăi frumos și bine, iar limpezirea instrumentului optic se va face treptat. În toate domeniile se poate trece la lucruri care să aibă o proiecție mai îndepărtată și în această proiecție îndepărtată - care nu poate fi atinsă decât în măsura în care această traiectorie e compatibilă cu toate traiectoriile care văd departe (care nu mor haotic în imediatul vieții cotidiene) și care vizează departe - absolut toate lucrurile și interesele fundamentale legate de asigurarea infrastructurii vieții omenești vor merge mult mai bine. Desigur, toate aspectele implică și o anumită gândire mai amplă...

D.D.M.: Chris Simon nota: „Omul trebuie să trăiască ceea ce gândește pentru că altfel viața lui rămâne doar o superbă idee despre viață“. Dar fie ce-ar fi chiar atât de rău a ales doar o superbă idee despre viață? De ce am exclude posibilitatea de existență a gândului ca substituent al acțiunii în sine, oare nu există și sublimul ca proiecție?

M.Ș.: E și asta o întrebare monumentală... Ideea despre viață într-un loc de refugiu de unde să fie văzută viața *altora*?

D.D.M.: Nu neapărat.

M.Ș.: Viața e un proces. Un tânăr, de exemplu, se avântă în viață, nu se retrage ca să o contemple. Un tânăr se avântă în viață ca s-o trăiască, s-o trăiască frumos, să realizeze lucrul care e la culmea, la apexul vieții și care este bucuria. Acesta este proiectul. Totul este unde și cum îți concepi această bucurie, la ce nivel o plasezi. E o problemă de distanță și de înălțime; dar, oricum ai putea dispune pe o axă verticală valorile (unele sunt mai aproape de solul vieții, altele sunt mai aproape de cerul vieții), trebuie să le vezi pe toate la distanță, ca încununându-ți un parcurs foarte lung de viață.

D.D.M.: Eu nu mă refeream neapărat la proiecție ca la un vector care merge de la prezent la viitor, ci în sensul că nu e strict în planul material...

M.Ș.: N-ar fi o proiecție, ar fi de fapt o retroecție. un fel de proiecție retractilă.

D.D.M.: Dar poate fi și ea o sau un fel de realitate.

M.Ș.: Poate fi. Realitatea gândului. Dar gândul e proiectiv tocmai pentru a cuprinde lumea, nu pentru a se retrage din ea.

D.D.M.: Dar ca stare poate fi superb.

M.Ș.: Fără îndoială. Depinde și de vocație. Când nu te implică într-un anumit plan al vieții,

te implici în altul, care poate fi cel al gândului. Dacă te implici, ai bucuria împlinirii în acest plan. Nu e o retragere, e un alt tip de proiecție. Nu le devalorizez, dar ele sunt cazuri izolate și nu pot caracteriza în nici un caz o generație întreagă. O generație de retractili ar însemna un viitor șters de pe hartă. Un retractil într-o generație, dar care, de fapt, nu e retractil, ci un proiectiv pe un plan de gând, e până la urmă activ, însă o întreagă generație retractilă ar însemna o condamnare la moarte a unei societăți.

D.D.M.: Suntem, totuși, la început de mileniu trei. „Să ne fi născut, oare, din lacrimile dacilor și din oboseala romanilor“?

M.Ș.: Suntem ieșiți dintr-o boală mult mai recentă și încă nu am ieșit din coalescență, n-am ieșit din schelele bolii respective. Boala de care suferim se numește „infantilizare“, adică destructurarea unei societăți și transformarea ei în mase amorfe de indivizi izolați care și-au pierdut un foarte mare capital social: capitulul de încredere în semeni. Fără ei nu se poate restructura o societate. Cu el, da; evident, doar în măsura în care societatea, replicând de la un capital de încredere, care cu greu, dar totuși până la urmă se va reconstitui, va permite îndeosebi generației tinere, care acum pășește în viață, să se proiecteze în viitor. Deocamdată, această generație tânără n-are spre ce să se proiecteze pentru ca acest conglomerat, această masă umană nestructurată nu pare a avea în față un viitor.

D.D.M.: Dacă viața noastră, a românilor, metaforic vorbind, ar fi o mare, valurile ei ar fi dezorientate de fascinația umbrelor și de minunăția fără de glas a razelor soarelui. Am prefera mai degrabă o liniște a aparențelor și a marilor repere, o imensă mare în nemișcare?

M.Ș.: O imensă mare în nemișcare nu e posibilă. Nivelul contemplației nu poate exista dacă nu e susținut de un nivel care să-l hrănească. Nu putem avea o societate de 20 de milioane de contemplativi. Există deja, chiar de la prima încercare de activitate, orizontul contemplativ, dar lăncezeala nu înseamnă contemplație, dezafectarea nu înseamnă contemplație. Contemplația e profund angajată în țesătura lumii, care are savoare, are gust, viața are un gust, ea cere să fie trăită. Din când în când, poate te retragi pe marginea vieții pe care ai trăit-o, o traiești și o vei trăi în continuare pentru a a putea savura în mai multă liniște, dar viața trebuie înainte de toate să o trăiești.

D.D.M.: Atunci, o mare agitată?...

M.Ș.: Nu agitată; activă! O organizare a undelor ei care să urmărească un scop. O mare doar agitată nu ar face decât să fărâme rocile și să producă nisip.

D.D.M.: Dar marea aceasta a genezei și a continuității noastre cum o vedeți (ca predicție), fascinată de umbre sau de minunăția razelor de soare?

M.Ș.: Cred că au fost oameni care s-au luptat ca să-și poată trăi viața, s-au luptat mereu ca să-și salveze condițiile pentru a se putea bucura de ele.

D.D.M.: N-am fost fascinați și de umbre?

M.Ș.: Sigur, din când în când câte unul. Și nici acela chiar toată viața lui. De pildă, Eminescu trăia, mânca, bea, făcea amor. Era și melancolic. Melancolia aceasta reprezenta eventual vârful existenței lui; dar nu înseamnă că această melancolie, din care au ieșit atâtea și atâtea capodopere, din punct de vedere al existenței ei temporale ar fi ocupat toată scena timpului, adică absolut toată desfășurarea vieții cotidiene a lui Eminescu s-ar fi petrecut în orizontul melancoliei. Astfel de lucruri stăteau în surdină undeva în potențialul personalității respective, care își atinge vârful în momente privilegiate de interiorizare activă, dar, în viața lui de fiecare zi, Eminescu a fost un om foarte activ și în sensul curent al cuvântului, foarte responsabil, un om cu o extremă grijă pentru binele comun, a fost un caracter, nu numai un visător.

D.D.M.: Care a fost logodna dintotdeauna a românilor?

M.Ș.: „Zâmbetul“ aș dori să spun.

D.D.M.: Dintotdeauna?

M.Ș.: Ce înseamnă „dintotdeauna“? Noi spunem „a românilor“, dar în împrejurările de zi cu zi cei denumiți la grămadă „români“ își spun: gorjeni, sau doljeni; sau bărlădeni, de pildă; sau bănațeni, ori ardeleni. Ei au o constantă: constanta *de fundal* care e a romanității, dar chiar dacă e un lucru care ne caracterizează întreaga viață, noi suntem numai din când în când conștienți de asta, când se pune în mod explicit problema definirii noastre *în raport cu alții*; altfel nu ne trece prin cap să ne gândim că suntem români. De pildă, eu mă gândesc pe mine ca Mihai Șora și probabil că și dumneavoastră, în viața cotidiană, vă gândiți ca Daniel Marin. Dacă te gândești care e orizontul în care se plasează acest Daniel Marin sau acest Mihai Șora, e adevărat, suntem români și ne simțim ca atare, și trăim destinul acestei nații, dar, iată, domnule, că suntem și europeni. Suntem europeni. Știm din ce cultură venim, cărei culturi îi aparținem.

D.D.M.: Și avem conștiința acestei apartenențe?

M.Ș.: Dacă am ajuns la această conștiință, atunci o avem. Dacă am pășit pas cu pas de la un orizont al ființării strict biologice spre un orizont al ființării culturale și al continuității istorice, atunci avem această conștiință. Dacă nu, nu o avem. S-ar putea ca „nea Ion“ să nu o aibă, dar în ultimă instanță, pus la zid, o are și el. El poate că are conștiința plugului pe care trebuie să-l repare ca să iasă cu el la arat, aceasta e conștiința lui „în imediat“. Dacă îl împingi până să-și pună întrebarea „ce, și ce, și ce“, în ultimă instanță îți va spune și treaba asta. Poate că nea Ion nu merge mai departe, nu spune „sunt european“, dar toți cei care ne tragem din nea Ion și am ajuns să absorbim toată ființa noastră culturală, noi știm și că suntem români, și că suntem europeni; mai mult: dacă gândim lucrul până la capăt, realizăm că facem parte dintr-o umanitate care, în momentul de față, e în o mare răspântie și că, într-un fel oarecare, și noi suntem responsabili de ceea ce se va întâmpla cu umanitatea asta la răscruce, în interiorul acestui secol prin care se inaugurează noul mileniu.

A consemnat

Daniel D. Marin

convorbiri incomode

Polen pe pleoape

Grăbiți-vă
în curând vor cânta cocoșii
vin zorii
mă sting
(deși de milioane de ori mai tare
decât soarele aș străluci)
grăbiți-vă, voi vânzători de stârvuri
preoți, judecători, jandarmi
artiști, poeți, veniți
ca să descoperiți din întâmplare
(ca toate ale voastre mari descoperiri)
poemul
cu un țărș înfipt în inimă.

Poemul invizibil

Au ieșit pe străzi morții:
bărbați, femei, copii
sub candelile castanilor înfloriți
vara de foc nu alege
au ieșit pe străzi morții
ne ciocnim de o boare răcoroasă
ne împiedicăm
nu știm cum, de cine
respirându-ne unii pe alții
vorbind cu vorbele celorlalți
în plină amiază aurie
atotputernici par să fie
trecând prin/peste iluziile gravitaționale
uneori pot să pună punct
unui poem care merge prea departe.

Poem de criză

Nu mai găsești deloc poezie
nici măcar din cea proastă
de unde să iei
un picior de iamb, un troheu
degeaba colinzi planetariile mari și mici
la tejghea, vânzătorul cu șorț cauciucat
ridică din umeri:
doar poezie de contrabandă
dacă aveți bani și curaj
da, poezia a ajuns la mare preț
escrocii o simt de la o poștă.

Nimănui, nesupusă

Câte mi-ai dat
și cu cât de puțin am rămas
am risipit, am pierdut, am distrus
pe drumul întortocheat
dintre ființă și neființă
merg legată la ochi pipăind aerul
cântecul fluturilor
în jocul nostru se nășteau
mureau sori
exist doar plecând
cu dureri și izbânzi
ce nu se mai găsesc nicăieri
abia acum știu ce mult am contat
câte mi-ai dat
câte mi-ai luat, Doamne !...

victoria milesco

Între atac și apărare

Când am pierdut în cursa vieții
am spus: e spre binele meu
când am primit lovituri
am zâmbit: e spre binele meu
când lacrimile te-au chemat în ajutor
am șoptit: ele sunt spre binele meu
iar ajutorul tău a venit
când binele răului se făcuse
de câte ori am pierdut
din iubire, din ură, din răzvrătire
am repetat: e spre binele meu
până când tu, binele suprem
mi-ai luat de pe umeri povara înțelepciunii
eliberându-mă, dăruindu-mi
odihna cea mare care, după cum spui
e spre binele meu...

Principiul principiilor

Îți mulțumesc, Doamne
că te-ai gândit să exist și eu
cu ale mele ciudățenii
să umplu golul dintre pământ și cer
în numele unei libertăți efemere
Îți mulțumesc, Doamne
că te-ai gândit să exist și eu
ți-a luat ceva timp
să fiu așa cum sunt, deși
dacă m-ai fin întrebat
altfel ar fi arătat toate...

Credo

Capcana vieții...
capcana iubirii...
capcana planetei prinsă-n
sisteme și legi
purtându-ne spre destinația
știută doar de tine
câte piedici să nu evadez
să nu te înduioșez
câte bariere ai pus între noi
câte vise !...

leo butnaru

Onor și onorariu (III)

Astfel că nu doar Dostoievski, ci și unele personaje ale sale aduc dovezi că există destine ineluctabile. Un lord Byron, să zicem, de pe orgoliosul prim-meridian Greenwich al norocitelor umbre, sfidează ceea ce e ușor de presupus, destabilizând retroactiv clișeele. La începutul carierei sale literare, dânsul bravează, refuzând să primească onorariile ce i se cuveneau, nesocotindu-le prin a le... socoti umilitoare atât pentru poet, cât și pentru creația ca atare. El îi permite editorului Dallas să tipărească primele cânturi din *Child Harold* și, integral, *Corsarul*, fără să pretindă barem un sfaț. În 1816, un alt editor, Morrey, propunându-i lordului o sumă oarecare pentru *Asediul Corintului*, îi expediază odată cu scrisoarea de înștiințare și cecul bancar, însă primi următorul răspuns: "M.G., sunteți foarte generos, suma pe care mi-o oferiți depășind valoarea poemelor mele, și eu nu pot și nici nu doresc s-o primesc!...". Îi reîntorc cecul, pentru orice eventualitate rupându-l bucățele. Mă veți îndatora mult, dacă pe viitor mă veți scuti de ceva asemănător. Nu fac acest lucru din dispreț față de idolul tuturor - aurul, și nici din motivul că l-aș avea mai mult decât mi-ar trebui, ci respect ceea ce am decis odată pentru totdeauna și care decizie nu trebuie uitată, indiferent de circumstanțe". Dar să vedeți ce e și cu mândria asta englezească! Până și o simplă și cam nefericită lady, Emily Dickinson, gândește asemeni ilustrului bărbat (și lord) George Gordon Byron, fiindcă a ne convinge că: "Publicarea e ceva rușinos. / Îți vinzi conștiința la meza! / Îți vor spune că te-a împins sărăcia. / Aruncându-ți de gât arcanul foamei. / Să nu cutezi a înjosi geniul / Cu eticheta prețului". Adevărat e că, în comparație cu Byron (cu timpul, acesta accepta cecurile, ba chiar le pretindea), domnișoara Dickinson s-a arătat de-o principialitate categorică, în viața sa "cedând" tiparului doar... 4 poezii. Și nu este exclus să-și fi primit (dacă a primit, totuși) primul onorariu cam odată cu Eminescu, pe atunci junele nostru geniu fiind la vârsta lui Hristos. Iată cum s-a întâmplat: în martie 1883, Mihai Eminescu îi încredințează lui Iosif Vulcan, pentru revista "Familia", 7 poezii. Bucuros de a cunoaște un colaborator atât de dotat, redactorul chiar îi expediază acestuia un modest onorariu (100 de lei). Aflat mereu la strâmtoare pecuniară, poetul rămâne surprins și îi trimite lui Vulcan un răvas de recunoștință: "Mult stimat domnule și amice, îți mulțumesc pentru onorariul trimis, cel dintâi pentru lucrările literare pe care le-am primit vreodată-n viață". În continuare Eminescu scrie cu amărăciune că în societate "domnește demagogia și-n politică, și-n literatură; precum omul onest rămâne aici necunoscut în viața publică, astfel talentul adevărat e înecat de buruiana cea a mediocrității, a celei școale care crede a putea înlocui talentul prin impertinență și prin admirație reciprocă. Iartă-mi, stimat amice, acest ton polemic, dar te asigur că a fost pentru mine o rară mângâiere de a mă vedea remunerat dintr-un colț de țară atât de depărtat (de la Oradea, n.m.)." Iar după șase ani, tot în martie, ziua a doua, Adunarea deputaților ia în dezbatere propunerea lui Iacob Negruzzi, ca să i se acorde lui Mihai Eminescu o pensie viageră de 250 lei lunar, pensie "pentru unul dintre talentele noastre poetice cele mai mari, care se găsește azi lovit de o boală grea și cumplită, și în același timp în cea mai mare sărăcie". Camera deputaților acceptă propunerea, reparând astfel și actul inept al ministrului Radu

Mihai: vorba e că ceva mai înainte primăria orașului Botoșani decisese să-i acorde poetului suferind 100 de lei pe lună, însă susamintitul dregător se împotrivi. Numai la cheremul unor *radumihai* să nu ajungi... Ce li-i lor de, coala, un geniu?... Pe când, după dureros de întemeiata părere a lui M. Șora, pentru câte a produs în interesul societății, "Eminescu ar fi trebuit remunerat nu numai în calitate de director al bibliotecii ieșene, nu numai ca revizor școlar, nu numai ca redactor (și corector!) al "Curierului de Iași", nu numai ca gazetar la "Timpul", ci pur și simplu ca poet, a cărui activitate - la prima vedere strict autotelică - tot asupra corpului social urma să se reverse cu timpul, nu numai aureolându-l (absolut pe nemeritate), dar pe deasupra (și peste timp) procurându-i chiar și acele milioane și milioane de semne monetare din care nici a milioane parte nu i-a revenit, la vremea lui, celui care - doar el - le-ar fi meritat cu adevărat". Dar iată astăzi efigia mereu nevoiașului domn Mihai Eminescu pe bancnota de 1000 de lei... (Pe timpurile defunctului imperiu sovietic, chipul autorului *Doinei* fusese imprimat și pe moneda de 1 rublă... Că mare dreptate avu Bacovia, exclamând a rasu-plansu: "O, țară tristă, plină de humor!..." (Revenind în linia opiniilor domnului Șora, să amintim că un alt mare poet, Lucian Blaga, era conștient că lasă o moștenire spirituală poporului, țării, dar, implicit, și una materială, o parte a căreia urma să-i revină fiicei sale Dorli, scriindu-i acesteia: "Cariera ta peste doi-trei ani va fi una singură: să administrezi bine toată proprietatea mea filozofică, literară, teatrală. Vei putea trăi mai bine după aceasta, decât dintr-un salariu de profesoară".)

Societățile oneste sunt în stare să recunoască netăgăduitul fapt că în visteriile lor vin miliarde și miliarde de semne monetare, cu titlu de onorariu... post-mortem (!) de care nicicând nu vor beneficia un Homer sau Dante, un Ovidiu sau Cervantes, un Horațiu sau Eminescu... ("Cuvintele mele vor face avere, eu - nu!" constata Jules Renard). Ba unele societăți iremediabil viciate de toate nedreptățile posibile, precum au fost și mai sunt cele comuniste, se întâmplă să conteste dreptul autorilor la onorariu, un caz edificator povestindu-l, la Festivalul *Zile și nopți de literatură* de la Neptun, 2003, celebrul prozator albanez Ismail Kadare, din interviul cărui acordat revistei *Luceafărul* reproduc următorul fragment edificator: "Eram în cabinetul lui Zaharia Stancu, pe vremea aceea președintele Uniunii Scriitorilor (din România), beam o cafea, când a intrat un alt personaj, cineva din administrația culturală, cu o geantă în care avea suma reprezentând onorariul pentru (romanul) *Generalul...*, apărut în românește cu un an în urmă, în 1973. O sumă destul de mare, cred. Scena a fost penibilă, eu văzându-mă silit să refuz banii aceia, pentru că scriitorii albanezi publicau fără onorariu. Au căscat amândoi ochii de uimire, așa ceva nu li se mai întâmplase și că probabil nici nu auziseră vreodată de o asemenea lege idioată. Banii aceia au fost trimiși, probabil, în Albania și au intrat la buget". *No comment*, și cu adevărat... *Sic!*!

De sute de ani biserica exercită (o spun fără careva intenții iconoclaste) monopolul asupra creației arhitecților, sculptorilor, pictorilor, precum au fost cei alde "pictorii mai bătrâni, ca frații Ghirlandagio, care se hrăneau cu rămășițele de la masa călugărilor" și care "cunoșteau prea bine înjosirile îndurate de artiști, tutuitul condescendent al celor mari, simbria lunară, care nu era nici cât cea a unui argat... În culmile gloriei, Leonardo (da Vinci) încă se va mai revolta împotriva disprețului contemporanilor săi: "Ați sur-

ghiunit pictura în rândul meșteșugarilor!" (Antonina Valentin.)

Pe de altă parte, de pe urma fabuloaselor venituri pe care le aduce nepieritoarea, "perpetua" muncă a marilor dispăruți profită nu doar societatea, în general, ci și anumite persoane concrete, în particular. În primul rând, precum e și firesc, beneficiază urmașii-descendenți. Probabil, zadarnic se bucura Michelangelo că Cel de Sus nu i-a dat nici un copil, crezând că acestuia i-ar fi fost nespuse de greu să înfrunte ostilitățile unei vieți de sărăntoc. Dacă ipoteticul descendent al celebrului pictor ar fi fost întreprinzător ca Mardgio, nepoata lui Hemingway, s-ar fi descurcat de minune. Mardgio pe fundalul înstelatului drapel american, Mardgio în preajma unei clădiri monumentale, Mardgio împreună cu copii de culoare, Mardgio... Mardgio... Mardgio Hemingway speculând cu brio numele bunicului său drept hiperprofitabil element de reclamă.

Iată și un alt exemplu. Barbara Brecht-Schall a preluat de la mama ei drepturile de autor ale tatălui său Bertolt Brecht, valabile până în anul 2031. Pentru a întreține centrul cultural ce poartă numele renumitului poet și dramaturg, statul german trebuia să aloce anual 30 milioane de mărci. Guvernatorii Berlinului au pus, însă, o condiție: vor acorda mijloacele necesare numai dacă Barbara cedează drepturile de moștenitoare. Dârza brechtiană a răspuns cu fermitate: "De ce să cedez drepturile mele? Nici un alt autor n-o face". (Vezi, Doamne, s-a ajuns la o splendidă confuzie: mai că nu se mai știe cine e autorul, oul sau găina!)

Cam așa stau lucrurile cu diplomația onorariilor: nu ceda, și ți se va da! Însă rămâne valabil, neparafrizat, și principiul biblic: "Cere și ți se va da", de care se folosea cu destulă abilitate (cunoscându-și prețul) un alt neamț celebru, Goethe. Dacă britanicul Byron comisesse imprudența de a face bucățele un cec ademenitor, autorul lui *Faust* prefera cecurile întregi, în deplină valabi-

versiuni

litate. Goetz își amintește că, într-un mesaj expediat omului de afaceri Viverg, Goethe scria: "Sunt dispus să încreditez spre editare domnului Viverg un poem epic, *Hermann și Dorothea*, care va cuprinde aproximativ 2 mii de hexametri. Și anume cu condiția să alcătuiască cuprinsul său pe anul 1778 și ca după scurgerea a doi ani să am dreptul de a-l republica în operele mele. În ce privește onorariul, depun în mâinile domnului consilier Bottinghen un bilet sigilat, în care sunt menționate pretențiile mele și aștept să văd ce socotește domnul Viverg că-mi poate oferi pentru lucrarea mea. Dacă oferta sa este mai mică decât pretențiile mele, retrag biletul sigilat nedeschis și negocierile se socot rupte; dacă e mai mare, nu cer mai mult decât e menționat în bilet, pe care atunci îl voi ruga pe domnul consilier consistorial superior să-l deschidă"... Viverg a rupt sigiliul și a citit: "Pentru lucrarea *Hermann și Dorothea* cer o mie de taleri aur". La vremea ceea, onorariul pretins era atât de mare, încât și Schiller și-a ieșit din fire. Însă Viverg, înghițindu-și nodul din gât, răspunde: "Atât mă gândeam și eu să vă dau..." Ce tactică, ce abilitate, ce impertinență (bine temperată...), ce diplomație a onorariilor - fie că unora li se poate părea doar niște rutinare angoase bănești.

Probabil, domnului Viverg treburile îi mergeau mult mai bine decât păgubosului pionier în ale editării Gutenberg care, la 1444, revenind în orașul Main, purcede la tipărirea unei cărți enorme, împrumutând bani de la un oarecare bogătan, sau boltăgiu, precum se zice prin Banat. Neputând întoarce datorica, Gutenberg (faptei cărui astăzi i se mai spune, nici mai mult, nici mai puțin, decât *Galaxia Gutenberg*) scapă în mâinile (sau labele) "binefăcătorului" întreaga sa avere, inclusiv cartea. Tatăl editorilor nu-și mai poate reveni, murind în 1468, ca și cum confirmând amara observație că, nu o singură dată, banii au oroare de talent...

Edificiu complex

maria irod

Presupun că numele lui Dieter Schlesak este întrucâtva familiar cititorilor români. Cel puțin acelor interesați de literatura română a exilului le este cu siguranță cunoscut scriitorul sas originar din Sighișoara, măcar datorită legăturilor strânse pe care acesta le-a avut sau le mai are cu figuri marcante ale diasporei românești. De-a lungul anilor, a purtat o corespondență vastă cu Dumitru Țepeneag, Paul Goma, Norman Manea, E.M. Cioran, Mariana Șora, Sanda Stolojan, pentru a-i numi doar pe aceia cărora le-a scris regulat. Numai o mică parte dintre scrisori a apărut în presa românească (în „Contemporanul“ din 30 sept. 1999 până la 3 apr. 2000), restul urmând să apară cândva în volum.

Dieter Schlesak aparține, atât prin vârstă, cât și prin unele afinități spirituale, generației '60. dovadă fiind amiciția și interesul reciproc care îl leagă de colegi români precum Nichita Stănescu, Nicolae Breban, Augustin Bizura, sau de grupul oniricilor din jurul lui Dimov și Țepeneag. În 1968, cu un an înainte de a pleca definitiv din România, publică o remarcabilă traducere a celor 11 elegii de Nichita Stănescu și primul volum propriu de poezie, *Grenztreifen*. Se stabilește mai întâi în Germania, unde nu rezistă decât trei-patru ani, mutându-se apoi la Agliano, în Toscana. Autorul speculează, de altfel, pornind de la o remarcă a lui Cioran, asupra etimonului latin al toponimului italian Agliano; *alieno*, cu înțelesul de *străin, înstrăinat*, este înscris în chiar numele localității în care i-a fost dat să trăiască, printr-un hazard plin de sens. Tema înstrăinării, a „desfărării“, a neapartenenței la un spațiu anume, a exilului permanentizat, ce impune supraviețuirea pe teritoriul imaterial al limbajului, constituie, de altfel, o preocupare centrală pentru Dieter Schlesak și o prezență constantă în opera sa. Autorul desemnează această condiție a existenței pe interval cu termenul greu traducibil de *Zwischenschaft*, adică un fel de stare intermediară și transgresivă, în același timp, o adăstare într-o patrie aflată dincolo de domeniul vizibilului.

Problematika identității și a excluderii, a imposibilității reîntoarcerii acasă după căderea dictaturii precum și a renunțării necesare la conceptul idilic, pre-industrial de patrie este tematizată și în ultimul volum pe care scriitorul l-a publicat în România. **Există o viață după moarte** (Ed. Paralela 45, 2001, trad. și prefață de Andrei Zanca) este, așadar, o nouă meditație asupra condiției de exilat pe tărâmul limbajului. Totodată, cartea este o recapitulare și o panoramă a preocupărilor de o viață ale autorului, preocupări ce se leagă direct sau indirect de tema limitelor și a punților, nu numai a celor geografice și politice, dar mai ales a celor spirituale.

După cum declară el însuși în interviul acordat traducătorului, Dieter Schlesak urmărește să arunce prin mijloacele literaturii „o punte (...) peste abisul între ceea ce decide gân-

direa și acțiunea - până înspre politicieni, manageri și universități și dimensiunile pe care este construită întreaga noastră lume înconjurătoare, anume o lume a spiritului ce nu apare ca spirit“ (p. 263)

Tema patriei invizibile și ubiuită, care este limba maternă, conține așadar esența gândirii ce stă la baza operei lui Schlesak. Volumul poate părea la prima vedere foarte eteroclit, adunând laolaltă texte - poezii, dialoguri imaginare, scrisori, extrase din jurnal, fragmente de roman - care aparent nu au nimic în comun. În realitate, acestea reprezintă încercările scriitorului de a-și explica, analizându-l din diferite puncte de vedere, un paradox situat în chiar inima realității contemporane: într-o lume în care spiritul dictează mai mult ca niciodată - toată tehnologia de vârf, electronica și cibernetica se bazează pe intuiții geniale și formule matematice - persistă și chiar se amplifică inexplicabil cel mai grosolan materialism. Erezia zilelor noastre este, potrivit lui Schlesak, exaltarea vizibilului drept singura realitate posibilă. Etica ar însemna în acest context curajul de a spune nu, de a înota împotriva curentului refuzând participarea la sursele declinului, la imperativul consumului și la fanatismul ordinii și eficienței. Schlesak reflectează așadar, teoretizând și sondând neobosit toate complicațiile și implicațiile concluziilor sale, șocul cultural pe care l-a resimțit ca emigrant din Est, proaspăt scăpat din lagărul socialist și aterizat dintr-odată în plin sistem capitalist.

Obiecțiile împotriva societății de consum, robotizării omului și dependenței de muncă în detrimentul dezvoltării individuale sunt formulate din perspectiva unei alterități negative. Autorul știe că nu aparține pe de-a-ntregul nici uneia dintre cele trei culturi în perimetrul cărora se mișcă totuși cu atâta ușurință și cultivă plusul de luciditate ce decurge din această situație, conștient, asemenea lui Luhmann, că identitatea se câștigă prin excludere, iar nemulțumirea de sine este simptomul unei individualități bine conturate. Câteva versuri republicate în volumul de față sunt edificatoare în acest sens: „acasă pot fi/ doar aici - în zbor, ca și cum aș fi fost pe atunci în aer/ și m-aș fi oprit plutind între patriile mele/ pe linia frontierei (...) îndrăgesc țările, meleagurile, femeile abia/ când am libertatea de a-mi lua rămas bun.“ (p. 25)

Distanța pe care o menține față de „realitate“ în general și doza de rezistență la habitudine și confort îi permit să privească cu ochi critic grijile „inutile“ ale omului vestit, de neînțeles pentru cine a cunoscut adevărata mizerie și teroare, dar îl și împiedică să se complacă în nostalgia defensivă, de-o superioritate blazată, a esticului. Ceea ce animă opera lui Dieter Schlesak este impulsul de a opune prin scris o rezistență ontologică față de credința că vizibilul este totul, iar moartea doar un sfârșit material. Reflecțiile despre moarte ocupă, de altfel, un loc aparte în literatura lui Schlesak, după cum reiese și din titlul prezentului volum. Parapsihologia și transcomunicarea continuă și

adâncesc tema limitelor, de data aceasta a celor psihice și cognitive, extinzând noțiunea de interval la stările ambigue dintre viață și moarte. În abordarea acestui subiect se face simțită afilierea autorului la mișcarea anti-psihiatrie, născută în contextul mai general al mișcărilor anti-autoritare din anii '60-'70. Psihiatria, pe care Schlesak o numește în repetate rânduri „poliție a sufletului“, ar fi responsabilă de instituirea cenzurii interioare, singura graniță aproape imposibil de trecut. Scopul acestei închiziții științifice este consolidarea iluziei, a „halucinației colective“ (p. 244) ce susține civilizația noastră axată pe calcul și profit. Pentru a argumenta convingerea că moartea nu înseamnă desființarea simțirii, ci mai degrabă transformarea ei, și că există o comunicare distinctă de cea a mesajelor, adică a transiterii de elemente materiale, Schlesak recurge la dovezi ce țin de fizica cuantică. Legile mecanicii, valabile în lumea obiectelor vizibile, sunt anulate în lumea microscopică a particulelor guvernate de principiul probabilității și al întrepătrunderii dintre subiect și obiect. Dihotomia interior-exterior dispare, continuumul temporal se dovedește a fi o ficțiune, intervalul dintre secunde primește apariția numinosului, cu condiția să renunțăm la construcțiile artificiale ce slujesc un mod de viață utilitar. Ceea ce caută Schlesak este sincronicitatea, coincidența semnificativă, analogia, corespondențele, paralelismele subtile, viziunea sa holistică fiind foarte aproape de „gândirea angelică“ descrisă de Andrei Pleșu în cartea **Despre îngeri** (inclusiv de antipatia acestuia din urmă pentru dihotomia, dublată de preferința pentru intervale).

Dieter Schlesak este un revoltat modern care nu acceptă dispariția gestului arhetipal de cunoaștere ce presupune căutarea profunzimii dincolo de aparențe. Alunecarea postmodernă pe suprafețe, explorarea hedonistă a universului „epidermic“ (Cărtărescu), pierderea în fluxul enorm de imagine, culoare, forme, îi apare drept o complacere mărginită în contingent. *Mimesis*-ului denaturat, înțeles ca reproducere fidelă a realității așa-zis obiective (un exemplu clasic fiind realismul socialist), scriitorul îi opune un *mimesis* autentic în sens platonician de *omoiis to theo*, de apropiere de maestrul interior, sau, în termeni creștini, de chipul lui Dumnezeu în om.

Autorul are curajul să abordeze tema riscantă a fenomenelor paranormale și a manifestărilor suprasensibilului, sustrăgându-le senzaționalului ieftin. Departate de a-și autoriza discursul exclusiv de la texte teoretice, Dieter Schlesak face recurs la experiența însăși. Sprijinindu-se pe fapte tulburătoare, dar și pe un solid fundament teoretic (între altele, volumul conține și un interesant eseu despre controversa dintre Kant și vizionarul Swedenborg) el construiește un edificiu complex și credibil, în cadrul căruia aparițiile, trăirile-limită, convorbirile cu morții pot fi acceptate.

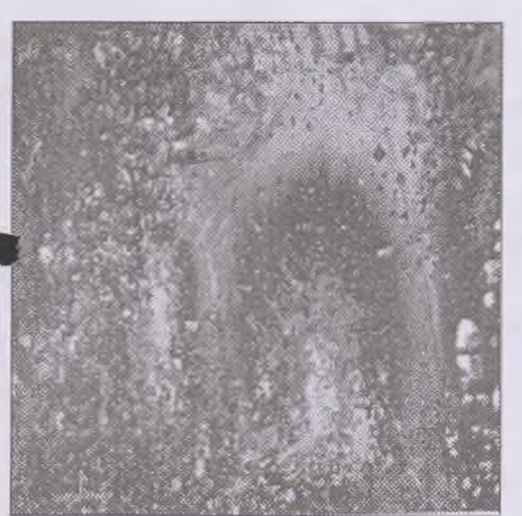
Pe lângă riscul asumat de a aduce în discuție subiecte tabu, volumul lui Dieter Schlesak încântă și printr-o exuberanță intertextuală, mobilizând cultura literară și filosofică a cititorului. Din păcate, traducerea este foarte inegală, pasajele acceptabile alternând cu altele aproape ilizibile, în care calculele lingvistice, topica defectuoasă și greșelile de gramatică abundă. Lăsând la o parte aceste imperfecțiuni, inițiativa de a transpune în românește texte semnificative din Dieter Schlesak este laudabilă și merită continuată.

Ziua națională

Aceasta este o poveste pe care o să mi-o spună papă, care multă vreme o să însemne cum a fost odată de mult fără mine și fără tine, pe vremea când de la un necunoscut de pe stradă nu îndrăzneai să iei o bomboană fiindcă se presupunea că este otrăvită: pe vreme când aveau bomboane doar oamenii necunoscuți de pe stradă și când nu îndrăzneai să le iei dacă voiai să supraviețuiești. Aceasta este o poveste cu sfârșitul acelor vremuri și pe care trebuie să o auzi, pentru ca după aceea, când îi vine vremea, să le-o spui și fiilor tăi. De aceea ți-o încredințez, o s-o depănăm domol, cu luare-aminte, cu glas înăbușit, așa cum se cuvine cu acele zile de altădată, și o să mai privim și peste umăr nu care cumva să fie cineva prin preajmă, fiindcă și zidurile au urechi.

A fost acolo, îmi va spune tata, chiar acolo a fost, în primele rânduri, în fața tuturor, când un dop rățăcit de la una din multele sticle de șampanie l-a nimerit chiar pe el, când își făcea anevoie drum cu paharul în mână, încât l-a încovoioat, și i-a mai și desenat sub ochi un hematom brunetiu. Cum o nenorocire nu vine niciodată singură, vorba proverbului, luat prin surprindere, slăbi strânsoarea spasmodică a mâinii pe pahar, care căzu pe asfalt și se făcu pandări, iar papă, încercând să-și țină echilibrul, se tot clătina pe picioare, după care se sprijini coborând mâna și privind linia însângerată a palmei până ce toată lumea s-a împrăștiat ca să se poată ridica.

Se auzi un fel de țipăt, nimeni nu se aștepta la sânge, măcar nu în ziua în care o așteptau de la un an la altul, de la o generație la alta, toți știau că asemenea lucruri sunt posibile, dar nimeni nu se aștepta, și se întâmplă, se întâmplă asemenea lucruri, deși nu e nimic îngrozitor, nu e îngrozitor, spuneau toți din jurul său că până la urmă și papă a zis, nu e îngrozitor, a zis, și lumea a râs, a început să-l bată pe umăr, nimic îngrozitor, nimic, țipau toți într-un glas, iar lui îi sângera mâna și-l ardea, nimic îngrozitor, spunea el cu dinții încleștați, repetând întruna și atunci a luat un pahar cu rachiu oferit lui și l-a dat pe gât dintr-o suflare până la fund, încât a început să i se pară că era adevărat, dacă deja toți, împreună cu el, susțineau că nu e îngrozitor, chit că palma îl ustura cam dubios.

După al doilea pahar îi fu și mai clar că nimic nu e teribil, dar chiar nimic, dar dacă fusese într-adevăr ceva teribil atunci fusese înainte, care acum nu mai era și nici n-avea să mai fie și de aceea nici nu s-a prea apărat când data aia a început să-l sărute, era o situație relativ acceptabilă, cu toți ăia care se pupau în jurul lui, că de altfel veniseră asemenea vremuri, vremuri care nu mai fuseseră și, cum poate că nu aveau să mai fie, dar dacă toți din jurul tău se pupă ți-e greu să rezisti îndeosebi când lângă tine e una care nu are nici nu fel de rețineri, ba, dimpotrivă, chiar își lasă mâna pe vânătaia ta, și încă de-atâtea ori că până și durerea dispare și-i ia locul o senzație necunoscută, plăcută și nouă. Și de aceea papă nici nu i s-a împotrivit, dimpotrivă, atunci când fata aia i-a șoptit că în locul ăla era o aglomerație teribilă și că în zona veche a orașului, de fapt a Capitalei, când cădea seara erau atâtea cotloane tainice care lânceau în așteptarea unei perechi aidoma lor. Și de aceea papă a pornit-o după ea, de aceea i-a permis să-l ia de mână și să-l ducă sun un portic întunecos parcă anume în calea lor pentru ca oameni ca ei să-și lase acolo suculențele, unul din acele porticuri ascunse privirii de pânza deasă a întunericului, că doar cine nu știa ce se petrece acolo, asemenea lucruri se petrec tuturor, aproape tuturor, în special în zilele care nu s-au mai pomenit până atunci și nici n-or să se mai pomenească.

Nu-și mai amintea chiar așa de bine, îmi va spune papă, chiar nu mai știa să-mi povestească detaliat ce anume se petreceau cu el sub acel portic, fusese ceva la rezezeală, mai repede decât se gândise că putea fi ori de cât dorise, dar i se păruse frumos, plăcut, i se păruse că așa trebuia să fie dacă tot era o zi atât de specială, o zi pe care doar o dată o trăiești, dacă într-adevăr o trăiești, fiindcă, pare-se, ne va preveni papă, că există și unii cărora nu li se întâmplă asemenea lucruri, iar asemenea inși, va continua papă, chiar nu prea știu cât de mult le-au lipsit asemenea lucruri, poate că nici nu le pare prea rău, măcar nu atât să-și dea seama.

Și își mai amintea doar, îmi va povesti papă, cum i se adresase femeia aceea, după ce-și strânseseră ei lucrurile și reveniseră sub cerul liber, femeia aceea care trăgea de o sfoară un teanc de cartoane. Scuzați-mă, doar n-oți trăi într-o cutie, îl întrebă ea, și papă își amintește cum a dat din cap în semn că nu, își amintește cum a privit-o în ochi pe femeia aceea și a văzut cum i se umplu de groază. Atunci dă-mi o foaie de-o sută, a cotit-o cartonăreasa și papă își amintește cum și-a băgat mâna hotărât în buzunar, numai că acolo nu mai era nimic, lăsase totul pe masa aceea unde băuseră șampanie, că doar nimic nu fusese de pomană, nici măcar în ziua aceea, își amintește cum vârise mâna în buzunar și acum acolo nu găsisse nimic și cum iubita lui îl luase de mână, nu, nu, a zis ea deși el se mai pipăise și tot nimic, că n-o să-i meargă chit că voia să-i meargă. Și își amintește, va spune papă în încheiere, cum a

Unul din cei mai traduși scriitori contemporani sloveni, proza sa fiind tradusă în peste zece limbi, este Andrej Blatnik (n. 1963). Absolvent al Facultății de Filosofie din Ljubjana, Blatnik este autorul a două romane, a patru volume de povestiri, a unei lucrări despre metaficțiunea americană. În ultimul deceniu, Andrej Blatnik s-a afirmat și ca prestigios editor.

mai făcut câțiva pași cu femeia aceea, cu femeiușca aceea de sub portic, cu femeiușca lui din seara aceea care avea să fie perechea lui, nu din seara aceea, oh, nu, avea să mai treacă o vreme până s-au roit unul cu altul și până au cumpănit dacă da sau nu, iar apoi când au luat cunoștință de mine, atunci au admis că sunt o pereche, va încheia papă, povestind cum au mers ei înainte și cum i-au privit în urma lor femeia aceea cu cartoanele, a privit lung, după care a început să-și culcușeze cartoanele sub porticul acela pe care de fapt ei doi îl părăsiseră.

Asta e povestea pe care avea să mi-o povestească papă, atunci când l-am întrebat cum am venit eu pe lume și avea să mi-o depene molcom, de parcă îi era jenă de ceea ce fusese, că îi cursese sânge din palmă și că nu găsisse chiar nimic când vârise mâna în buzunar. Și eu n-o să înțeleg de ce îi era jenă, așa cum tu n-ai cum să înțelegi de ce mi-e mie jenă spunându-ți povestea asta cum nici copiii tăi n-o să te înțeleagă când o să vină vremea să afle.

Doar că asta este departe în viitor, te-om lăsa pe tine să te ocupi de chestia asta când i-o veni vremea. Acum începe o altă poveste, pe care nu mi-o mai pot reprima, se apropie ziua mea. O să vin pe lume, ce-o să mă mai bucare aversa de aer care o să-mi umple trupul, totul va fi altfel decât cum fusese acolo înlăuntru, totul va fi necunoscut și mare, altcumva, asta e bine și nu poate fi altcumva decât bine încât voi urla de fericire. Femeia căreia mă voi obișnui să-i spun mamă, dar asta va fi ceva mai târziu, mult mai târziu, va găfâi undeva mai în spate, oare cum o să fie? Mă întreb eu, ce-o să se întâmple? De ce nu se potolește odată vocea asta? Iar papă se va apleca deasupra mea, mă va atinge, pentru prima oară voi simți pielea aceea aspră și rece cu care mă va atinge încă de atâtea ori, va fi un simțământ ciudat, nu neplăcut, doar ciudat, la fel cum înainte totul în jurul meu pulsa și gălgăia ca brusc să se ivească toate astea. Și o să-mi zică ceva, iar eu n-o să înțeleg ce spune.

Papă. Papă. Așa va fi, papă. Vei intra în viața mea și vei exista în ea și multă vreme îmi va trebui până să încep a-ți înțelege poveștile. Povești din vremurile de demult când eu nu eram, din vremuri când nu îndrăzneai să iei o bomboană de la o persoană necunoscută de pe stradă fiindcă în mod sigur era otrăvită.

Prezentare și traducere de Mariana Ștefănescu

literatura lumii

ion crețu

Occidental vs oriental

“East is East and West is West.”

**meditații
contemporane**

Urmăresc cu o oarecare asiduitate, asemenea atâtor semeni, evenimentele externe și mărturisesc că deseori mi se întâmplă să găsesc explicația unei situații politice problematice nu într-un comentariu, studiu sau tratat al vreunui om politic, ci acolo unde te-ai aștepta mai puțin: în paginile literaturii sau filozofilor. Și chiar dacă un scriitor sau filozof este - sau pare - mai puțin pregătit pentru o înțelegere în profunzime a ceea ce se petrece în lume la un moment dat, el este, totuși, capabil să ofere crâmpie, fulgurații dintr-un adevăr pe care nimeni altul - analist, diplomat, militar etc., bine ancorat în realitatea imediată - nu este în stare să-l producă.

Mă voi referi, spre exemplificare, la “criza” din Irak, tot mai preocupantă de la o zi la alta. Deși a fost înlăturat dictatorul Saddam, creându-se premisele unei societăți democratice, situația este departe de a se normaliza; din contră.

Mă număr printre cei - mulți, puțini - favorabili intervenției trupelor aliate în Irak; mă număr printre cei - mulți, puțini - nedumeriți de lipsa de efect a acestei încercări de a pune ordine în lucruri; mă număr, în sfârșit, printre cei - mulți, puțini - care se întreabă, de pildă, dacă românii - majoritar declarați împotriva intervenției în Irak - s-ar fi pronunțat la scenă deschisă contra sosirii trupelor americane eliberatoare în România, pe vremea lui Ceaușescu, deși le așteptau de 50 de ani! Recunosc că acestea sunt doar câteva dintre întrebările pe care mi le pun urmărind buletinele de știri sau răsfoind presa.

Zilele trecute am luat de pe rafturile bibliotecii o carte a lui René Guénon, publicată la noi în 1995, **Domnia cantității și semnele vremii**, apărută prima oară în 1945. Căutam niște puncte de vedere necesare pentru un articol-studiu în lucru. Răsfoind-o mai atent, am găsit formulată în alți termeni o teorie a lui Fromm, care mi-a servit înainte de '89 la un eseu despre **Moara cu noroc** de Ion Slavici. Erich Fromm face, undeva, o distincție esențială între societățile bazate pe “a fi” și cele bazate pe “a avea.” Ghiță este în opinia mea, un exponent tipic al societății rurale, tradiționale, de la noi, fondată pe “a fi”, rătăcit în societatea modernă, capitalistă, ghidată de verbul “a avea.” Ce s-a întâmplat cu Ghiță știm, nu insistăm. A-l acuza pe Slavici de moralism este nici mai mult nici mai puțin decât o dovadă de miopie, de lipsă de înțelegere a acestui fin

distinguo cu care a operat prozatorul ardelean.

Guénon, la rândul său, vorbește și el, despre două tipuri de societăți: una orientală, tradiționalistă - pe care eseistul francez o cunoștea foarte bine - bazată pe un anumit set de valori și una occidentală, bazată pe un set de valori diferit; prima pe calitate, ultima pe cantitate. Este evident că între “calitate” și “a fi” și între “a avea” și “cantitate” se pot opera echivalențe perfecte.

Iată, însă, un pasaj care mi-a atras atenția în mod deosebit în Guénon: “... oricâtă extensie ar fi luat, mai ales în anii din urmă, starea de spirit pe care o numim specific «modernă» și oricâtă stăpânire ar exercita, din ce în ce mai mult, cel puțin exterior, asupra întregii lumi, această stare de spirit nu rămâne mai specific occidentală prin originea sa: căci ea a luat naștere în Occident și a avut aici timp îndelungat domeniul său exclusiv, iar în Orient influența sa nu va fi niciodată altceva decât

o «occidentalizare». Oricât de departe ar putea merge această influență în cursul evenimentelor care se vor mai desfășura, nu vom putea deci niciodată să avem pretenția să o opunem la ceea ce am spus despre diferența dintre spiritul oriental și spiritul occidental, care este în fond același lucru pentru noi ca diferența dintre spiritul tradițional și spiritul modern, căci este prea evident că, în măsura în care un om se «occidentalizează», oricare ar fi rasa sau țara sa, el încetează prin aceasta să fie un oriental, spiritual și intelectual, adică singurul punct de vedere care este important în realitate.” Pentru a duce până la capăt acest gând - care sintetizează perfect cauzele eșecului încercării unor țări occidentale de a “implementa” în Orient un regim democratic de tip vestic - vom spune că reacția orientalilor față de încercările de occidentalizare (forțată) sunt, *mutatis mutandis*, în bună măsură asemănătoare cu reacția occidentalilor față de încercarea unei anumite părți a occidentului de mondializare globală (forțată) a restului lumii.

Poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Carl Sandburg (1878-1967)

Sub luna recoltă

Când blândul argint
Picură-n sclipăt
Peste grădinile nopții,
Moartea, batjocura gri
Vine și-ți susură
La urechi ca o bună
Prietenă amintindu-și.
Sub văratece roze
Când purpuriul flagrant
Pândește-n penumbra
Sălbaticelor petale,
Iubirea, cu mâinile-i mici,
Vine, te-atinge
Cu mii de-amintiri
Și te-ntreabă
Fără răspuns frumuseți.

În numele Domnului și al Familiei sau nașul Renașterii

geo vasile

Mario Puzo, născut în 1920, într-o familie de imigranți din New-York, va lucra din anii '60 ca jurnalist și scriitor liber-profesionist. În 1969 scrie **The Godfather/Nașul**, un roman-sagă despre rădăcinile mafiei, bestseller tipărit în milioane de exemplare în întreaga lume, devenit apoi extraordinara trilogie cinematografică ecranizată de Francis Ford Coppola. Remarcabile vor fi și cărțile ce-au urmat, ca de pildă: **Fools Die** (1975), **Inside Las Vegas** (1977), **The Sicilian** (1984), **The Last Don** (1996), **Omertà** (2000). Romanul istoric **The Family**, la care Puzo a lucrat cu nedezmințită pasiune în ultimii douăzeci de ani ai vieții și care a fost terminat și tipărit doi ani după moartea autorului (1999) de către prietena sa de o viață, Carol Gino, este un fel de glorios epitaf în memoria unuia dintre cei mai importanți scriitori americani, triumful postum al unui adevărat maestru.

La doi ani de la apariția cărții postume a lui Mario Puzo, Delia Răzdolescu oferă echivalentul ei în limba română: **Familia Borgia** (Humanitas, 2003, 415 p.) o frescă de moravuri și totodată tramă politico-polițistă a veacului XVI italian și

cartea străină

europăean. Italia, fărâmițată în orgolioase orașe, ducate și siniorii disputate de mari puteri precum Franța și Spania, trebuie să facă față jocurilor unor nestatornice alianțe. Dar peste toți și toate prevalează o autoritate religioasă și politică, cea a papei, vicar al lui Cristos și suveran peste statele pontificale. În 1492, Rodrigo Borgia, ambițiosul cardinal de origine spaniolă, reușește prin deloc ortodoxe manipulări să câștige alegerile în conclavul pentru desemnarea noului pontif. Sub numele de papa Alexandru VI, obține puterea de a unge și destitui regi, de a iniția tratative diplomatice și de a dezlănțui războaie. Și, înainte de aște, puterea discreționară de a-și plasa odraslele nelegitime în poziții strategice: Cesare capătă pălăria roșie de cardinal, Giovanni este numit căpitan general peste armata pontificală, Lucrezia și Goffredo sunt mențiți să întărească alianțe prin căsătorii oportuniste. În inima papei Alexandru VI, **Familia** vine imediat după Dumnezeu, când nu sunt unul și același lucru.

Dar, vai, disputele și rivalitățile nu-i cruță nici pe membrii familiei Borgia. Astfel că pe fundalul labilului echilibru între marile puteri, prieteniile, rudeniile și căsătoriile pot fi desfăcute în mare grabă, cu ajutorul otrăvii sau al spadei. Când va avea în fine dezlegarea sacrosanctului său părinte de a conduce armata papală, Cesare renunță la rangul de cardinal fără vocație. Recucerește o bună parte din cetățile rebele față de Vatican, primind sfaturi militare de la Leonardo da Vinci sau sugestii strategice de la Machiavelli. Între timp, Lucrezia, frumoasa și nefericita copilă, se află în centrul unei complicate urzeli politico-criminale, de iubire incestuoasă și trădare.

Interesul lui Mario Puzo pentru familia Borgia, considerată de el prima mare familie mafiotă, nu e nou. Căci pentru a face portretul **Nașului** se inspirase din viața personajului Cesare Borgia. Seducția mării și puterii, pare a spune autorul, este la fel de crudă și devastatoare, azi precum în veacul familiei Borgia, presărat până la saturație cu genii, monștri și profeți în arte, litera-

tură, religie, politică, științe ale omului, războiului, cerului și pământului. Acestui fenomen de coabitare a extremelor, a sacrului și a profanului, a sublimului și a crimei, a idealului și a venalității, a rafinamentului și nelegiurii, a armoniei și a prostituției, i s-a dat numele generic de Renaștere.

Puterea de seducție a cărții nu rezidă atât în faptele imaginate spre a suplini documentul arid, istoric, cât în convertirea documentului înfiorător în fapte de viață ale personajelor, zugrăvite pe spirala devenirii sufletești și a celebrității lor în istoria veacului XVI. Celebritate în consens cu valorile amoralismului dominant, cum ar fi deținerea puterii seculare absolute de către papă, în ciuda evanghelicele sale meniri a împărăției cerurilor, competiția acerbă, ferocitatea, suspiciunea și conspirația generalizată, pretul de nimic al vieții și omuciderea ca soluție de reglare a conturilor, conduita păgână și fariseismul sforțitor. Suveranul Pontif își probează infailibilitatea nu în plan teologic, ci în cel al unor neîncetate alianțe politice aducătoare de averi, de fast și opulență.

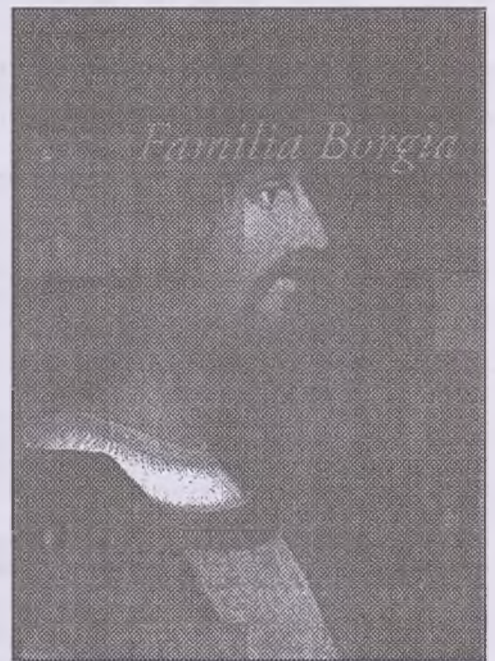
Vaticanul era epicentrul unui imens trafic de bunuri, nu numai de influență și bani, crimă comandată sau ranguri; high-life-ul Romei și marile familii Malatesta, Sforza, d'Este, Medici, Orsini, Colonna, Rovere sunt legate prin mii de fire invizibile de Vatican, această bursă a bărfelor și colportajelor, dar și a clientelei politice și economice. Aici se face și se desface istoria cotidiană a Italiei, prestigiul și imaginea personalităților veacului, inclusiv ale papei, pândit de pizma și ocara disidenților. Din prea mare iubire pentru vârstarele sale, papa Borgia se dedă la cele mai odioase păcate. Cu atât mai reprobabile și cinice, de vreme ce sunt puse în operă cu premeditare: prezidează deflorarea Lucreziei de către fratele acesteia, Cesare, ales și sfătuit chiar de Sfântul Părinte în acest scop. Adolescența Lucrezia, cel mai de preț odor al papei, de fapt un obiect de schimb, nu ezită să-i mulțumească fratelui pentru ora de voluptate oferită, de al cărui elan erotic nu va scăpa prea curând, nici măcar căsătorită. Lucrezia va avea totuși tăria să se smulgă din lanțurile martirajului care a fost pentru ea căsătoria cu un Giovanni Sforza, pusă la cale de Suveranul Pontif. Nici Cesare nu se va supune proiectului patern de a-i fi succesor la tronul papal, simțindu-se ca un ostatec castrat, privat de libertatea opțiunii lui pentru cariera militară.

Pe măsura conflictelor, dilemelor între vocație și datorie și a pasiunilor, personajele capătă relief psihologic și devin memorabile, în primul rând, în funcție de independența pe care și-o cuceresc chiar și murind, față de nucleul de putere absolută reprezentată de Alexandru VI, cunoscut prin dorința nemântuită de răzbunare. Secundat îndeaproape de Cesare, ce își recunoaște la cei douăzeci și unu de ani, demonia și monstrozitatea, în virtutea cărora profită de asasinarea fratelui său Giovanni de către celălalt frate, Goffredo, spre a-i prelua răvnita funcție de căpitan general al Sfintei Biserici Romano-Catolice, dar și locul de stâlp în ierarhia clanului Borgia.

Spre a-și anihila dușmanii cei mai aprigi, cardinalul della Rovere și profetul Savonarola, papa plănuiește o reformă a Bisericii, dar și a vieții personale. Nu și o reformă a moravurilor unei Rome invadate de fraudă, desfrâu, tâlhărie, homosexualitate și pedofilie. O reformă de ochii lumii, bineînțeles, de vreme ce managerul marii și bogatei întreprinderi cu un număr enorm de conturi, numită Sfânta Biserică Romano-Catolică, nu suportă ascetismul, ca vechi practicant al concubinajului, dar și ca ordonator de crime în contra destabilizatorilor clanului, ca de pildă suprimarea unui tânăr soupirant al Lucreției, gata să accepte rolul de tată pentru copilul Lucreziei, rod al incestului. Recăsătorită cu un frumos prinț, Alfonso, Lucrezia îi va refuza dreptat lui Cesare avansurile,

ateul și lubricul ei frate, desfigurat de sifilis și coșmaruri și silit să poarte o mască înspăimântătoare. Își moștenește tatăl inclusiv din punct de vedere al ostentației luxului megaloman, dar mai ales al setei de răzbunare. Nu-l va cruța pe Alfonso, rivalul ce se bucura de dragostea Lucreziei. Se va consola căsătorindu-se strategic în Franța cu Charlotte d'Albret, după care va fi chemat la Roma de tatăl său. Spre a începe campania de cucerire a micilor state independente, cum ar fi cetatea Forlì a Caterinei Sforza, prilej pentru Mario Puzo de a face portretul unei excepționale pasiuni feminine, egalată doar de Sancia, soția lui Goffredo și defăimătoarea pe viață și pe moarte a papei și a lui Cesare, concurându-l în acest sens pe detractorul și pamfletarul clanului Borgia, Filofila, dat pe mâna strangulatorului Michelotto, omul de încredere al papei.

Ascensiunea lui Cesare nu mai poate fi oprită. Este numit **Gonfaloniere**, virajul lui în terifiant și dementă e o chestiune de timp. Lucrezia însăși, trăind momentul adevărului, evadând de sub tutela absolutistă, îi acuză pe Cesare și pe papa. Realizează în fine faptul că a fost deposedată pas cu pas de fericire, înșelată de lume și de Dumnezeu, văduvită de iluziile adolescenței, livrată exilului sufletec. Ajunge să se îndoiască de sfințenia și infaibilitatea papei, sfârșind totuși prin a-i ierta pe toți cei ce i-au făcut rău sau au dezamăgit-o. Cesare va fi arestat, după moartea papei, din

ordinul regelui Spaniei, și adus pe un galion în portul valencian de unde cu șaiszeci de ani în urmă plecase Alonso Borgia, viitorul papa Calixt. Aventura lui Cesare se prelungește în Navarra unde este primit de cumnatul său, spre a cădea pradă unei trădări pe câmpul de luptă. Este adus la Roma și incinerat. Cenușa va fi plasată în biserica Santa Maria Maggiore, în cadrul unei ceremonii prezidate de cardinalul Goffredo Borgia și papa Iuliu II.

Astfel dispar de pe scena veacului cei doi protagoniști luciferieni ai acestui roman, multisevențial ca un masiv scenariu de film. Fresca epocii, autentică, detaliază portete, veșminte, armate multietnice, mașini de război, moravuri, ceremonii, aspecte din cotidian. Climatul este unul specific de amoralism, violență și viol, astfel încât ceea ce trebuia să fie o solemnitate protocolară, se transformă în cel mai hard sexy-club. Erotismul extrem își dă mâna cu omuciderea și nebunia sinistră, fatalitatea cu predicția și vrăjitoria, ciuma și malară cu păcatul abominabil.

Foarte acidă și totuși detașată este ironia autorului față de papa Alexandru VI, prins în momente de ipocrizie deșăntată, demagogie terifiantă, cinism incredibil în numele Domnului și al familiei, totul într-un stil alert, când descriptiv, când dialogic, apt să probeze eternul uman al pasiunilor devastatoare, dar și vraja perenă a narației istorice.

alina boboc

O definiție a teatrului

„Cuvântul *teátron* își are originea în verbul *teáomai* sau *teómai*, care înseamnă *a vedea*, *a privi*. Rădăcina acestui verb este *teá*, ca și în cazul cuvântului *teoría*. Deci, *teátron* ne indică locul unde se vede ceva!“. Această explicație etimologică poate fi citită la începutul volumului scris de actrița Valeria Sitaru, *Mic tratat de obstetrică teatrală. O retorică a ceremonialului scenic* (București, Editura Paideia, 2004, 142 p.).

Cartea, structurată în trei capitole (*Rădăcina magică a actului teatral, Funcțiile teatrului și Actorul și arta sa*), se constituie într-un studiu teoretic asupra genezei fenomenului teatral în antichitatea greacă și a evoluției ulterioare a acestuia.

Intrupată din marile sărbători dionysiace, ale căror imnuri corale erau întrerupte de recitățile versurilor scrise de poetul Thespis, piesa de teatru a evoluat în timp, atât formal, structural, cât și la nivelul complexității trăirilor scenice; așadar, „locul unde se vede ceva se transformă în locul unde ni se întâmplă ceva“. Dacă în Antichitate exista un ritual al jertfelor pe altarul

zeilor, „în teatru, *sacrificiul* este pus în scenă într-un *destin* încarnat de un *actor*“.

Între funcțiile teatrului, cea mai importantă, în opinia autoarei, este cea de sărbătoare spirituală, percepută ca atare atât de publicul obișnuit, cât și de specialiști: „teatrul este un loc în care omul se poate întoarce în el însuși“.

Un spațiu important în economia cărții este acordat conceptului de *mimesis*, care este explicat ca imitație, dar și reprezentare și de care

La noi, aplauzele au fost răsunătoare, iar reacțiile cosmetizate

După cum spuneam în numărul trecut, marile evenimente cinematografice s-au produs și la noi. Maia Morgenstern, actrița care a reușit să-l impresioneze pe Mel Gibson și s-o distribuie în lungmetrajul său, a fost prezentă săptămâna trecută la premiera românească de la Cinema Patria. Sala a fost arhiplină, înțesată cu regizori, critici, actori și public. S-a aplaudat în picioare minute în șir, lumea era parcă în extaz, reacția spectatorilor părea extrem de favorabilă. Dar, în buna noastră tradiție, aplauzele sunt asurzitoare și atunci când spectacolul e bun, foarte bun sau mediocru. Deci, e foarte greu să tragi vreo concluzie cât de cât apropiată de ceea ce gândesc cu adevărat oamenii. În față, toți sunt zâmbitori, afaibili, te bombardează cu superlativ: „excepțional“, „magnific“, „unic“, „capodoperă“ etc. însă nici nu apuci să faci doi, trei pași mai încolo, că îi auzi: „Ce film a fost ăsta?“, „o imensă coca-cola americană asezonată cu Christos“, „o reclamă americană la ultimele ore ale vieții lui Iisus“, „o oroare“, „aveau dreptate străinii să-l acuze de antisemitism“ ș.a.m.d. Cam așa „sunau“ opiniile intelectualilor noștri atunci când credeau ei că nu-i aude nimeni. Dar să vedem care au fost comentariile oficiale, deci cele cosmetizate și bine apretate.

Mircea Dinescu: „Este un film impresionant, Maia este o mare actriță. În rest, vechea mea teorie, cum că strămoșii noștri l-au răstignit pe Iisus, este reală. Am fost niște bestii. Eu tot îi spuneam bunicii mele - era o mare credincioasă - că romanii l-au răstignit pe Iisus. Romanii erau strămoșii noștri: ăștia l-au bătut. Iată, vedem acum cu ochii noștri. În legătură cu violența, e o plusare clară, și nu știu cât de justificată. Eu mă așteptam la mai multă metafizică. În afară de figurile feminine, care au ceva înălțător în ele..., nu pot să spun că am fost mișcat de rolurile masculine. A, și de acum n-o să mai mănânc multă vreme biftec tartar!“

Adrian Pintea: „Un film excepțional cu un mesaj generos, puternic și extrem de necesar, care ar putea fi rezumat astfel: «Aduceți-vă aminte. Nu mai faceți greșelile care s-au făcut, pentru că lumea a început să repete greșelile de dinainte de răstignire». Nu este un film violent; avem parte de violență nesimțită în alte locuri. Este o operă de artă realistă, în măsura în care poate fi realistă o creație pe acest subiect, cu un mesaj extrem de clar. Vio-

Controversele din jurul filmului Patimile lui Hristos (II)

irina budeanu

lența face parte din mesaj. Lucrurile stau așa cum a spus Papa Ioan Paul al II-lea referitor la film: este cum a fost. Iar faptul că avem o actriță a noastră atât de adevărată ca Maia în distribuție este o mare onoare pentru noi toți“.

Dan Grigore: „Ca orice film este și o producție comercială și trebuie să îl judecăm în limitele acestui specific. Dar, sigur, este o producție comercială de foarte bună calitate, făcută de un regizor stăpân pe mijloacele lui și cucerit de această temă, pe care o povestește cu o expresivitate extraordinară, pe alocuri cu o duritate extraordinară. În ziua de astăzi lumea nici nu prea este de conceput fără duritatea asta. E ca o carte cu poze pentru copiii de astăzi, care sunt mult mai obișnuiți cu violența și cu relele decât copiii care au fost cei, de exemplu, din generația mea. Dar e o carte cu poze foarte frumoase. Este foarte violent, teribil de violent“.

Virgil Ogășanu: „Este așa cum am gândit înainte de a vedea filmul: după atâtea filme banale, stupide pe care le vedem mereu pe marile și micile ecrane, iată unul care ne pune pe gânduri. Poate când vom ieși de la el vom fi mai buni. Ce se întâmplă pe stradă este mult mai violent decât ce prezintă filmul. S-ar putea ca unii să simtă lucrurile ca fiind exagerate, dar eu sper că ne vom mai iubi mai mult. Maia mi-a plăcut cel mai mult. A dus rolul până la capăt cu luciditate, cu adevăr. Mă bucur că Maia a fost cea mai bună“.

Sergiu Nicolaescu: „Este un film deosebit, dar în nici un caz nu am eu dreptul să vorbesc despre violență. Nu consider că este violent, ăsta este subiectul. Maia Morgenstern este o mare actriță și poate da chiar mai mult decât a dat aici“.

Și reprezentanții cultelor religioase, după știința noastră, până în momentul de față s-au pronunțat doar cei din Cluj, au avut o atitudine. După părerea lor pelicula lui Mel Gibson este o operă de artă și doar posteritatea va hotărî dacă este sau nu o capodoperă.

„Filmul a fost produs cu bună-credință, dar sunt șocat cât de neafectat am fost de film. Este maximalizată suferința și Iisus pare un Superman, dar, practic, nu a putut rezista trupește mai mult

arta teatrală a rămas legată, având ca regulă esențială imitarea întregii lumi.

Fenomenul teatral, cu tot ceea ce el a presupus (inclusiv cu mobilizarea unei mase de oameni pe care nici o altă artă nu o poate avea), a fost contestat în epoca de Platon, dar admirat de Aristotel. Mai târziu, în clasicism, încercând să definească adevărul în teatru, Hedelin d'Aubignac susținea că acesta „nu este altceva decât *povestea unui om*“.

Interesant este modul în care autoarea vede relația dintre cele patru lumi participante la actul teatral: lumea autorului, a personajelor create de

thalia

el, a actorilor care le încarnează și a publicului curios: „Atâtea timp cât personajul este închis într-o carte, într-o piesă de teatru, în roman sau poezie, el nu spune nimic, nu plânge și nu râde“.

Seducția în teatru se datorează mai multor calități ale actorilor, de la aspectul fizic și limbaj până la arta de a privi sau de a se mișca. Pentru ca iluzia spectacolului să fie completă, sunt importante ritmul textului, percepția lui de către actori, ritmul scenic, decorul, costumele și toate celelalte elemente cunoscute astăzi. Teatrul este o artă democratică, deși cândva au existat restricții: „Chiar și sclavii aveau dreptul să se manifeste ca actori. Doar femeile erau cele care nu aveau dreptul să joace teatru“.

Cartea se încheie pe un ton optimist: „Toate iluziile acceptate devin surse de visare pentru *cu ochii deschiși*“.

decât noi“, a fost de părere pastorul Kovacs Istvan de la Eparhia Reformată a Ardealului. În opinia preotului Ioan Chirilă, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai“ (UBB), viziunea regizorală a lui Mel Gibson se plasează „într-o lume în care ecranul televizorului este roșu, nu știu de ce ne mai mirăm de violența prezentată de Gibson. Generația de astăzi se liniștește; privind violența, dorind adrenalina, și nu gândindu-se la pace“.

Președintele Comunității Evreilor din Cluj, Gavrilă Goldner, susține că nu a văzut deloc în pelicula lui Gibson vreun semn sau mesaj antisemit: „Am văzut doar cum manipularea duce o

arta filmului

populație întreagă la rinocerizare; ca să vorbim în termeni ionescieni. Pentru gustul meu a fost prea horror, dar nu am observat antisemitism. E vorba doar de instincte, și nu de logică în reacțiile masei. Iar Maia Morgenstern a jucat rolul unei mame evreice înnebunite de situația fiului ei. Același lucru l-au simțit mamele evreice de-a lungul timpului în toate holocaustele“. Dar nu de aceeași părere este scriitorul Andrei Oișteanu (deocamdată, o voce singulară), profesor de istorie a antisemitismului la Centrul de Studii Ebraice din cadrul Facultății de Litere a Universității din București. Domnia sa este de părere că filmul lui Gibson se poate considera deopotrivă antisemit și anticreștin. Pentru că pune accentul nejustificat pe vinovăția marelui preot Caiafa și a celor din Sanhedrin. Este clar că și la noi acest film, care a fost văzut în primul week-end de rulare de 26.000 de spectatori, a agitat întrucâtva spiritele. Așteptăm polemice de idei. Dar cred că o să așteptăm degeaba.

Ultimele decade ale secolului precedent au fost ocupate, pentru specialiștii în problematica limbajului, de procesul enunțării. Numărul mare de articole, lucrări și publicații de tot felul apărute, toate dedicate acestei teme, dovedesc fervoarea tratării subiectului. Și totuși rezultatele practice sunt puține. Conștienți că meandrele enunțării ocupă o problematică complexă, mulți autori se disculpă încă de la început că nu fac decât să "atingă" tema în discuție, adăugând cu o olimpiadă seninătate noi îndoieli la cele deja existente. De-a lungul anilor, au apărut însă și contribuții importante care, însumate, ar putea să schițeze ceea ce într-o zi s-ar putea numi *teoria generală a enunțului*. Fiecare studiu, luat separat are un anumit șarm avangardist, rezultat din convingerea autorului că parcurge domenii neatrinse, atent la riscul pătrunderii pe un teren atât de mișcător. Dar pentru

Transparența enunțului și problemele enunțării

mariana ploae-hanganu

interdependența definitorie între enunțare și enunț. În mod obligatoriu, orice enunț presupune existența unei acțiuni de enunțare și invers. Se poate trage concluzia că teoretic, cele două entități se bazează pe același proces; ceea ce variază este doar perspectiva din care se face analiza. Atunci când se dorește analiza unui text pentru a se verifica structura lui morfosintactică se poate opta doar pentru analiza enunțului, dimpotrivă, atunci când se dorește recuperarea actului producerii acestui enunț, strategiile obiective și subiective ale construirii lui, sau atunci când se vrea descifrarea profilului subiectului adus în discuție de enunț, trebuie să se aibă în vedere întreg procesul care i-a dat naștere.

Locul enunțării - sintagmă împrumutată din lingvistică, se referă la locațiile unde cel care emite enunțul depozitează mărcile distinctive. Sunt părți ale textului care conțin ocurențe deictice care trimit la cel care produce enunțul ca: ad-verbale, pronume personale, demonstrative sau posesive, desinențe verbale, denotații spațio-temporale etc. Totodată, elementele care completează locațiile enunțării răspund de coerența și coeziunea textului și asigură consistența enunțului. Pentru a umple aceste părți virtuale ale enunțării sunt prevăzute câteva figuri emergente din text și altele care provin din însăși acțiunea enunțării care, asociate cu primele, asigură legăturile indestructibile dintre cel care emite și cel care primește enunțul. Aceste figuri sunt numite așa, la modul general, tocmai pentru că ele nu aparțin numai enunțului verbal, ci și celui vizual.

Din punct de vedere estetic, joncțiunea dintre *a fi și a construi textual* pune în evidență funcția poetică a limbajului, invitând la reflecție și analiză a eu-ului producător de enunț. Fiecare dintre diferitele forme de expresie își găsește proceduri

discursive specifice pentru a neutraliza sau a nega un sens specific într-un anumit discurs. Ce altceva ar revela locurile care conferă sinuozitate textului, definindu-l ca unic și irepetabil?! Locațiile textuale ale enunțării nu pot să fie demarcate în interiorul unei paradigme și, cu atât mai puțin, nu pot să fie relaționate într-un sistem, cel mult, pot trimite la acele piste de incidență care se pretează eu-ului subiectiv.

În realitate, locul enunțării este mintea mereu schimbătoare a eu-ului producător de enunț, determinat până la refuz de pasiuni, ideologii, capacități creatoare mediate de talent și îmbrăcate în forme artistice de expresie și tehnici de comunicare. Când la întrebarea: *ce vrea să spună acest tablou?* se răspunde: *nu are importanță*, este corect pentru că funcția picturii nu este de a spune un anumit lucru, ci de a servi doar ca stimul pentru realizarea asocierii unităților formative la efectele de sens susceptibile de a fi în mod verbal exprimate. În mijlocul atâtor limbaje utilizate de om, de eu-ul creator, limbajul verbal este fără îndoială, cel care are cea mai mare relevanță pentru a transmite idei și de a exprima emoții cu precizie. Când eu-ul creator apelează la expresii derivate înseamnă că nu dorește să fie clar. Este tot așa cum în pictură opozițiile *clar/întunecat, precis/difuz* indică o decizie enunțativă rezultată din dorința de a expune sau a ascunde. O incursiune în locurile enunțării picturale va face mai evidente cele spuse mai sus. Dar despre aceasta, într-un număr viitor.

conexiunea semnelor

un cercetător preocupat de încă nedezlegatele taine ale limbajului, nu există seducție mai mare.

Prin *enunț verbal* se obișnuiește să se denumească rezultatul actului individual și irepetabil al vorbirii unui subiect istoric determinat în timp și spațiu. Din domeniul comunicării lingvistice termenul a trecut în cel al producerii textelor nonverbale, cum ar fi, de exemplu, pictura, filmul, reclama comercială. Conceptul enunțului este folosit precădere în analiza discursului, dar există două accepții diferite și, ca urmare, două metode diferite prin care poate fi studiat. Într-o abordare mai amplă, analiza enunțului descrie și relațiile dintre protagoniștii discursului (cel care enunță și cel care primește enunțul) și situația în care are loc comunicarea, adică circumstanțele producerii și receptării mesajului, aspecte spațio-temporale și alți factori referitori la context. O abordare mai strânsă s-ar limita la focalizarea subiectului producător și mai precis, la analiza mărcilor specifice procesului enunțării, așa cum se evidențiază în enunț. Un alt aspect care trebuie precizat este

Pasărea și paradisul

ana amelia dincă

Să punem cineva că pasărea este protectoarea spiritului călător și, tot ea, ar rechema ființa rătăcitoare a omului. Să fie oare acesta motivul pentru care o întreagă creație artistică i-a fost dedicată într-o mereu nouă și repetată stilizare?

Răspunsul îl găsim în pânzele lui Viorel Mărginean, pe cât de frumoase, pe atât de ascunse în sensul lor. Misterul acesta poate fi explicat prin libertatea de a visa pe care ți-o dă fascinantul orizont plastic cu origini în satul Cenade, locul natal al pictorului, permanent reactualizat pe parcursul deceniilor de creație.

În acest „spiritus locci”, țarca este cea mai repetată structură avimorfă a unei viziuni. Înzestrată cu atributul unui element axiologic, este un duh protector deasupra satelor transilvane, păstrând pădurea, aerul, propriul strigăt și zbor, și implicit destinul artistic.

Ideea unei nesfârșite existențe este sintetizată în planul nuanțat, în planul evocat de cuiburi și ouă, constituite în partea obiectuală a demersului estetic. Pasărea reapare în compozițiile inspirate din scoarțele țărănești sau, poate, din modelele pentru țesături create de mama sa care l-au urmărit pe maestru în policromia și geometriismul formelor până spre maturitatea artistică.

Dintre motivele artei populare, cocoșul aplăzizat este problematizat ca o relicvă a unei civili-

zații ascunse: astfel am putea numi inclusiv recursul la Tezaurul de la Pietroasa, ilustrat în alt timp și cu alte mijloace plastice. Sunt prezente, printre aceste lucrări, câteva excepții peisagistice, ținuturi îndepărtate, mai puțin binecuvântate de prezența ocrotitoare a păsării: orașele Târnovo și Toledo, care reverberându-și generozitatea structurală a arhitecturii vechi, se alătură celorlate componente ale recuzitei imagistice, demonstrând că, în gândirea plămuitoare a lui Viorel Mărginean, există o ereditate simbolică, perenă, universală.

Să ne reamintim lucrarea *Comentariu la spațiu mioritic*, recent expusă la Muzeul Național de Artă al României, într-o amplă și foarte exigentă retrospectivă.

Realizată în dublă variantă la o distanță de aproximativ trei decenii, ea devine, de fapt, un leitmotiv al întregii sale creații, o pecete a plaiului mioritic, mai exact a spațiului-matrice, de unde pictorul a plecat să-și împlinescă destinul.

O fi având puteri magice, apotropaice, acel colț de lume cu oameni blânzi și colinele mai blânde decât aceștia! Aici, în natura terestră, la fel de cuprinzătoare ca natura cosmică în analizele cromatice ale plasticianului, pasărea se integrează patrimoniului vizual evocat de acoperișurile caselor cenadeze, dealuri și văi, turme, copaci, poteci, toate devenind liniile și accentele unui teritoriu de filozofie blagiană.

Uneori, singură pasărea își recheamă ființa, de data aceasta pentru sine, în plina pagină a unor tablouri, unde trăirile sunt asemănătoare omului. De aceea, pare spectaculoasă modalitatea de

investigare a acestui aspect al frumuseții absolute întruchipat în mediul elementelor primordiale în diferite momente ale zilei, ori de-a lungul transformărilor ciclice ale anotimpurilor. Nu este suficient să aruncăm o simplă privire asupra speciilor care populează imageria pânzelor. O cercetare atentă a tablourilor, prietenoase și fascinante datorită subiectului, a cromaticii, dar, mai ales, a desăvârșitei expresivității, ne va încânta prin diversitatea aspectelor de reprezentare, care fac ochiul contemplatorului de artă să se atașeze de acest simbol și, o dată în plus, să îl captiveze soluțiile de ilustrare.

Seduceră modul de identificare cu aerul al păsării dematerializate, felul cum anatomia ei se efilează în ritmul și pulsațiile înălțimilor, cum își etalează abundența penajului multicolor, cum devine flacăra și dobândește aspectul fabulatoriu al unui personaj de basm.

În majoritatea cazurilor, pasărea este una concretă, figurativă, în afara ipostazelor când devine un punct pe necuprinsul zăpezilor. Rămâne însă reperul peisagistic perpetuu reformulat în

plastică

atâtea ambienturi structurale, determinate de căutările unor soluții ideale de transfigurare.

Păsările sunt multe. Dar numai unele au fost martore ale potopului universal pe corabia lui Viorel Mărginean. Tabloul *Arca lui Noe* rămâne o problemă de istoricitate biblică: o include, însă, apoteozei lumii zoomorfe.

Cert este că toate păsările, fie egrete, fie pelicani sau vulturi, nu numai survolează un teritoriu paradial, ci, mai departe, au un fel de Dumnezeu în creatorul lor, Viorel Mărginean.

Lebădoiul negru al prozei românești

Mircea Micu a scris o carte despre „lebăda neagră a prozei românești“. Doar că lebăda nu prea are nimic din grația unei lebebe, pentru că e un lebădoi în toată regula, pre numele său Fănuș Neagu, iar pre numele adevărat Fănică Decebal Trifan Neagu (p. 7). Cartea a fost intitulată de autorele ei **Fănuș Neagu, frumosul nebun al marilor metafore** (București, 2002). Plină de fraze încâlcite, care se doresc cât mai metaforice, cartea rămâne, până la urmă, un caiet de amintiri și răsuceli păguboase de cuvinte, exprimări zaharizate, de tipul „sunt trist ca un mongol răvășit de melancolie“. Când vrea să vorbească despre Fănuș Neagu, Mircea Micu nu se complică să-l numească pur și simplu, ci scrie: „masivul, blondul și exuberantul prozator născut într-un sat cocoșat deasupra unor smârcuri și bălți pustiite de lună“ (p. 7), „blondul prozator de din vale de Buzău“ (p. 16) sau „stăpânul metaforelor din zona Brăila-Galați, halta Grădiștea de Sus“ (p. 22). Povestirile - căci povestiri sunt - nu au nimic rău. Singura lor problemă este că par încercări de hagiografie și că sunt scrise într-o limbă atât de poeticească, încât ți se face părul măciucă. Aflăm astfel că „autorul cronicilor de

sport din „România literară“ împrăștie metafore și adjective ca un castan năpărlit de toamnă“ (p. 23), „căzut ca un meteorit în capul poezilor de toate gradele și contingentele, lăbrătat în cuvinte deșuchate, lat cât o insulă proprietate personală, roșcovan și cu ochi șireți de știucă pândind momeala, prietenul meu Fănuș rumegă cuvinte în loc de pâine“ (p. 57). Pentru Mircea Micu, Fănuș „e un pierzant benevol! El cunoaște ruletele vieții mai bine decât crupierii de la Monte-Carlo. E un poet cântându-și destinul care scapără ca un «stilet de subofiter» în rana deschisă a prozei române...“ (p. 59). Sau, o pagină mai încolo: „Urcând din adâncul bălților stratificate pe scheletele peștilor morți de bătrânețe și plictiseală, inima lui e un Nufăr!“.

Mă întreb cine oare o vibra la această limbă traversată de zdrene fibre lemnoase în care scrie Mircea Micu.

Am pomenit mai sus intențiile hagiografe ale autorei. Ca să nu credeți că vorbesc prostii: „După care, trecând vis-à-vis, spre restaurantul cu nume de față și bocet, am să mă apuc să-i drapez în rochii de mireasă toate metaforele zvârlite cu nehmă în te miri ce cronici de sport, transcriindu-i «Volumul de poeme» pe care nu îndrăznește să și-l

alcătuiască“ (p. 60). Zis și făcut. Astfel, în cartea în care i se aduc omagii lui Fănuș Neagu putem citi și niscaiva „versuri fără voie“ scrise de cel omagiat. Toate sunt niște zvâcniri din coadă, fără ca blana lor firoascoasă să însemne că au a spune mare lucru: „Trecem cu inima spre vară sunând din trâmbițe de fluturi“, „Îmi acopăr ochii cu două lacrimi de nufăr“ (p. 64); „Scriu cu o pană de pescăruș care miroase a stea părjolită“, „Fuge pe tâmpla mea lumânarea înflorită-n trandafir“, „Lângă fiecare trandafir un înger se roagă la dropii“, „Îmi simt pingea doldora de greieri zevzeci“, „Și luna e o știucă ieșită din lacul Mogoșoaia“ (p. 65); „Sunt pasăre, am penele muiate în vinuri păstrate-n mânăstiri“ (p. 66); „Carul Mare a intrat cu oiștea-n gardul primăverii“, „Ninge cu gălbenuș de ou dogmatic, ninge elegiac“. Desigur, o încercare hagiografică nu era posibilă fără reprezentare iconică. Într-un bogat set de fotografii, îl vedem pe „îngerul“ Fănuș în diverse ipostaze, însoțit de oameni diverși (familie, prieteni, Marin Preda și Cornel Dinu). Comentariile la foto ne fac să strâmbăm din nas: „Mestecenii ca niște mirese, Fănuș în pețit“, „Chelner, plânge masa!“ „Tânăr și neliniștit“ sau „Profil de actor blond...“. O caricatură, cu aer de album de familie și scris pentru uzul intern al unei familii (cea a lui Fănuș Neagu).

Corina Sandu

corina_sandu2003@yahoo.fr

„Globalizarea culturală nu doar a venit, istoric, înaintea celei a civilizațiilor, dar mecanismul său de propagare a fost diferit. Cultura se universalizează prin creație; civilizația devine globală prin imitare. Mai apoi cultura, în universalitatea ei, își păstrează până la urmă individualitatea pe care i-o aduc, printre altele, spațiul, comunitatea, limba sau religia care a determinat-o.

Civilizația materială tinde să se impersonalizeze rapid prin imitare - pretutindeni civilizația înseamnă același lucru: aceeași definiție a spațiilor urbane, același stil de viață aproape ritualizat, aceleași facilități indispensabile, aceleași universale tentații care ne modelează existența. Ca să nu mai vorbim de Internet, care a transformat lumea într-un biet «sat global» proiectat virtual în ceva mai mult de un deceniu.“

„Dacă vorbim strict despre cultură - adică despre creație, individualitate, spiritualitate și identitate - este limpede că nu are cum să fie absorbită, întrucât cultura este componenta transcendentă a vieții unui popor. Anexați putem să fim din punctul de vedere al civilizației, latura noastră imanentă, imediată, mai permeabilă la influențe. Că omul «nou», postmodernul teluric, consumatoristul, devoratorul, alege să pastişeze și să citeze în registru ironic până poate chiar la anulare tradiția spirituală din care s-a născut - am convingerea că este un conflict deja în curs de epurare.“

„Primul nostru atu peren este folclorul, care a izbutit, aproape miraculos, ca în puține locuri, să supraviețuiască până suficient de târziu pentru a apuca să fie înregistrat și notat. Apoi am fost favorizați de soartă și în alt fel. Poate nu vom fi capabili să fim vreodată creatori de curente - e în firea noastră să ne afirmăm mai degrabă ca individualități decât ca piese ale unui puzzle cultural -

totuși, cultura noastră a cunoscut vârfuri incontestabile în multe câmpuri ale creației. Nu toate, din păcate, îndeajuns cunoscute în exterior.“

„Sintetizându-le, ideea centrală ar fi că Internetul informează, dar nu izbutește să comunice. Cu această circulație globală, desigur se ajunge și la o anume uniformizare. Modele și modelele sunt prea la îndemână pentru a nu fi urmate, setea noastră de cunoaștere este prea mare pentru a le refuza. Este o tentație continuă Internetul, și din punct de vedere cultural. Uniformizarea - alții au numit-o *hibridizare, multiculturalism, transnaționalism, internaționalism, globalizare, cosmopolitanism, postcolonialism*, chiar *americanizare* ș.a.m.d. - vine în pachet cu Internetul. *Take it or leave it!*“

„Impunerea literaturii române însă este o

fără comentarii

chestiune care ține de o strategie națională prin care să se promoveze anumite valori, și în aceeași măsură o chestiune de șansă. Indubitabil valorile există; strategia îmi pare că nu. Pe cât suntem de buni la capitolul creație, pe atât de slab ne prezentăm în materie de marketing cultural. De altfel suntem proști organizatori în general. Nu știu să existe un plan de promovare a spiritualității românești, și nici impresari culturali profesioniști care să-l pună eventual în practică. Artiștii români care sunt recunoscuți în străinătate sunt recunoscuți mai degrabă grație eforturilor personale decât ca urmare a unei promovări din partea vreunei organizații. În lipsa strategiei, ne bizuim exclusiv pe șansă.“

(Tatiana Dragomir -

„Oglinda literară“)

Numărul a fost ilustrat cu reproduceri după lucrări semnate de **Georges Dumitresco**

Râsul și restul lumii

La cea de-a zecea ediție a Festivalului de umor „Oltenii & ... Restul lumii“ s-au distribuit mai multe zeci de diplome - să fi fost această performanță înscrisă în hazul general, încât și subsemnatul s-a numărat printre cei omagiați, fără să aibă vreun merit? - s-au perindat pe scenă și estradă artiști cu faimă, s-au improvizat sute de epigrame. Trebuie semnalat, înainte de toate, spectacolul lui Dan Puric, „Made in România“, în care actorii s-au întrecut, electrificând un public numeros, dornic să vadă și altceva, în afara perimatelor noastre reprezentării, prezente pe micile și ridicolele ecrane. În aceeași linie a evoluat fanfara „Zece

prăjini“, cu un repertoriu variat și atrăgător, devenită de îndată punctul de atracție al localnicilor. Grupul umoristic din Sibiu, „Quo Vadis“ a apărut cu un repertoriu proaspăt, inteligent ales, care, după cum spun specialiștii, va face mulți prozești, chiar dacă unele episoade au conotații criptice. Oricum umorul lor și al altora ca ei a schimbat paradigma, venind în întâmpinarea cerințelor contemporane. Trei mari caricaturiști, cunoscuți în țară și peste hotare (Ștefan Popa Popa S, Mihai Pânzaru-Pim, Leonte Năstase) au vernisat expoziții personale, ei și alții girând un concurs de caricatură, cu subiecte ce nu mai au nevoie de comentarii, extrase din realitatea imediată. Nu

au lipsit meșterii olari, încâierările literar-umoristice, înțepăturile satirice, ce au pigmentat, pe tot timpul festivalului, atmosfera (și mediul simpatetic), declanșând nu doar ropote de aplauze, ci și de ploaie, semn că învierea naturii era în consonanță cu înprospătarea mijloacelor artistice. Chiar dacă literatura satirică, intrată în concurs, a fost doar pe alocuri plină de haz, ea a impus doar creatorii merituosi. Avem speranța că ei vor reuși să-i stimuleze și pe alții, într-un gen mai puțin fecund decât în alte perioade. Epigramele apărute ad-hoc, oferite de Elis Râpeanu, Constanța Apostol, Nicolae Zărnescu, Vasile Larca, Silviu Viorel Păcală (nume predestinat!) au demonstrat că oltenii nu-s de râsul lumii, iar restul acesteia are nevoie de amuzament, pentru a trece cu fruntea senină prin astfel de vremuri, fără haz, în multe ocazii.

Florian Alexandru

(Făgăraș) - Premiul I - proză

Cap. 1

1. La început a făcut Dumnezeu pământul.
2. Apoi politicienii au văzut și au hotărât că nu e perfect făcut. Așa că se mai putea promite ceva.

3. Și lumea când a auzit asta și-a făcut cruce, semn că era sau ceva divin sau Doamne ferește, un semn de la Opoziția cu codiță.

4. Și a fost apoi un an electoral. Și au făcut politicienii România modernă în șapte zile.

Cap. 2

1. În prima zi au promis la TV că se va face lumină în toate cazurile dubioase de privatizare, averi și afaceri. Și au zis politicienii: Să fie lumină!

2. Și s-a făcut întuneric. Și la politicieni le-a plăcut întunericul.

3. Și când s-a făcut iar lumină jumătate din dosare dispăruseră. Și tare mult le-a plăcut la politicieni asta.

4. Și au numit lumina noapte și întunericul ziua. Și au apărut ziarele cu aceste nume.

5. Și a fost ziua întâi.

6. Și au zis politicienii: Să se despartă țaria de ape!

7. Și au apărut primele Fabrici de Alcool. Realitatea e că n-au despărțit prea bine țaria de ape.

8. Atunci politicienii au inventat accizele. Și tare s-au mai bucurat cu toții.

9. Și având acum țaria și apele, politicienii

au putut împărți țarie și apă la alegători. Și tare s-au mai bucurat cei care au primit țarie.

10. Și au privit politicienii spre locul unde se rugau românii să primească dreptatea și l-au numit cer. Restul instituțiilor s-au păstrat pe pământ.

11. Și a fost ziua a doua.

12. Și au pus politicienii să se adune apele. Și a apărut Editura Tehnică.

13. Și au pus politicienii să se adune pământurile. Și s-a împărțit pământul la țărani. Adevărul e că de tot pământul ăsta s-a ales șeful.

14. Și au spus politicienii să apară iarba. Și a apărut șlagărul: iarba verde de acasă, cântat de românii din Spania și Italia.

15. Și au zis politicienii să apară pomii fructiferi. Și s-au importat imediat mere și pepeni din Turcia, ceapă din Olanda și gutui din Ungaria.

16. Și au zis politicienii să apară florile. Și s-au importat trandafiri din Bulgaria. S-au grupat câte trei și s-au dat la alegători.

17. Și a fost ziua a treia.

18. Și au zis politicienii să apară stelele. Și a apărut ca acționar principal, Gigi Becali.

19. Și au zis politicienii să apară Luna. Și s-a fixat luna alegerilor.

20. Și au zis politicienii să apară Soarele. Și s-au inventat Cotrocenii, Piața Victoriei și Bucureștiul. Ca să se apere de Soare, Opoziția și-a cumpărat ochelari. Degeaba: ochelarii erau

fabricați de Putere.

21. Și a fost ziua a patra.

22. Și au zis politicienii: să se umple apele de vietăți. Și au apărut peștii. Fiecare pește avea câte cinci-șase fetițe, vietăți de apă. Căci altfel nu se explică de ce te treceau toate apele când plăteai consumația la pește. Având în vedere toate acestea a apărut dezlegarea la pește.

23. Și au zis politicienii să se umple uscatul de vietăți. Și au apărut șacalii, hienele și maimuțele. Și fiindcă nu existau Grădini Zoologice s-au privit în oglindă și-au zis: Ce ne priviți așa? Și noi suntem oameni.

24. Și au zis politicienii să se umple văzduhul de vietăți. Și au apărut păsările de noapte și papagalii. A apărut și plata în valută.

25. Și au spus politicienii tuturor să se înmulțească. Și s-au înmulțit șmecheriile în România.

26. Și a fost ziua a cincea.

27. Și au zis politicienii: Să facem oamenii după chipul și asemănarea noastră. Și s-au îngrozit de cum arată. Și-au zis să apară românii ca pe vremea lui Traian și Decebal. Dar n-a apărut nici unul. Că nu se formase încă poporul român.

28. Și au zis politicienii: am muncit oare bine? Și au votat să-și mărească salariile.

29. Și au zis alți politicieni: De ce să lucrăm în week-end? Și au plecat acasă și cei care nu plecaseră din ziua a patra.

30. Și au privit politicienii ce au făcut și toate erau foarte bune.

31. Și au intrat politicienii în ziua a șaptea. Și s-au mai odihnit patru ani electorali, că tare mult lucraseră să facă România modernă.

Noi și „urșii“

Cuprinși de-ale Puterii mâini,

Sperând să fim „europeni“

Lătrăm mereu ca niște câini,

La urșii politicieni.

Ursul mioritic în pericol de exterminare

Azi lătratu-l lasă rece,

Câinii nu pot să-l miroase

Ursul nu-ndrăznește-a trece,

Că-l împușcă A. Năstase...

Gluzii deșarte

Baronii urși, în limuzine,

Trec țanțoși etalându-și graba

Și proști, să credem nu ne vine,

Că tot lătrăm la ei degeaba.

Dan Căpruciu

(Galați) - Premiul I - epigramă

Neconcordanță

Proporția nu e conformă,

Cu ce se vede și îmi zic:

La o corupție enormă,

Poporul are-un cioc prea mic

Țără dubii

De „baroni“, ce să vă zic?

Nu sunt semne de-ntrebare:

La ei „ciocul“ pare mic,

Gușa însă-i foarte mare!

„Purtătoarea“ de cuvânt

S-o provoc, îmi este frică

Și mă țin la depărtare

Barza ce-a adus-o, cică,

Pliscul îl avea cam mare

Acces garantat în U.E.

Au firesc prioritate,

Iar demersul lor e logic:

Intră prin „celebritate“

Și cu prazul ecologic.

Ajutor pentru U.E.

Acced ușor, căzi azi porțița,

Deschisă e pe-o nouă pistă:

Oltenii merg cu cobilița,

Ca armă antiteroristă.

Ioan Suciu

La una din emisiunile de televiziune de la Antena 1, Andrei Gheorghe după ce se distrase copios la prestațiile unor tineri care spuseseră cu entuziasm glume pornografice, a spus „Și nu-i mai ascultați pe fasciștii ăia care vă spun ce să priviți și ce nu, uitați-vă la ce vreți voi și gata!”. Cu alte cuvinte, uitați-vă la ceea ce este de cel mai prost gust și vulgaritate, la producții făcute prin coborîrea la limita de jos a cerințelor de calitate, fără urmă de haz sau spiritualitate, adică pe scurt, la emisiunile lui Andrei Gheorghe. În realitate, jubilația lui Gheorghe provine de la faptul că pe măsură ce o emisiune este mai trivială, mai lipsită de orice conținut - lapte gros cu tineri, capra, lălăituri, topless etc. - are o audiență mai mare și implicit câștigul lui e mai substanțial!

La emisiunile sale de la radio, Gheorghe avea câte o temă: șpaga la doctori, cadouri, nivelul pensiilor etc. Pentru a primi idei de emisiuni, inițiasă la un moment dat un caiet care urma să circule 24 de ore luat de la sediul ProFM-ului și plimbat prin țară de către diferite persoane. Cum trata el aceste teme? Simpu de tot în ceea ce-l privește, cu minimum de efort. Nu se obosea să facă vreun monolog la început sau măcar să vină cu niște cugetări, maxime sau expresii de duh referitoare la temă; aștepta telefoane în direct și cum se exprima cineva în vreun fel, trimitea către respectivul nefericit câte o observație gen înjurătură. De fapt, tot același stil are Gheorghe și în prezent, la 13- 14 de la Radio 21. Acum, la televiziune, a avut într-o seară tema „video”. În spațiul de sub scena cu podeaua transparentă a adus o canapea și niște fotolii, închipuind o sufragerie, el fiind gazda. Soneria - bing-bang, suna din când în când și el întreba plictisit și sastisit: „Cine mai e?” „Dorin Anastasiu intră în scenă săltând pe ritmuri tinerești fiind nevoit să se oprească brusc fiindcă i se terminase suflul abia mai având puterea să întrebe: „Eu unde să m-așez?” Din nou soneria „Acum cine mai e?” și intră Irina Nistor, pe care Gheorghe a înjurat-o în sute de emisiuni de la radio de parcă i-ar fi furat lui tenișii din picioare. Interesant a fost modul în care Gheorghe a prezentat-o pe Irina Nistor recunoscând că a înjurat-o, dar fără să-și ceară scuze pentru asta - au fost și alte cazuri - ci spunând-o de parcă i-ar fi făcut traducătoarei o mare onoare că a băgat-o în seamă pentru a fi înjurată.

Gheorghe lansează șlagăre. Trupa *Ozon* a fost descoperită și promovată de el la radio ProFM. *Zdop și zdup* este o altă formație preferată de Gheorghe. Caracteristic pentru el, atunci când îi place o formație, un film, o piesă de teatru etc., este lipsa totală de capacitate de exprimare cu privire la ceea ce admiră. În

Un megastar de carton

schimb, cere altora - invitaților din emisiunea lui să se pronunțe concis, concret și coerent asupra unor producții culturale. În seara în care l-a avut ca invitat în emisiunea de la Antena 1 pe regizorul de teatru Alexandru Tocilescu, Gheorghe a prezentat un fragment dintr-o telenovelă în care o femeie tânără ținea un pistol îndreptat asupra unui bărbat care o înșelase, amenințându-l că-l omoară. Un comentariu revoltat a tășnit din gura lui Gheorghe: „Ia uitați-vă la ea cum ține pistolul!” Adică priviți și constatați singuri, formulați-vă voi ceea ce este fals și de proastă calitate în fragmentul de film prezentat. Comentariul meu de megastar este doar atât și este suficient. Crede el. Femeia din telenovelă se ținea cu amândouă mâinile de pistol ca de un colac de salvare, neavând în nici un fel atitudinea cuiva care amenință cu moartea pe altcineva, ba chiar din contră, la modul cum a fost lucrată scena rezultă că, din clipă în clipă, acel pistol putea exploda ca o grenadă omorând-o chiar pe cea care în scenariu avea rolul de a fi un personaj forte și inexpugnabil. Imaginea și regizarea scenei erau atât de prost făcute încât spuneau cu totul altceva decât doreau să exprime. Cu toate astea, Gheorghe a privit cu mare dispreț filmulețul - dintr-un plan de jos în sus, fără să facă nici un fel de judecăți de valoare sau, mai bine zis, să fără vreo atitudine de expresie critică. Tocilescu i-a spus că, de fapt, la aceste filme -

o mare bucurie că moara se învârtește și-o să fie pâine (pâini - în moldovenește, accentu imprimând o dulceață aparte versului), și-o să fie pace, și-o să fie mâine (mâini - moldovenește). Veselia e maximă, hora e mare, tobe bat, solistul este în poziție de roker fandare o piciorul stâng avansat, microfonul ținut ca o grenadă, un șortuleț roșu brodat cu motiv bucovinene la brâu, o să fie bine! Tocilescu subliniază mesajul subversiv al textului: bine să fie mâine, și nu azi. Mâine va fi pâine, va fi pace, va fi bine: azi nu e nimic! Gheorghe a fost în stare de o explicație cât de cât potențialului de impact al acestei melodii...

Pleoapele-mi erau ca de plumb, programele astea la ore târzii sunt ucigătoare când știi o dimineața trebuie să te trezești în zori, a închis ochii coșeșit de somn, dar în mod ciudat, emisiunea de pe ecranul televizorului nu dispăru. Andrei Gheorghe se apropie de Victor Ciorbea pentru începerea dialogului, privi în ochi și-i spuse „Dezbracă-te!” „Bine, domnu’ Gheorghe, m-ați invitat aici și-mi vorbiți așa, eu am fost prim-ministru al României și sunt, în prezent, președinte de partid în seamă că nu ai nimic de ascuns! Hai, dă-ți jos pantalonii și cravata!” „Bine, domnu’ Gheorghe. Numai ochelarii să-mi dați voi să-i păstrez, că fără ei nu mai înțeleg nimic...” „Nu, scoate-i și pe ăia! Așa, e bine! Și acum privește-te în oglindă, așa te prezinți în fa-

fonturi în fronturi

telenovele - nimeni nu remarcă aspecte de natura celor arătate mai sus, spectatorii genului fiind interesați în mod absolut de subiect, de acțiune. Simplificând lucrurile, G. a dat de înțeles că amatorii de telenovele sunt proști, iar Tocilescu a acceptat că or fi ei proști, dar au o anumită sensibilitate care le permite accesul la trăirea cu intensitate a unor sentimente, pe când oamenii inteligenți, pretențioși la prezentarea unor filme, piese de teatru etc. nu îl au. De ce? a sărit Andrei. Fiindcă ei au suflet a răspuns simplu Tocilescu. Megastarul a început să se agite nervos prin sală cu microfonul ca o gogoasă înfuriată apropiat de gură și a urlat: „Dar ce e sufletul? Hai spuneți repede că urmează publicitate!”

Gheorghe a fost cel care a promovat șlagărul DJ Vasile al formației *Zdop și Zdop*. A declarat la Radio 21 că hitul va face vogă, spunând că e o producție mare, fără să poată spună două silabe de ce anume este așa. Sigur că dacă i-ar reproșa cineva acest lucru - lipsa ușurinței în exprimare - ar spune că el nu e critic muzical. Ba chiar de multe ori a afirmat că el nu e intelectual. Alexandru Tocilescu a spus despre melodia DJ Vasile că este o creație muzicală în care tot farmecul constă în text, o poezie simplă, dar de impact; este acolo

electoratului?!“ Păi, nu dumneavoastră m-a rugat?...“ „Nu. Eu ți-am ordonat, nu te-am rugat. Dar oricum, cred că e cazul să te măcoperi puțin, măcar sexul ăsta nenorocit pleoștit să nu se mai vadă!” „Păi bine domnule Gheorghe, de aceea m-ați chemat aici, ca să-n vorbiți despre sexul meu și să-i spuneți așa urât!” Bing-bang, se auzi soneria din nou. Gheorghe întrebă ofuscat: „Acum, care mamă dracului mai e!” Victor Ciorbea începu să țipe și să se zbată, punându-și degetele arătate în cruce. „E Zoe Petre” spuse Gheorghe. „Nu vreau să văd!” strigă Ciorbea și începu să fugă în sus și-n jos prin scena cu planuri înclinate...

Unii spun cu admirație despre Gheorghe că este un nonconformist. Ce este un nonconformist? O persoană care știe foarte bine cum să fac niște lucruri, dar el le face altfel decât ceilalți, pentru a sparge rutina. Dar la una din ultimele (!!!) lui emisiuni a citit de pe desfășurătorul scris de regizoare că trebuie să facă un monolog de două minute. „Ce să fac acum, că nu-mi trece nimic prin cap! Nu știu că două minute pot trece atât de greu a spus și n-a făcut nici un monolog. Ceea ce este absolut de neînțeles la acest Gheorghe este modul în care îi păcălește pe cei care-l plătesc

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.